

NAJSTAREJŠA SLOVENSKA REVIJA, KI ŠE IZHAJA

PLANINSKI

VESTNIK

1
2026

TEMA MESECA

**Dokumentarni
film o Planinskem
vestniku**

Z NAMI NA POT

**Dolina Grossarl v
Radstadtskih Turah**

4,80 €

RAZŠIRJENA SLOVENSKA PLANINSKA POT, Gorazd Gorišek

Vodnik *Razširjena slovenska planinska pot* je prava zbirka idej za vse, ki želijo prekržariti Slovenijo na enega najzanimivejših načinov – peš! V vodniku Gorazd Gorišek, priznan planinski publicist, predstavi kar 47 točk Razširjene slovenske planinske poti. Posebno vrednost zgoščenim, natančnim in sistematičnim opisom daje kratka predstavitev ostalih možnih pristopov na isti cilj, ki bodo morda vabilo za nadaljnje obiske.

Knjigo odlikuje prenovljena, bogatejša grafična podoba.

Format: 130 x 210 mm, 248 strani, integralna šivana vezava

CENA: V času od 1. 2. 2026 do 28. 2. 2026 lahko vodnik kupite po akcijski ceni s 30-odstotnim popustom: 20,93 €* (redna cena: 29,90 €*).

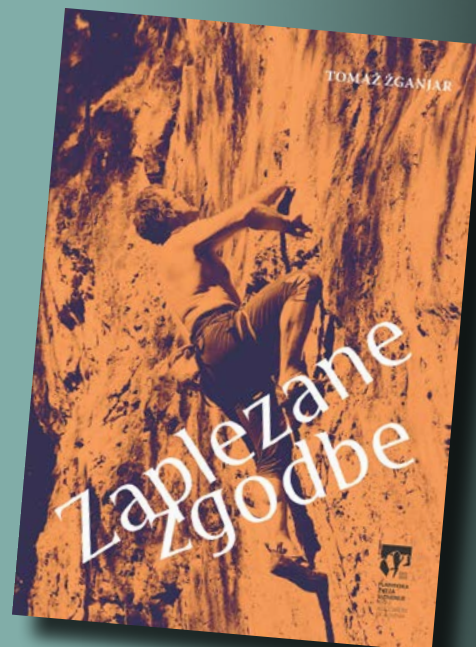
ZAPLEZANE ZGODBE, Tomaž Žganjar

Zaplezane zgodbe so zapis spominov, anekdot in pripetljajev o avtorjevem športno aktivnem in tudi vsakdanjem življenju. So tudi zgodbe o pogumu, o nepremišljenem ravnanju, zgodbe o prijateljstvih, globljih odnosih, ki se stkejo skozi gornišstvo in ostanejo vklesani v samo bit posameznikov. Avtor na svojstven način – kot kleni gornik kar naturalistično, kot glasbenik po duši pa tudi poetično – razume ter dojema okolje in dogodke, zato nam ob branju vsebinsko tudi povsem heterogenih dogodkov niti za hip ni dolgčas.

Format: 145 x 210 mm, 368 strani, broširana vezava

CENA: 19,90 €*

VABLJENI K NAKUPU!

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštne plača naročnik.

I N F O R M A C I J E · N A K U P · N A R O Č I L A

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJI IN ZALOŽNIK

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja osemnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.
126. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl, Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate, Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

ZUNANJI SODELAVCI

Peter Šilak, Miha Pavšek, Simona Nahtigal, Žarko Rovšček

LEKTORIRANJE

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško, Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVNA ZASNOVA

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

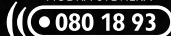
NAKLADA: 3700 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu: <https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

Transakcijski račun PZS

IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

SWIFT: HDLSI22

DELOVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 48 EUR, 72 EUR za tujino, posamezna številka 4,80 EUR, poletna številka 5,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25 % popusta na letno naročnino Planinskega vestnika (36 EUR, tujina 62 EUR). Letna naročnina e-revije 40 EUR, za člane PZS 30 EUR, kombinacija tiskane in e-revije 64 EUR (za člane PZS 48 EUR). Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI

Ko sonce posije skozi Prednje Prisojnikovo okno
Foto Franci Horvat

Uredništvo *Planinskega vestnika* skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpeli kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Podobe gora, zapisane na film

Gore so bile Slovencem od nekdaj prizorišče zgodb, legend in mitov, pozneje tudi nosilke narodne identitete in ogledalo nekega časa. Ko se je planinska beseda pred 130 leti začela zapisovati v *Planinskem vestniku*, je dobila trajno obliko; in ko se je preselila na filmski trak, je dobila svoj obraz, gibanje in glas. Tokratna tema meseca se posveča tej povezavi – gorniškega filmu kot podaljškemu pisane planinske besede.

Osrednje mesto tokratne teme s ponosom namenjamo novemu dokumentarnemu filmu, ki bo prikazal zgodbo *Planinskega vestnika*. Ta ne pripoveduje le o naši najstarejši, še izhajajoči reviji, temveč predvsem o skupnosti ljudi s podobnimi zanimanji, prostovoljstvu in vztrajnosti. Govori o lastnostih in vrednotah, ki naj bi jih imeli vsi planinci, ki gora ne dojemajo zgolj kot brezplačno telovadnico v naravi, ampak dobrino, ki nam je bila dana na voljo, zato smo se do nje dolžni odgovorno obnašati.

Film *ZaPisane gore*, ki je nastal v času hitrih vizualnih podob in velike krhkosti tiskanih medijev, je obenem dokument sedanjega časa in arhiv za prihodnost. Z njim *Planinski vestnik* prvič načrtno stopa v filmski prostor, da javnosti predstavi zgodbo trdoživosti, ki je preživela, khmm, če smo popolnoma natančni, kar osem različnih držav oziroma ureditev.¹

Uvodni pogovor s scenaristko Mojco Volkar ni nevtrarno ogledalo, temveč premišljena pripoved o tem, kako zahteven in intimen je proces nastajanja dokumentarnega filma. Iz njenih besed veje zavest, da film ni le tehnični izdelek, temveč odgovornost do zgodovine, do ljudi in skupnega projekta. Tako kot revija tudi film nastaja iz predanosti, pogosto onkraj plačanega dela in z vero, da je o naših gorah vredno pripovedovati zanamcem.

Zgodovinski lok aktualne teme se nadaljuje še z dvema prispevkoma. *Triglavske strmine*, film iz leta 1932, ni le naš prvi veliki alpinistični filmski projekt, temveč tudi velika zgodba o sporih, avtorskih pravicah, strasteh in pionirskem času slovenskega filma. Njegova burna in trpka usoda opozarja, kako hitro lahko naša kulturna dediščina zdrsne iz spomina, če zanjo zavestno ne skrbimo. Predvsem pa, kako nujno bi jo bilo ohranjati, da ne bo doživela propada kot ruševina pod Triglavom. Če si boste na *Youtube* želeli ogledati ta naš veliki filmski biser, boste zagotovo že po nekaj minutah obupali in se spraševali, kako nam vedno znova uspe nekaj tako zlahka napraviti.

V nadaljevanju odpiramo še pogled na lik Janeza Jalna – pisatelja, duhovnika in scenarista filma *Triglavske strmine*, ki je gore razumel predvsem kot človeški in moralni prostor, kar je mojstrsko opisal v svojih velikih literarnih delih. Njegovo življenje in delo kažeta, kako tesno so bili v preteklosti prepleteni literatura, film, planinstvo in narodna zavest, obenem pa razgalja vse naše človeške šibkosti, ki se jih dobro zavedamo, a jim vseeno z lahkoto podležemo. In ne, niso nam jih ustvarili sodobni spletni mediji, kakor si nekateri domišljajo, samo naplavili so nam jih na površje ...

Dokumentarni film *ZaPisane gore* si boste lahko ogledali v spremljevalnem programu jubilejnega, 20. Festivala gorniškega filma v Cankarjevem domu, ki bo potekal v prvi polovici februarja. Vljudno vabljeni, pridite in spoznajte *Planinski vestnik* od blizu.

Dušan Škodič

¹ Od leta 1895, ko je začel izhajati *Planinski vestnik*, je njegovo uredništvo delovalo v: 1. Avstro-Ogrska monarhija (do 1918), 2. Država Slovencev, Hrvatov in Srbov (1918), 3. Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev (do 1929), 4. Kraljevina Jugoslavija (do 1941), 5. Ljubljanska pokrajina (Italija, do 1943), 6. Nemški rajh (do 1945), 7. SFR Jugoslavija (do 1991) in 8. Republika Slovenija. Če smo čisto natančni, se je tudi povojna Jugoslavija dvakrat preimenovala, vendar tega nismo upoštevali, ker je šlo le za spremembo imena, ki ni bila povezana s spremembo velikosti ozemlja ali državne ureditve.

4

7

10

13

18

22

UVODNIK

1 **Podobe gora, zapisane na film**

Dušan Škodič

DOKUMENTARNI FILM O PLANINSKEM VESTNIKU

4 **Pogovor z Mojco Volkar Trobevšek**

Dušan Škodič

FILM

7 **Triglauske strmine in njihovi previsi**

Dušan Škodič

FILM

10 **Pisatelj in scenarist Triglavskih strmin**

Dušan Škodič

IZVIRNA ZGODBA

13 **U iskanju macesnov**

Mojca Volkar Trobevšek

INTERJUJ

18 **Pogovor s Tomažem Žganjarjem**

Vladimir Habjan

FOTOGRAFIRANJE

22 **Pozdrav sonca**

Franci Horvat

IZVIRNA ZGODBA

26 **Distopija gora**

Dušan Škodič

26

30

32

34

41

44

**USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI**

ESTETIKA

30 Od višine se zvrti

Simona Nahtigal

PLANINSKA ORGANIZACIJA

32 Bojan Pollak častni član

Zdenka Mihelič

Z NAMI NA POT

34 Najbližja severna zakladnica velikega snega

Tomaž Hrovat

PLANINČKOV KOTIČEK

41 Nanuk spametuje gospodarja

Mateja Pate

TURNI SMUK

44 Spomladanski Kanjavec

Izidor Tasič

ZNANJE

50 Na turo pozimi

Matej Ogorevc

ZNANJE

56 Varnostni izzivi obiskovanja gora

Miha Pavšek

SLOVENSKA PLANINSKA POT

60 Pot hvaležnosti

Suzana Komperšak

50

56

60

66

68

SUETUJEMO

62 Mini napotila za e-listanje

Marta Krejan Čokl

UREME

65 Strela z jasnega

Veronika Hladnik Zakotnik

ALPINIZEM

66 Pester program filmov in predavanj

Mire Steinbuch

NA LEDU

68 Izziv s skušnjavo

Franci Horvat

NARAVA

69 Snežna tvorba

Ivan Premrl

70 LITERATURA

71 FILM

72 PLANINSKA ORGANIZACIJA

74 NOVICE

74 U SPOMIN

Naročilo na Planinski vestnik

Brezplačna številka
24/7: 080 18 93
01 43 45 684
trgovina@pzs.si
Ljubljana,
Ob železnici 30a

e-revija.planinskivestnik.com

ZaPisane gore

Pogovor z Mojco Volkar Trobevšek

"Ko se lotiš takšnega projekta, si ves vnet, proti koncu pa preklinjaš dan, ko si se odločil za to zastojno delo, ki te celega posrka."

Mojca Volkar Trobevšek v svojem pisateljskem brlogu – tukaj nastajajo ideje in teksti.

Arhiv Mojce Volkar Trobevšek

Z žensko, ki je sposobna v kratko poved stlačiti praktično vse odgovore, ki bi mi jih lahko povedala na temo nastanka filmskega projekta, kakršnega se je lotila zaradi obeleženja 130-letnice naše najstarejše revije, težko narediš intervju. Mojco poznamo kot slovenistko, komparativistko, urednico, scenaristko, moderatorico, ustvarjalko in tudi pri naši reviji vedno bolj uveljavljeno publicistko, katere delo je, če se le da, prepleteno z gorami.

Dokumentarni film, ki si ga bomo premierno ogledali februarja 2026 na Festivalu gorniškega filma v Cankarjevem domu, je pripoved o 130 letih izhajanja revije *Planinski vestnik*, ki je naša najstarejša revija, ki še izhaja. Kako si vključena v ta projekt?

Planinski vestnik dobro poznam, spremljam ga že od otroštva. Ko ste se na uredništvu odločili, da želite obeležiti visoko obletnico revije z dokumentarcem, sem izdelala koncept scenarija. Všeč vam je bil in ste

me povabili k sodelovanju. Takrat sem k projektu povabila Andreja Podbevška in Mitjo Legata, montažerja in snemalca, sicer oba zagrizena hribovca, vajena dela v zahtevnih razmerah in na vseh terenih, s katerima imam same lepe izkušnje. Iskala sem sodelavce, ki bi z mano delili srčnost in predanost projektu, ne samo izvajalce. Za film sem napisala scenarij, organizirala celotno produkcijo in bila ves čas prisotna v postprodukciji. Z Andrejem sva film tudi zrežirala. To je bil moj prvi filmski projekt, kjer sem imela vse niti v svojih rokah, hkrati je to prineslo tudi gromozansko odgovornost – do naročnika, nastopajočih, gledalcev, do same teme. Ker smo majhna ekipa, je dela veliko, odgovornost na osebo pa neprimerno večja kot v velikih produkcijah. Film je nastajal leto in pol in v tem času smo vsi sodelujoči opravljali tudi svoje službe in druge projekte, zato je bilo to obdobje zelo intenzivno.

Poznamo te kot scenaristko in publicistko, verjetno bomo že kmalu lahko brali tudi tvojo prvo leposlovno knjigo. Toda pisanje knjige in ustvarjanje filma sta dve različni stvari. Prosim, razloži nam svoje mnenje.

Vsekakor. Pri pisanju, kakršnemkoli že, si sam, tudi scenarist med raziskavo in samim pisanjem veliko dela sam. Produkcija in postprodukcija pa tvojemu pisanju dodata druge dimenzije, zaradi katerih je film tako čarobno privlačen. Zame je celoten proces nastajanja dokumentarca posebno obdobje, ki je hkrati ustvarjalno bogato, lepo in zelo naporno. Trenutki, ko se skupaj zložijo slika, zvok, zgodba in glasba, so neopisljivi. To je zame daleč najbolj zadovoljujoč rezultat ustvarjalnega dela. Ko se tvoj film predvaja pred polno dvorano in začutiš, da je ljudem všeč, kar vidijo, je to pika na i, ki te notranje zelo napolni.

Pri pisanju leposlovja je zgodba povsem drugačna. Tu padem v svoj svet, kjer mi ni treba biti organizatorica, ni se mi treba povezovati z drugimi in lahko pustim domišljiji prosto pot. To je zelo intimen čas, ko grem globoko v doživljanje tistega, kar potem pristane na papirju. Tukaj sem tudi veliko bolj izpostavljena kot posameznica, kot oseba, z vsemi svojimi čutenji in pogledi na svet. Tudi recepcija¹ tovrstnega ustvarjanja je zelo intimen proces – tukaj lahko dobim samo naknaden odziv bralcev.

¹ Recepcija: Bralčev sprejem literarnega dela.

Pri obeh načinih ustvarjanja pa je bistvena – zgodba. Če je zgodba dobro povedana, je rezultat ustvarjalnega dela dober umetniški izdelek, ki nagovori ljudi. K temu stremim pri svojem delu – pa naj bo to pri poučevanju ali pri pisanju in ustvarjanju dokumentarcev.

Pogled laične javnosti na film je morda precej podoben pogledu javnosti na našo nogometno reprezentanco. Vsakič, ko se Sloveniji uspe uvrstiti na evropsko ali svetovno prvenstvo, se celotna javnost spremeni v največje poznavalce nogometa in dva milijona naših prebivalcev ve več od nogometnega selektorja.

Seveda, video nam je blizu, danes je vseprisoten. Bombardirani smo z gibljivimi slikami in tudi te postajajo hitrejše, bolj udarne. Gledalec ima vedno pravico povedati, kaj mu je všeč in kaj ne, pod vplivom teh senzacionalističnih in hitrih podob pa se tudi okus spreminja. Toda vsemu navkljub mislim, da tudi počasen, odlično posnet dokumentarec z dobro zgodbo še vedno zna navdušiti z vizualnimi podobami prenasi-

Snemanje na strmih terenu zahteva posebne veščine in veliko ravnotežja.

Arhiv
#NajsProduction

Planinski vestnik v odsevu časa – scenaristka in snemavec v odsevu vitrine na PZS.

Foto Mojca Volkar Trobevšek

Filmska ekipa na snemanju v Ljubljani. Od leve: Andrej Podbevšek, Mitja Legat, Mojca Volkar Trobevšek, Tine Trobevšek

Foto Miran Hladnik

čeno publiko. Sicer je pa tako, da je vedno lažje kritizirati kot ustvarjati. Če je kritika konstruktivna, sem jo vedno vesela, ker je na splošno primanjkuje, če pa gre za govorjenje v tri dni, jo je bolje prešlišati.

Snemanje takšnega, lahko bi rekli igrano-dokumentarnega filma, je verjetno zahtevno delo. Z ekipo ste snemali na različnih lokacijah, tudi v namenskih objektih, v arhivih, na terenu v gorah, z dronom in celo na zasebnih domovih. Vsi sodelujoči so ljudje, ki sodelujejo pri nastajanju revije, zato med njimi ni pravih igralcev. Je bilo delo z njimi velik izziv?

Želela sem, da sam film odlikuje podoba revije, zato je v njem veliko "razglednic" naših prelepih gora.

Snemali smo vsepovsod, vendar bi si želeli več materiala s protagonisti posneti tudi v visokogorju, za kar žal nismo imeli dovolj sredstev.

Delo z akterji je vedno svojevrsten izziv. Nikoli se ne zgodi, da bi pred kamero dobil same izurjene nastopce. Ampak, saj v tem je bistvo dokumentarnega filma: posneti avtentično zgodbo s čim manj korektur. Snemanje intervjujev in *reality*-jev je vedno zahteven proces, ker od ljudi, ki morda še nikoli niso stali pred kamero, zahtevaš, da se v umetnem položaju vedejo kar se da naravno. Ujeti pristnost je največji izziv dokumentarista. Pri tem filmu smo vseeno imeli opravo z ljudmi, ki nekaj medijske kondicije že imate, zato ni bilo tako težko.

Ko maestro Simon Skalar sliko preplete z glasbo, se zgodi čarovnija.
Foto Mojca Volkar Trobevšek

Urednik Vladimir Habjan na snemanju, obkrožen z vsemi letniki revije, ki jih je uredil.
Arhiv #NajsProduction

Vse skupaj tudi stane, pa če se skuša še tako zmanjšati stroške. Nekatere storitve in material je pač treba plačati, če naj bo končni izdelek nekaj vreden. Samo s planinsko iznajdljivostjo verjetno ne gre in kot vemo, se pri denarju vse konča. Že pri našem drugem najstarejšem filmu *Triglavske strmine* iz leta 1932, je prišlo zaradi tega do takšnih sporov, da so se ustvarjalci še dolga leta vlačili po sodiščih.

No, upam, da se sporom izognemo. Zaenkrat s PZS, ki je naročnik filma, zgledno in lepo sodelujemo. Kar se financ tiče je pri filmu pogača vedno premajhna. Film je pač draga stvar in zahteva velike vloške. Tako finančne, časovne kot ustvarjalne. *Planinski vestnik* (in tudi planinska dejavnost) temelji na prostovoljstvu, tega se ustvarjalci dobro zavedamo, zato nam ni bilo težko marsičesa narediti iz čistega veselja do projekta. Ob zavedanju, da nekaj daješ skupnosti, ker tudi skupnost tebi nekaj nudi, ni težko narediti dodatnega, neplačanega dela, da bi film čim bolje naredili. To razmišljanje je seveda naivno in zastarelo, prav nič v duhu današnjega časa. Toda brez takšnega pristop

Ure in ure dela v montaži so potrebne, da se film sestavi.
Foto Mojca Volkar Trobevšek

pa bi marsikaj, kar nas danes bogati, že zdavnaj ugasnilo – tudi planinska organizacija. Je pa težko delati takšne *passion* projekte² ves čas, saj moramo tudi ustvarjalci od nečesa živeti.

***Planinski vestnik* je pravzaprav nosilec slovenske kulturne identitete, že od časa Avstro-Ogrske monarhije, ko je v slovenskem jeziku soustvarjal zavest o gorah kot simbolnem in duhovnem prostoru Slovencev. To je naša 130-letna linija kolektivnega planinskega spomina, ki pa je v trendu upadanja vseh tiskanih medijev tudi sama ogrožena. Zato je pomembno, da je ta film nastal še v času, ko je revija prisotna v fizični obliki. S tem bo film dobil tudi dodatno vrednost kot realen zapis nekega časa, ne le izdelek, odvisen predvsem od interpretacije nekoga, ki bi to naredil za nazaj. Razkrij nam še svoje videnje tega pomena, morda tudi kot povabilo bralcem k njegovemu ogledu.**

Film se osredotoča na trenutno stanje, spremlja aktualno uredniško ekipo, njihove odnose in motive za delo. Dokumentira potek nastajanja revije, od koncepta do tiskarne, pa tudi prehod v digitalno obliko. Povprečnega gledalca najbolj zanima aktualno stanje, saj se z njim lahko poistoveti in ga komentira iz svoje izkušnje. Dokumentarec pa se ozre tudi v zgodovino nastanka in razmišlja predvsem o vzrokih za ustanovitev revije, ki je neposredno povezana z narodno zavestjo, slovenstvom in slovenskim jezikom. To stori (tudi) na nekoliko šegav način v podobi animacije, kar filmu prav gotovo daje poseben značaj in tudi gledljivost.

Dokumentiranje nastanka revije v fizični obliki bo svojo vrednost dobilo, če in ko takšne revije ne bo več. Ne glede na to, ali bo revija v fizični obliki preživela ali ne, pa je ključno, da se o temah, ki jih opisuje *Planinski vestnik* (in tudi v vseh drugih), še naprej piše v slovenščini; z zavestjo, da pisana in govorjena beseda v slovenščini ohranjata našo identiteto. ●

Premiera filma *ZaPisane gore*, 130 let Planinskega vestnika, bo na jubilejnem 20. Festivalu gorniškega filma v Ljubljani v Cankarjevem domu, in sicer od 9. do 14. februarja 2026.

² Passion projekt: Projekt, ki ga ustvarjalec dela z velikim zagonom in ljubeznijo, a s skromnimi ali neobstoječimi finančnimi sredstvi.

Triglavske strmine in njihovi previsi

Naš prvi alpinistični film

Za slovensko planinstvo in tudi za našo filmografijo je zelo pomemben film *Triglavske strmine* iz leta 1932. Tudi zanj se, tako kot mnogokrat glede prvih pristopov na gore, ne ve točno, ali je to prvi ali drugi (nemi) slovenski celovečerni film.

Čeprav viri trdijo različno, naj bi šlo nesporno prvenstvo filmu Janka Ravnika *V kraljestvu Zlatoroga* z letnico 1931. Toda pri mitskem *Zlatorogu* je začuda vse jasno, medtem ko je bilo pri *Triglavu* mnogo tega zavito v meglo ali celo uničeno. Zapletov že po prvem predvajanju filma je bilo veliko, sledile so dolgotrajne tožbe in velik del filma se do danes ni ohranil. Naknadno ozvočena različica filma, ki je danes javno dostopna na aplikaciji Youtube, je dolga le 49 namesto prvotnih 82 minut. Že sam naslov filma je pravzaprav nakažoval, da bo njegova pot do slave zelo strma in spolzka. Dvomi glede prvenstva so sicer manj pomembni, ker so predvsem posledica časopisnih zapisov, kjer so novinarji oziroma kritiki po premieri objavljali svoja mnenja in je nekdo pač zapisal, da so *Triglavske strmine* prvi igrani celovečerni film. Film *V kraljestvu Zlatoroga* naj bi bil sicer bolj dokumentarno igrani celovečerec. Pozneje so bile žanrske označbe umaknjene in veljavna je dejanska kronologija, ki "strmine" postavlja na drugo mesto.

Od ideje do filma je dolga pot

Prvi celovečerni nemi film *V kraljestvu Zlatoroga* je leta 1931 med ljudi prinesel visok nacionalni naboj. Zestetskimi posnetki gorskega sveta, slikami iz domačega kmečkega življenja ter preprosto filmsko zgodbo je požel obilo zanimanja, saj si ga je že po desetih dneh predvajanja v ljubljanskih kinematografih ogledalo kar 15.000 ljudi. To je bil film, pisan na kožo množicam. Mednje pa se niso šteli plezalci iz TK Skala, ki so imeli v njem glavne vloge. Kako je prišlo do prve ideje za pravi alpinistični film, je razložil Evgen Lovšin v obsežnem članku z naslovom *Planinski film Triglavske strmine pred sodiščem*.¹

Šlo je za naključno srečanje, ko so skalaši Evgen Lovšin in trije člani poznejše zlate naveze: Joža Čop, Miha Potočnik in Stanko Tominšek gazili sneg iz Krme proti Kredarici ter spotoma razpravljali o filmu, v katerem sta sodelovala Čop in Potočnik. Vsi so se strinjali, da je film velika pridobitev in da je bilo na filmski trak

posneto vse, kar sta si zamislila režiser Janko Ravnik in scenarist Juš Kozak. Po drugi strani pa jih je kot plezalce motilo, da se niso mogli izkazati s svojimi veščinami. Ravnik in Kozak nista bila alpinista, zato so vse gorske prizore snemali na planinskih poteh in v šodru. "Zakaj se ne bi pokazali v steni pri plezanju? Triglavska severna stena! To bi bila senzacija!"

Ko so med tem pogovorom hodili proti Kredarici, so dohiteli močno otovorjenega planinca, ki je poleg nahrbtnika in smuči na ramenih tovoril še okorno filmsko kamero. Bilo je srečno naključje. Mož, ki so ga dohite-li, je bil pionir slovenskega filma in absolvent leipziške grafične akademije, Metod Badjura.² Preživeli so dva

Najava
premiere filma
10. decembra
1932 v časopisu
Slovenski narod
Vir: dlib

¹ *Planinski vestnik*, 10/1979, 685–697.

² Metod Badjura je bil najmlajši brat drenovca, pisca planinskih vodnikov in našega prvega smučarskega učitelja, Rudolfa Badjura.

dneva na Kredarici in njeni okolici v pogovorih in tako je zrastle tudi pobuda za film, ki ne bi zgolj dokumentarno prikazoval lepote našega gorskega sveta kot Ravnikova stvaritev, temveč bi gledalca iz šodra popeljal skozi oko kamere v svet resnega stenskega alpinizma.

Tako je nastal projekt *Sava film*. V njem so kot tretjinski družabniki sodelovali Metod Badjura, Stanko Tominšek in Evgen Lovšin. Slednja sta svoji tretjini družabništva vložila v obliki denarja, Badjura pa s protivrednostjo svoje snemalne opreme, stroškov filmskega materiala, razvijanja in končne montaže. Po ključu vloženih sredstev naj bi si po pogodbi pozneje delili tudi zaslužek, s katerim bi plačali še pisca scenarija, režiserja in igralce. Morebitno izgubo bi družabniki krili sami v enakih deležih.

Kot pisca scenarija je Badjura k filmu pritegnil priznana pisatelja župnika Janeza Jalna, za vodstvo snemanja pa poklicnega režiserja Ferda Delaka. Ker je bilo predvideno tudi snemanje plezalnih prizorov v Triglavski severni steni in v Martuljku, je bilo na podlagi izkušenj Čopa in Potočnika dogovorjeno, da bo vse snemanje v steni prevzel Stanko Tominšek, saj režiser in pomočniki niso bili usposobljeni alpinisti.

Film je bil z veliko truda, predvsem zaradi en teden dolgega snemanja v steni, uspešno posnet in zmontiran ter prvič predvajan 9. decembra 1932 v ljubljanskem kinu Dvor pred navdušeno polno dvorano in povabljenimi gosti. Veselje vseh zaslužnih za film pa je že za začetek pokvaril članek v *Slovenskem narodu*, ki je naslednjega dne poročal o veleuspešni premieri filma in zvesto naštel imena vseh prisotnih veljakov, niti z besedo pa ni omenil režiserja Delaka, scenarista Jalna in stenskega snemalca Tominška.

Skalaši, člani
Zlate naveze, ki
so nastopali v
filmu: dr. Stanko
Tominšek, Jaža Čop
in dr. Miha Potočnik.
Arhiv Slovenskega
planinskega muzeja

Kršenje pravic, razpad družbe *Sava film* in prvo krajšanje filma

Leta 1933 je Badjura eno kopijo filma na lastno pest prodal v Združene države Amerike. Da je bilo izvedeno vsaj eno predvajanje filma med slovenskimi izseljenci v Clevelandu, sta solastnika filma Tominšek in Lovšin izvedela iz poročanja zamejskega časopisa

Režiser Triglavskih strmin Ferdo Delak
Vir: Museums.eu

Enakopravnost. Dokaz je bila časopisna reklama, ki je naše predvojne izseljence vabila 16. avgusta 1933 na ogled filma *Triglavske strmine*, ki ga je oglaševala kot: "Prvi slovenski film iz stare domovine. Mična ljubezenska zgodba iz slovenskih planin / z uspešnimi prizori neprekosljivega duhovnega užitka /."

To je v družbi *Sava film* povzročilo resne razpoke in zadeva je kmalu pristala na sodišču, družba pa se je po razsodbi z začetkom leta 1934 ukinila. Sodišče je odločilo, da je Badjura kršil pogodbo in ker dogovor zaradi nezaupanja ni bil mogoč, odredilo sodno prodajo snemalne opreme in posnetega materiala. Negativ in pozitiv filma sta kot edina kandidata na dražbi prevzela Tominšek in Lovšin ter tako postala edina formalna lastnika filma *Triglavske strmine*.

V tistem času so se v svetu že po tekočem traku snemali zvočni filmi in lastnikoma je bilo popolnoma jasno, da je skoraj dve uri dolg film brez zvoka mučno gledati, pa naj bodo prizori gorske narave še tako lepo posneti. Zato sta se odločila za naknadno ozvočenje in sinhronizacijo. Režiser Delak naj bi priredil film tako, da bo ustrežal pogojem zvočnega filma. Izrezani so bili nekateri "nebitveni in statični" prizori, s čimer bi se filmska zgodba zgostila in film zaokrožila kot celoto. S tem posegom se je tudi konkretno spremenila dolžina filma, saj ga je bilo od skupnih 2270 metrov izrezanega nekje do 800 metrov, prvotna zgodba, ki je imela šest dejanj, pa je bila skrajšana na tri. Ozvočenje in sinhronizacija zaradi pomanjkanja denarja potem sploh nista bila izvedena, zvočnost pa je bila med projekcijami improvizirana s pomočjo predvajanja gramofonskih plošč.

Nasprotne tožbe in končna razsodba

Tako prirejen film je bil marca 1936 v Beogradu petkrat predvajan z lepim uspehom. Že čez nekaj tednov pa je sledila tožba nasprotne strani. Badjura in režiser Delak sta vložila na Sresko sodišče v Ljubljani tožbo zaradi kršitve avtorskih pravic z zahtevo, da obtoženca Stanko Tominšek in Evgen Lovšin poravnata nastalo

škodo zaradi skrajšanja in popolnega izmaličenja filma, ter da se končna razsodba objavi v vseh beograjskih dnevnikih in da se izvrši tudi uničenje vseh kopij filma. Scenarist Janez Jalen je posebej vložil tožbo proti Tominšku in Lovšinu zaradi škode, ki mu je nastala zaradi skrajšanja in sprememb scenarija filma. Razen tega je zahteval, da se zaradi izmaličenja filma Tominšek in Lovšin spoznata za kriva po Zakonu o zaščiti avtorskih pravic in da se kaznujeta po tam predvideni (zaporni) kazni, sodba pa se objavi v vseh beograjskih in ljubljanskih časopisih. Jalen je prav tako zahteval, da se izreče uničenje vseh kopij filma.

Sledil je dolgotrajen proces (štiri leta) z nasprotujočimi izvedenskimi mnenji, ki mu je prvi oprostilni sodbi in pritožbi leta 1940 sledila dokončna razsodba, ki se je končala s popolno oprostitvijo Tominška in Lovšina. Celotna afera okrog *Triglavske strmine* in kršenja avtorskih in drugih pogodbenih pravic je kmalu začela zanimati, ne samo vso planinsko srenjo, pač pa tudi mnoge pravnike, umetnostne kritike in celotno filmsko stroko. Navsezadnje so bile v tožbe vpletene dobro znane osebe: odvetnik in alpinist dr. Stanko Tominšek, pomemben filmski ustvarjalec Metod Badjura, uspešen ekonomist, profesor in planinski pisatelj Evgen Lovšin ter cenjeni pisatelj in duhovnik Janez Jalen. Kot priči sta bila udeležena vsem znana alpinista Joža Čop in dr. Miha Potočnik, kot izvedenec pa dr. Arnošt Brilej, pravnik in po vojni glavni urednik *Planinskega vestnika*.

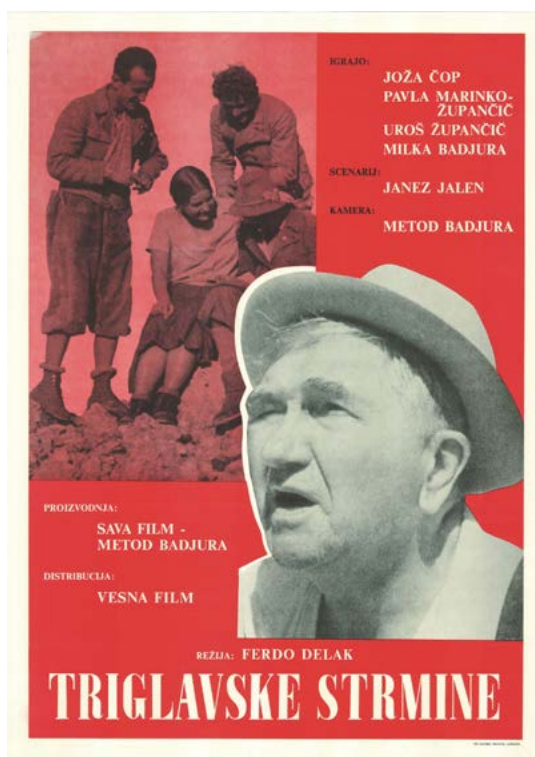
Epilog in pobuda za digitalno restauracijo *Triglavske strmine*

Sledila je druga svetovna vojna. Med vojno je Tominšek film shranil v domači hiši na ljubljanskih Poljanah. Celulojni koluti so uspešno preživeli vojno na suhem, v domači shrambi. Po vojni so jih preselili v Trnovo, kjer je imelo Podjetje za razdeljevanje filmov svoje skladišče in delavnice. Film so tam pregledali, konservirali in shranili. Po organizacijskih spremembah Vesna filma pa je prišlo obvestilo, da filma ne morejo več hraniti v svojih prostorih in naj ga lastniki odpeljejo drugam. Film je tako ponovno odšel na svoje staro mesto v Tominškovo shrambo in tam ostal pozabljen dolga leta, vse do Tominškove prezgodnje smrti leta 1961.

Plakat

Leta 1963 je slovensko planinstvo praznovalo sedemdesetletnico (ustanovitev SPD 1893). Film *Triglavske strmine* je do tedaj že skoraj utonil v pozabo, ko so na Planinski zvezi Slovenije prišli na misel, da bi ga spet obudili in ohranili. Lovšin se je sporazumel z družino Tominšek za simboličen odkup filma in tako so filmski koluti še enkrat menjali lastnika. V *Planinskem vestniku* letnika 1963 lahko preberemo, da je PZS slavila svoj jubilej s koncertom, s triglavsko štafeto in končno tudi s premiero prenovljenega filma *Triglavske strmine*.

Da je bil film prenovljen, je nekoliko pretirano rečeno. Vsekakor je bil ozvočen z glasbo Bojana Adamiča in vsi mednapisi v nemem filmu so bili zamenjani z govorom pripovedovalca. Ker so bili izrezani med-

Plakat skrajšanega in naknadno ozvočenega filma *Triglavske strmine* iz leta 1963
Vir IMDb

napisi, je bilo za ponovno montažo izrezanih še nekaj dodatnih minut, tako da je od prvotne dolžine filmskega traku, ki je znašala 2270 metrov, ostalo le še 1379 metrov oziroma časovno, trajanje se je iz slabe ure in pol skrcilo na skromnih 49 minut.

Če si danes pogledamo film na spletu, je žal že po prvih kadrih jasno, da je čas naredil svoje. Ogled je praktično nesmiseln, saj so osebe komaj prepoznavne in nekoč brez dvoma lepi gorski kadri komaj še zaslužijo svoje ime.

Ob 90-letnici filma *V kraljestvu Zlatoroga* je Arhiv republike Slovenije poskrbel, da je bila izvedena njegova digitalna restauracija. Ali bo kdaj to doživel tudi film *Triglavske strmine*, si žal ne upam trditi.

Izkazalo se je, da je PZS film že po enem letu (1964) prodala podjetju *Vesna film*, ki danes ne obstaja več. Filmski koluti, nujno potrebni za izvedbo restauracije, so se od leta 1967 naprej hranili v Mestnem muzeju, nato pa so jih zaradi zagotavljanja ustreznih pogojev leta 1997 predali v hrambo Arhivu republike Slovenije, kjer se danes nahajajo. Pred postopkom restavriranja bi bilo nujno urediti vsa dovoljenja vseh avtorjev filma in glasbe, oziroma njihovih dedičev, saj je namen pridobitev digitalne kopije za javno predvajanje (ne glede, da gre predvsem za ohranitev naše dediščine). Pravic se po veljavni zakonodaji ne da zaobiti, ker veljajo še 70 let po smrti zadnjega od avtorjev.

Vsekakor bi bilo zelo zaželeno, da se na pobudo Planinske zveze Slovenije izvede tudi obnova filma *Triglavske strmine* in tako ohrani za zanamce. Smo to sposobni izpeljati? 🟡

Viri:
Arhiv *Planinskega vestnika*
Arhiv RS
Digitalna knjižnica Slovenije

Dušan Škodič

Pisatelj in scenarist Triglavskih strmin

Janez Jalen (1891–1966)

Bil je slovenski pisatelj, dramatik, filmski scenarist in duhovnik. Skozi svoja literarna dela je bil zelo močno povezan z gorami, čeprav je njegovo najbolj monumentalno delo *Bobri* prepojeno predvsem z vonjem šotnega barja.

Pisatelj,
dramatik,
filmski scenarist
in duhovnik
Janez Jalen
Vir dlib

Janeza Jalna so generacije slovenske mladine spoznale skozi obvezna branja njegovih predvojnih povesti *Ovčar Marko* ter *Trop brez zvoncev*, v katerih je zelo slikovito in realistično opisoval naše gore in življenje slovenskih pastirjev v idiličnih časih planšarstva. Pripovedoval je o nekoč zelo razmahnjem divjem lovu in o običajih, ki so pred poldrugim stoletjem oblikovali življenje preprostega človeka v gorskem svetu. Jalnovi kraji in ljudje so v povestih upodobljeni še bolj plastično kot Finžgarjevi. Opisi so zvesto natančni, saj se je Jalen pred pisanjem zelo intenzivno poglobil v tematiko, zgodbe pa pisal praktično brez literarnih mašil. Dogajanje v povesti *Ovčar Marko* se je odvijalo v njemu bližnjem svetu pod Stolom (Jalen je bil rojen v Rodinah ob vznožju gore), medtem ko se *Trop brez zvoncev* dogaja v Bohinju, ki ga je detajlno spoznal med svojim kaplanovanjem v Srednji vasi.

Triglavske strmine

Filmski producent Rudolf Badjura je leta 1931 Janeza Jalna pritegnil k pisanju scenarija za film, pri katerem je pozneje prišlo do velikih zapletov in dolgotrajnih tožb. Kot samostojni tožnik je Jalen na sodišču nastopil proti lastnikoma filma Stanku Tomišku in Evgenu Lovšinu, ki jima je bilo zaradi krajsanja in neuspelega poskusa ozvočenja očitano izmaličenje filma in scenarija. Skalaši kot priče so nasprotno zatrjevali, da je bil scenarij spremenjen med snemanjem plezalnih prizorov, kjer so se lahko zanesli le sami nase. Tudi pozneje je prihajalo do sprememb, tako na primer v scenariju ni bilo improviziranega prizora ohceti in "jazz koncerta" pred Aljaževim domom, v katerem je sodeloval tudi Jalen. Bilo pa je še nekaj prizorov, ki so jih ujeli v kamero po naključju, denimo žanjice pri žetvi.

Osnovna zgodba filma je bila sicer ljubezensko alpinistična. Plezalec Miha naj bi peljal svojo zaročenko na ples, toda premaga ga alpinistična strast in namesto na veselico se s prijatelji odpravi na plezalno turo. Zaročenka gre sama na zabavo, kjer jo skuša očarati starejši moški, na koncu se vse srečno konča in po manjših zapletih podpiseta poročno pogodbo, v kateri potrđita tudi ljubezen do gora (po poroki žena možu ne bo branila plezanja).

Miha Potočnik je kot priča poudaril, da med stenskim snemanjem ob sebi niso imeli ne scenarista ne režiserja, saj noben od njiju ni plezalec. Zato so scenarij sproti prilagajali, snemanje pa je trajalo več kot teden dni. Jalnu je še očital, da je zaradi nepoznavanja alpinizma zgrešil zgodbo, katere temeljna misel naj bi bil duševni boj preprostega kmečkega fanta, ki koleba med ljubeznijo do dekleta in do plezanja. Potočnik je zatrdil, da je alpinizem v bistvu meščanski pojav, kmečki fant pa gleda na planine bolj z gospodarskega stališča, zato tak scenarij v realnosti ni verjeten.

Končna razsodba je bila za tožitelje Badjuro, Delaka in Jalna porazna, saj so tožbo izgubili. Plačati so morali stroške kazenskega in tudi prizivnega postopka, Jalen, ki je ravno v tistem času ostal brez državne službe, pa je ostal brez honorarja za scenarij.

Janez Jalen alpinist?

Očitki prič, da Jalen ni bil sposoben spremljati alpinistov med stenskim snemanjem, lahko komu zvenijo nekoliko čudno. Če boste brskali po spletu, lahko naletite na podatek, da je bil Jalen vrhunski alpinist, član Skale in soplezalec Jože Čopa, Stanka Tominška in Pavle Jesihove. Najti je mogoče celo fotografijo iz leta 1935, pod katero je napisano, da je na njej pisatelj Janez Jalen med plezanjem v Čopovem stebri. Prizor, na katerem je Jalen na vrvi, spominja na plezanje v smarogorskem Turncu, vendar ne vemo, kje je dejansko nastal. Vsekakor pa ne v Čopovem stebri, saj je Joža Čop s soplezalko Pavlo Jesihovo svojo najtežjo smer preplezal šele deset let pozneje, konec junija 1945.

Prav tako ni verjetno, da bi bil Jalen kdaj član Skale, saj sicer ne bi bilo smiselno pričanje skalašev na sodišču, da ni usposobljen plezalec, če bi bil tako kot priče Čop, Tominšek in Potočnik član tega plezalnega kluba. Jala tudi ni zavedenega v arhivih TK Skala oziroma njihovih zbornikih. Alpinist torej ni bil. Vsekakor pa je bil navdušen planinec ...

Pisatelj in človek

Jalen je bil velik ljubitelj narave, zlasti gorskega sveta, pa tudi ljudi in njihovih običajev. Bil je zelo družaben, menda tudi precej glasen, če je bilo dobro vzdušje. Viri omenjajo, da je imel že med študijem bogoslovja kljub štipendiji redne finančne težave zaradi velike strasti do taroka in kvartopirskega ponočevanja, česar se ni nikoli uspel znebiti. Za duhovniški poklic se je odločil brez pritiskov domačih, tudi za to, ker je (zmotno) mislil, da bo imel v tem poklicu dovolj prostega časa za literarno ustvarjanje.

Improvizirana planinska ohcet pred Aljaževim domom, prizor iz filma Triglavske strmine.

Desno z dirigentsko palico Miha Potočnik, pod njim s pokrovkama v rokah (činele) Stanko Tominšek, levo od njiju z očali Janez Jalen.

Vir zaslonski zajem

Karakterno je bil Jalen kompleksna oseba. Če je bilo treba, je bil tudi poln notranje trme in moči. Bil je človek načel, ki se ni uklanjal formalizmu ali nesmiselnim birokratskim ukazom. Njegova vera in osebna svoboda sta mu bili pomembnejši od ugajanja kateri koli oblasti ali posamezniku, kar ga je stalo udobja in varnosti, na težave pa mu je uspelo naleteti tako pri civilnih, vojaških kot cerkvenih oblasteh.

Med prvo svetovno vojno je služboval v Bohinju, leta 1917 bil poslan za vojaškega kurata v Gradec, od tam pa je bil zaradi nekega prekrška kazensko prestavljen v vojaško taborišče Lebring. Po vojni se je nastanil v Ljubljani in dobil mesto stalnega kateheta v ljudski šoli, kjer je poučeval verouk. Toda njegova služba in čas, potreben za pisanje, se nista dobro trpela in iz cerkvenih krogov je prišlo več očitkov, da zanemarja svojo službo. Po nekaj letih je pustil službo na šoli in se zaposlil kot honorarni duhovnik v državni bolnišnici za duševne bolezni na Studencu.

V času Kraljevine Jugoslavije in Aleksandrove diktature, leta 1931, na volitvah ni hotel podpreti edine režimske stranke, ki je bila sama na listi, zato jih je bojkotiral. Glasovanje je bilo namreč javno, kar je pomenilo, da so lokalne oblasti in žandarmerija videli, kako je kdo glasoval. Udeležba zakonsko ni bila obvezna, a v praksi so oblasti izvajale pritisk na javne uslužbence

in duhovnike, da se volitev udeležijo kot lojalni državljani. Tako je zaradi pomanjkanja državotvorne zavesti Jalen izgubil službo v državni bolnišnici, kar je slabo vplivalo na njegovo finančno situacijo, ki je bila kljub literarnim nagradam, ki jih je prejel za svoja dela, ves čas slaba.

Tudi s komunističnimi oblastmi po drugi svetovni vojni Jalu ni šlo gladko. Prav med vojno je napisal svoj znameniti tridelni roman *Bobri*, ki je izšel v letih 1943/44, in bil med bralci zelo dobro sprejet, zanj je prejel tudi visoko literarno nagrado. Ker pa je s pisanjem med vojno kršil kulturni molk, ki ga je zapovedala Osvobodilna fronta, je bil označen kot neposlušen in nezanesljiv, nekaj tednov je preživel tudi v ljubljanskem zaporu.

Sledila je premestitev v oddaljeno župnijo Grahovo na Notranjskem, vsa njegova literarna dela so bila po odločbi oblasti prepovedana. Bil je sicer oproščen vseh obsodb, toda ves čas ga je nadzirala tajna policija – saj je tako kot v stari kraljevini – tudi v novi državi rad glasno zabavljajl čez oblast.

Fotografija, ki naj bi prikazovala pisatelja Janeza Jala okoli leta 1935 med plezanjem v Čopovem stebru. Vir Kamra

Naslovnica knjige iz leta 1941, oprema Jože Beranek. Trop brez zvoncev je povest, ki se dogaja v Bohinju in na njegovih planinah.

Vir Muzej novejšje in sodobne zgodovine Slovenije

Trop

Gotovo ni bila samo trma, ampak je šlo tudi za pasivni odpor proti politični prisili, ko se leta 1951 ni hotel udeležiti obvezne državne akcije pobiranja koleradskega hrošča (krompirjev škodljivca), ki so ga oblasti v prvi polovici petdesetih let razglasile za "državnega sovražnika". Jalen naj bi izjavil, da ima pač pametnejše delo, kot je lovjenje hroščev po krompiriščih, za kar je bil ovaden in oglobljen z denarno kaznijo.

Ni mu bilo lahko niti v trdem notranjskem okolju. Na neko zelo hladno zimsko jutro je nastala morda tudi naša najkrajša cerkvena pridiga, saj je odpravil ljudi iz cerkve z besedami: "Dragi farani! Huda zima, hud je mraz, zebe mene, tudi vas. Hvaljen Jezus!"

Toda leta 1956 se je tudi njegovo življenje nekoliko otoplilo. Oblasti so dovolile ponatis *Bobrov*, njegove knjige so bile kmalu razprodane in med ljudmi je bil ponovno priznan kot spoštovan slovenski pisatelj. Naslednje leto je bil na lastno željo premeščen v Ljubno na Gorenjskem, kjer je ostal vse do smrti leta 1966. ●

Viri:

Arhiv Planinskega vestnika

France Pibernik: *Življenjska in pisateljska pot v dokumentih, pričevanjih in razlagah*. Mohorjeva družba, 2003.

Marjeta Žebovec: *Janez Jalen, pisatelj in duhovnik za vse Slovence*. Samozaložba, 2002.

Novice občine Žirovnica, september 1921

Trden kakor skala – Kratka zgodovina Turistovskega kluba Skala, PZS, 2017

Mojca Volkar
Trobevšek

V iskanju macesnov

*Zlato razkošje
med nebom
in zemljo
Foto Dan Briški*

Potegne kovr z mene in zatuli: "V kosteh čutim, da bo lep vreme. Pejva v hribe."

"A ne bi rajš vremenske pogledu?" si poskušam izboriti vsaj še pet minut.

"Hočem videt macesne," trmuli kot majhen otrok.

"Poglej čez okno, ziher je kakšen tam," se ne dam v boju za svojo pravico do počitka. Saj sva vendar na dopustu!

Ampak, pišuka, jaz tudi hočem videt macesne! Včeraj me je Zdenka z objavo zlatorumenih dreves na facebooku čisto spravila s tira. Kaj le še delam doma? V slogu hešteg instagramskih zanesenjakov, čeprav ga sploh nimava, nisva gor ali kako se že reče, jo mahneva direkt na Pokljuko.

Prvič – čarobna Pokljuka

"Poglej to, jesen v vsej svoji veličini," gruli, ko se peljeva skozi smrekovo gmajno. Meni so smreke iste spomladi, poleti in jeseni. Zelene. Zato pa greva gledat macesne, tako kot toliko drugih, ki se ne naveličajo pogreba tistih rumenih iglic, ki slej ko prej odpadejo. Morda pa ravno zato. Kar je minljivo, nas privlači. Ni ravno šajba, ampak recimo, da do Lipance bo šlo. "A sem ti reku, da bo lep vreme. Sam še sonček posveti, pa sva na konju!"

Prav prijetno je, v avtu, z mislijo na sonček in na modro nebo. Ko lezeva iz kombija in z nogami premešava meglice poključke planote, pritisne mraz. Že po petih minutah hoje naju zasuje sodra.

"Boš vidla, še mavrico bova mela. Ni mavrice brez padavin. Še dobr, da pada. To sem odličn zrihtu. Mavrica, čist sam za naju."

To zadnje drži, nikjer ni žive duše. Verjetno so pogledali vremensko.

"A si ti res dobr pogledu za vreme?"

"Ja, zdej še ne bi smel bit padavin ... Malo prehitvajo ..."

"Pa veš, da smo dons uro premaknil?!"

Naslednja urica mine v prijetnih dovtipih, ker si na vsak način poskuša narediti hec tudi iz sodre in malo pozneje dežja in višje gor snega, ki nima namena ponehat. Kljub sivini se macesni rumeno svetlikajo in prav zaradi temnega ozadja še toliko bolj pridejo do izraza. Kdo rabi modro nebo, se tolažim.

"Pa sej v hribih je čist isto, če gre dež al pa ne," poskuša biti duhovit.

"Sam mal bolj mokro, ane. Že pol ure mi teče od riti. Pa kdo hodi v takem v hribe?"

"Midva," zažvrgoli tako ponosno in s takšnim zanosom, da me rahlo zaskrbi zanj.

"Lej, če je za turiste dobr, je tud za naju."

Zlati macesni in sivo nebo – dež bo!
Foto Mojca Volkar Trobevšek

Umirjen povratek po senčni strani Pristovškega Storžiča osupne s pogledom na venček severnih ostenij Kamniških Alp.
Foto Mojca Volkar Trobevšek

Pa kakšne turiste, saj nikjer ni nobenega! Še poključke veverice so se umaknile v svoje udobne jesenske brloge, kjer verjetno že po malem načenjajo zimske zaloge, ker postaja hladno, zelo hladno. Pravkar se mi je zanohtalo! Jasno, saj hodiva po snegu, ki ga je vedno več in počasi naletava nov. Bolj diši po božiču kot po 1. novembru.

Sprijaznim se z dejstvom, da bo voda z neba v katerikoli agregatni obliki danes najina spremljevalka in tiho grizem v klanec. Ko te pere, bolj gledaš pod noge in tako opaziš več tistega, kar bi sicer pod nespornim primatom macesnov ostalo spregledano. Ustavljam se vsako minuto, ganjena od zelene barve mahov, najrazličnejših gob in lišajev. Ko pogledaš mah čisto od blizu, se odpre nov svet. Če bi Cameron posnel še enega *Avatarja*, bi definitivno moral sem, na poključsko planoto, po navdih.

Markacija pove več kot tisoč besed.
Foto Mojca Volkar Trobevšek

Po malici v koči na Lipanci se samozavestno zaženeva proti Debeli peči, a dež, ki prehaja v sneg vedno močnejše moči že tako premočene nahrbtnike. Vremensko stanje se znatno poslabša, megla ovije že prej čemerno pokrajino in z vrhom Debele peči ni nič. Ostaja tam gor, midva pa se poklapana, vendar še vedno obsijana od psihadelicnih barv jesenskega gozda, raje odpraviva navzdol. Če bi se mi le dalo, bi iz ruzaka vzela rokavice, ampak moja lenoba poskrbi, da se mi že drugič v tem dnevu prijetno zanohta. Vseeno mi je. Mokra kot cucka prilomasti-va do izhodišča.

Da je krog sklenjen in mera polna, naju pet minut pred avtom spet zasuje sodra.

"Klinc pa vremenska!" si zagodrnja v brk in navije tempo.

Pri avtu me strmo pogleda v oči, pozna me kot svoj strgan žep na anoraku:

»Če misliš pisat o tem, napiš še to, da šla sva zgolj na sprehod do Lipance in nazaj. Nisva ogrožala nikogar, tud sebe ne. Da ne bi kdo rinu v hribe v slabem vremenu, ker se mi res ne da več hodit po takem.«

Gorski reševalec v njem poskrbi, da je tudi to zapisno.

Drugič – baba in dedec na Dedcu s pogledom na Babe in še enega Dedca

V mestu srečam znanca, ki se pohvali, da že nekaj vikendov zapored hodi gledat macesne. In to zelo uspešno. Začutim zbudljaj zavisti. Pa kaj je s temi macesni? Kljub včerajšnjemu vremenskemu polomu postanem nestrpna in nemirno prespana noč se na srečo zaradi premika ure zaključi prej kot navadno. Prijetno presenečena nad zgodnjo uro zatulim:

"Greva gledat macesne!" Tokrat jaz vlečem kovtre z njega, pa ne iz ljubezni, ampak iz čiste sebičnosti. Ne maram nedokončanih poslov.

"Pa sej sva jih že včeraj gledala, pust me ..."

"Včeraj ne šteje, dež je bil!"

V meni se prebudi nenavadna sla po macesnih. Kot mala Kirsten Dunst v *Intervjuju z vampirjem*, ko prvič okusi sladkost človeške krvi, hočem se. I want some more! Hočem jih videti v soncu, z modrim nebom v ozadju. Kar je manj kot to, ne šteje. Pika.

Moram mu obljubit vraga in pol, da se le skobaca iz razmetane postelje.

"Prav, sam greva nekam bliz, ne da se mi spet cijazit v tiste pragozdove. Domača gruda, punči!"

Še preden imam možnost pritožbe, je cilj izbran: Kamniški dedec. Čisto v njegovem slogu.

Lučki Dedec s Kamniškega Dedca – veliko dedcev in nič dežja. Foto Mojca Volkar Trobevšek

Začne se obetavno. Prvi pogoj uspešnega izleta je definitivno izpolnjen: ne srečava žive duše. Ponedeljek je. Vsi pametni, ki imajo krompirjaste počitnice, so na morčiju ali pa v Egiptu ali pa na Sardiniji, sam doma bohnedaj ne. Fino. Ena nula za naju. Blažen mir in hribi nad Bistrico samo za naju.

Skozi bukov drevored na Jermanci se vsa v pričakovanju sprehodiva proti Repovemu kotu, kjer kičavost pridobiva na moči z vsakim korakom. Za povrh so še

*Z južnih pobočij
Pristovškega
Storžiča se pogled
odpre na Karavanke
in Julijce.*

*Foto Mojca Volkar
Trobevšek*

*Macesni na Slemenu so jesenska turistična klasika - a razgledan gornik jih najde marsikje.
Foto Franci Horvat*

tolmunčki polni zelenkaste vode, zahvaljujoč tistemu istemu dežju, ki naju je prejšnji dan pral. Vse je za nekaj dobro.

Ko grizeva kolena tja gor v tisti graben, ki je iz metra v meter strmejši, po naju kaplja taleči se sneg, ki je ponoči najrajhal drevesa. Skoraj že norim in spet pošiljam dež v tri krasne, ko me pogled na modro nebo pomiri, da je to zgolj sekundarno puščanje vode in nima nobene veze s slabim vremenom. No, vsaj z današnjim ne.

Vzhičena nad dejstvom, da bom že čez pol ure v objemu tople rumenkaste macesnovske naslade, me preseneti hladen piš. V zadnjih metrih plezanja se naenkrat zelo ohladi in spet se mi, po stari navadi, zanohta. Že tretjič v dveh dneh, pa še november ni. Tokrat z rokavicami na rokah! Sneg škrtja pod nogami, mokra skala ni prav nič ljubeča in razveselim se vzklika: "Evo ga, Desca, pa sva tle. Edina daleč naokoli." Razgled mi itak zapre usta. Kot sem rekla, vse je za nekaj dobro! Planjava, lahko bi jo pobožala po tistih razkošnih pobočjih, ki so danes vsa zasnežena. Kamniško sedlo je samo streljaj stran, ptice bi lahko poletele v enem šusu od tam do naju. Elegantne špičke, ki so jih naši predniki poimenovali Babe, so lep dodatek prostranih zelenic med Logarsko in kamniško dolino. Zeleniške špice vabijo naprej proti Srebrnemu sedlu in bližnji Rzenik s svojo podrto steno nekam osamljeno kljubuje. Proti Korošici se razprostirajo Petkove njive in nad njimi znamenita stena Lučkega Dedca. Veliko Dedcev in Bab, pa nobenega otroka, zanimivo. V miru in tišini, ki nista samoumevna za starša treh nabritih fantolinov, poskuša užiti sleherni trenutek tega razkošja.

Na hitro pomalicava in še preden se zaveva, vrhove okoliških dvatisočakov zagrne ledena megla, vleči začne zares hladen veter, ki ni več piš. Zebe naju kot

cucka. Pejte se solit, no! Spet ne bo nič z martinčkanjem na zelenih tratah, obraslih s tistimi prelestnimi macesni, ki so me ponovno zvelikli v ta hlad. Tokrat se še pritoževati ne smem, ker sem vendar jaz naganjala. Kot bi se nekdo delal norca iz naju, se na Jermanci, ko sva že precej vdana v usodo, da nama sončni macesni to jesen pač niso namenjeni, stori tako lep prizor. Naenkrat se megle razkadijo, sonce posveti z vso močjo in naredi se božanski dan. Macesni tam gor se ziher svetlikajo v rumenem lesku in so polni sami sebe. Gotovo se ne zavedajo, da so jim dnevi šteti.

Pogled nazaj gor v skalovje je prelesten, a hkrati surovo nevaren. Ponoči bo snegec zmrznil, skale bodo postale drsalnica in potikanje nad gozdno mejo bo v tem vetru postalo zelo tvegano. To mi naenkrat šine skozi možgane, ko na parkirišču za Kamniško sedlo, že v Bistrici, srečava pet mladeničev s spalkami in gromozanskimi nahrbtniki, ki se v supergah podajajo točno tja, kamor takole opremljeni ne bi smeli.

»Ti, moj dragi mož, boš šel pa danes še enkrat na izlet ...« si mislim, a sem raje tiho, ker je škoda človeka spravljati v slabo voljo, še preden ima tehtne razloge za to.

Tretjič – našli smo macesne!

"Fino je bit starš, ane?! Vsem ukazuješ, delaš, kar hočeš, pa še plačo dobiš!" se hujuje naš ta srednji, ki je ravno zaplul v najstništvo in ga jemlje zelo resno. Oh, ko bi ti vedel, mali. Upornik moje povabilo v hribe vzame kot trpečo tlako in v tem duhu vztraja vse do poznega popoldneva, ko si končno privoščimo malico sredi avstrijskih gozdov.

Trdno odločena, da se še tretji zaporedni dan podam v hribe iskat macesne, imam tokrat pred sabo večji izziv – ni treba prepričati enega, ampak štiri! Mulci

so se vrnili s taborniškega jesenovanja in mir je do naslednjih resnih počitnic zapustil našo bajto. Da bo šok manjši, je najbolje droso odpeljat v gmajno! Tam je manj pritiska in več zraka.

"Dej, čil, kva težiš že kuj pru dan. Jaz sem zmatran!" Najstarejši.

"Jaz bi šel v hribe, ampak z brez hoje in samo z malco." Najmlajši, kajpak.

Še preden se uspe pritožit gazda, zatuli oglušujoč alarm, FireApp.

»Ma dej, ne zdey, prosim, ne zdey!!!« Če ni za kosilo, je pa tik pred posteljo, če ni v nedeljo dopoldne, je pa tik, preden gre familija na izlet!

"Kva je?" sem zoprna, čeprav revež ni nič kriv, samo pomagat hoče.

Skrivnostni nasmešek, pomešan z nagajivostjo.

"A veš uni spalkarji od včeraj popoldne, s parkirišča za Kamniško sedlo?"

"Ma ne me ... A res?!"

"Ne morejo dol, so v supergah, pa vse je leden."

Jasno, če mi vreme ne vzame mojih macesnov, mi jih pa nespametni Čehi, ki rinejo v salonarjih na bivak pod Skuto!

Dodatek "A sem rekla" tukaj čisto nič ne pomaga.

Na srečo je vreme lepo, prelepo, brez oblačka, kar me zelo boli, ker nočem zapraviti takšne priložnosti vremenskega okna doma za štirimi stenami. A vse je za nekaj dobro – zaradi lepega brezvetrja je Čehom podarjen brezplačni prevoz s helikopterjem.

Naša markacija je doma kot bi mignil in že se bašemo v avto, smer Jezersko. Zaradi poznega odhoda od doma je treba najti kratko turo z dovolj višine in ravno prav

pestro, da mladini ne bo dolgčas. Pa macesni morajo rast tam gor, to je nujno. Ideja pride hitro – Pristovski Storžič. Kratka, sladka in vsega po malem: hoja, plezanje, sneg, božanski razgledi na Kamniške in Savinjske Alpe, pa na Karavanke in Julijce. Pa vse tja do Visokih tur! Hoja po robu naše kokoške, s pogledom širom Koroške.

In macesni, ljudje, macesni so bili pa za vse prste obližnit! Ne vem, če sem bila že kdaj tako srečna v gorah kot ravno tisti torek, ko se je vse lepo poklopilo. Fajn je po hribih hodit sam, lepo je v dvoje, ampak z vsemi ljubimi je pa še lepše.

Lepo je biti starš, prav imaš, mulc!

Ko smo ravno vsi vzneseni in polni vtisov sedli k večerji, se je spet oglasilo tisto tuljenje, ki ga pri nas nihče ne mara, ga pa vsi vzamemo smrtno resno. Čira čara, v trenutku se prelevi v reševalca in naslednjo minuto ga že ni. Že drugič (!) v istem dnevu se poda na bivak pod Skuto, tokrat peš in ponoči. Spet se obeta nemirni spanec, pričakovanje med zavestjo in polsnom, tiha skrb, ki najeda živce. V primerjavi z dejanji gorskih reševalcev precej pasivna dejavnost, a še kako naporna za psiho.

Zgodaj zjutraj, ko končno ves zmahan in neprespan pride v posteljo, mu za hec rečem, da bi šla mogoče za vikend v hribe, mogoče na – bivak pod Skuto?

Še dobro, da je zelo utrujen, ker mu ne uspe niti odgovoriti. Še preden trdno zaspi, že zahrka in potem ga vzame hudo zaslužen počitek. Po mirnem dihanju in nekakšnem zadoščenju, s katerim se je zaril v kovtre, predvidevam, da je vse v redu in da so tujci, ki jih je bivak premamil v neugodnih razmerah, na varnem. ●

Ko se macesni odenejo v snežne kapice, lahko tople jesenske gore v kratkem času postanejo zimsko nevarne.

Foto Oton Naglost

Vladimir Habjan

Porazi nas gradijo

Pogovor s Tomažem Žganjarjem

Alpinist in gorski reševalec Tomaž Žganjar je človek mnogih talentov, od plezanja do muziciranja. Napisal je tri knjige, tik pred izidom je četrta. V svojih zgodbah in odgovorih nam odstira plezalske čase osemdesetih let, pa tudi čase, ki so nepovratno minili. Izkušstvo je tisto, ki te utrdi, ki te izdela, ti da poleg teorije še znanje za življenje, pravi Žganjar.

Tomaž Žganjar
Arhiv Tomaža
Žganjarja

Planinska založba je sredi leta izdala *Zaplezane zgodbe*, tretjo Tomaževo knjigo. V njej opisuje svoje pestro življenje od otroštva naprej, vsebina je res raznovrstna – od JLA in potapljanja do gorskega reševanja. Prvo knjigo z naslovom *Koridor* je leta 2019 izdal v samozaložbi. To je napeta kriminalka, ki se odvija tudi v gorah. Drugo, z naslovom *Igra resnic*, je leta 2023 izdala Celjska Mohorjeva družba. Gre za roman, v katerem spremljamo ekipo mladih alpinistov na odpravi v Južno Ameriko s ciljem, da bi se povzpeli na Aconcagua. Tudi četrta knjiga je kriminalni roman, v katerem je v veliki meri prisotno gorsko reševanje. Izšla bo spomladi leta 2026 pri založbi Didakta. Tomaž je aktiven član Društva GRS Ljubljana, več mandatov je član upravnega odbora. Dolga leta je bil vodnik reševalnega psa – imel je tri. V 40 letih je nabral veliko intervencij. Po poklicu je pravnik.

Kje si bil nazadnje v hribih?

Včeraj (začetek decembra 2025, op. a.) sem želel za začetek zimske sezone smučati s Triangla nad Zelenico. Žal je še premalo snega, je bil pa lep sprehod s psom.

Nadobudni turni smučarji kljub tanki odeji orjejo do srednje postaje žičnice, celo nižje. Celotna grapa na severni strani za Begunjsčico je pozimi v senci. Mnogi pridejo le do koč na Zelenici, na čajček ali sendvič, nato pa v dolino. Sončka ne doživijo. Sonce se začne šele sredi vršnega pobočja proti Trianglu.

Na kateri reševalni intervenciji si bil nazadnje?

Prejšnji teden smo reševali kmečkega ata, ki se je ponesrečil pri podiranju dreves v Polhograjcih. Delovne nesreče v gozdu znajo biti hudo komplicirane, saj drevo ali veja mimogrede stisne ekstremitete ali prsni koš. Ata jo je s stisnjeno nogo kar dobro odnesel, do bolnice se je peljal s helikopterjem. Odlično se je držal, kar je za veterane čez sedemdeset let, sploh če so doma s kmetov, tako rekoč nekaj običajnega. Navaženi so potrpeti, stisnejo zobe. Za razliko od mnogih »urbancev«, ki imajo le manjše poškodbe, pa je včasih cela drama.

Od kod ti veselje do pisanja?

Precej let pišem vsakovrstne sestavke. Resnejše poezije še najmanj. Veliko sem napisal raznih prigradnic, zabavljivih pesmic ob obletnicah, svečanih priložnostih, včasih pa tudi resnejše tekste. Že od mladih nog komponiram muziko, ob tem sem seveda opremljal pesmi tudi z besedili. Pisanje je pač ena od pomembnih oblik izražanja, je kot izlivanje notranje energije, obogatene z izkuštvji, čustvi, včasih tudi s konotacijo svetovnega nazora navzven, v svet. Zanimivo, da nekateri ljudje to potrebujejo kot hrano, kot dihanje, kot reševanje notranjih bojov. Sam nisem med njimi. Skušam le povedati, če in kadar imam kaj povedati. Tudi teme, ki jih obravnavam, so v knjigah povsem različne. Mogoče je stalnica le odnos do hribov in opis kakšnih hribovskih dogodkov. Hočem reči, da se ne želim predstavljati kot nekakšen tipičen žanrski avtor. Vedno me nekako vleče iz okvirjev! Skušam pisati tudi o rečeh, ki niso nujno povezane s hribi.

Kakšni so odzivi bralcev na *Zaplezane zgodbe*?

Menda so dobri. Vsebinsko knjige ocenjujejo kot nekaj svežega, nek nov veter. Sam mislim, da jih pritegne neposrednost in dokaj brutalna resnična izkušstva, cinčno ali humorno ocenjena z neke distance in z

avtokritiko, devizo, ki je bralce prepričala. Ni blefa, ni dosti lepega besedičenja. Kar seveda ne pomeni, da tega ne bi znal ... Nekdo mi je rekel, da je po Nejčevi *Poti* to spet ena dokaj resnično izpovedna knjiga o hribovski poti. *Pot* smo vsi nekako ponotranjili, ker ima jasna, enostavna in univerzalna sporočila. In seveda fantastične dosežke avtorja, s katerimi se želi vsakdo identificirati. Sicer so glavne misli te knjige domišljene v tisočih letih in celo na drugih kulturnozgodovinskih območjih, a so bile v našem prostoru predstavljene in sprejete kot pravilen hribovski način mišljenja. Mislim, da je v naši deželi avtorjev, tudi alpinistov, ki s svojim notranjim ognjem odlično, lirčno in včasih epsko opisujejo svoj odnos do gornišstva in življenja nasploh, obilo. Mislim, da je nekatere res vredno prebrati.

V Zaplezanih zgodbah opisuješ celo vrsto svojih padcev, poškodb, neumnosti, za katere praviš, da te izgrajujejo. Nam lahko pojasniš, na kakšen način? Zakaj?

Človek se ne le vzpenja, večkrat tudi pade. Pomembno se je pobrati in iti naprej; če se le da, z dvignjeno glavo. No, včasih je ta malce polepljena z obliži. A temu se ne da ubežati. Vsak človek, posebej še mlad, poln iskrivosti in idealov, z željo, da bi spremenil svet, z zanimanjem za okolico, ki si želi živeti polno, to dobro ve. Morda je to težje razumeti kakšnemu zasedenemu »kavčarju«, ljudje smo pač različni. Zato nikoli ne obsojam mladih, ki počnejo »neumnosti« v hribih ali malo zablodijo v življenju. Nihče se ni rodil pameten. Izkustvo je tisto, ki te ugotovi, ki te izdela, ti da poleg teorije še znanje za življenje.

Ob zmagah smo morda evforični, a se nam v glavnem vtisnejo v spomin kot nekaj bežnega, morda izjemoma tudi veličastnega. Ne podcenjujem uspehov in zmag, a tisto, kar nas res gradi, so težave, porazi. Takrat se zamislimo nad svojim ravnanjem, okolico, odnosi z drugimi – kje smo zgrešili, kaj je šlo narobe, močnejše ponotranjimo izkušnjo. *Zaplezane zgodbe* so metafora za naša življenja. Vedno se odločamo, se večkrat napačno odločimo in se »zaplezamo«, gremo v napačno smer. A to nam da bolečino, novo izkušnjo, boli, a se zaceli in smo za izkušnjo bogatejši. Kakšen bi bil svet, če se ne bi nikoli zaplezali. Svet popolnih ljudi? Nobenih notranjih bojev, zablod, strahov, bolečine, sreče, izkušnje, nič materialnega sveta, le čista zavest.

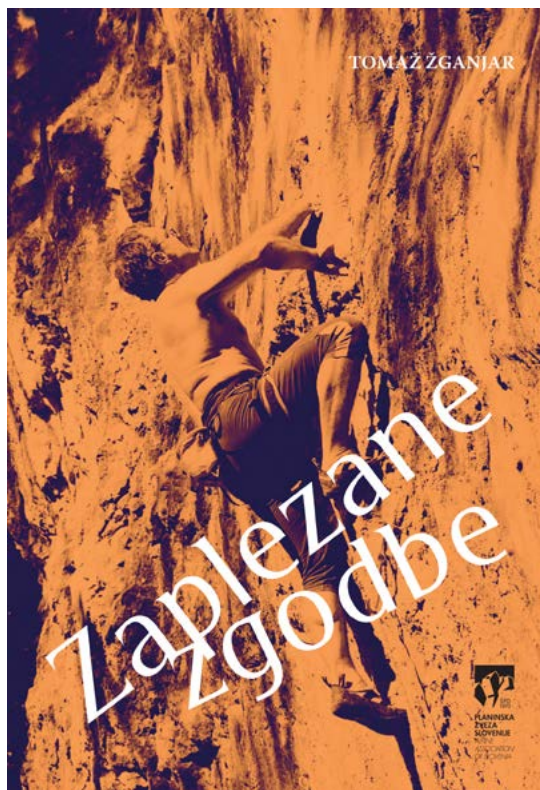
Toliko zadev, ki so se ti zgodile, bi lahko zavil v celofan, pa jih nisi. Povedal si jih po pravici, tako kot so se res zgodile. Kaj misliš o iskrenosti pri pisanju knjige?

Mislim, da sem bil pri pisanju kar iskren. Res pa je, da je spomin varljiv ter sam oblikuje in zariše črto doživetja. Nekaj prijateljev, ki so doživljali zgodbe skupaj z menoj, je pripomnilo, da so stvari videli drugače, včasih celo bolj dramatično. A opis ne more biti vedno objektivni, tudi besedni zaklad ne zadostuje. Vsak avtor svet okoli sebe vedno doživlja osebno, skozi lastno prizmo. Neki dogodek je za nekoga

strašna drama, drugemu pa »sprehod po parku«. Seveda, iskrenost je pri pisanju neke osebne zgodbe, spominov, biografije pomembna. Tu je manj avtorske svobode in prostora za fantazijsko fabulo, kot na primer pri romanih. Čeprav tudi tam mnogi resni pisatelji uporabijo kot gradivo lastna izkustva. Redkeje pišejo čisto iz fantazije, razen v nekaterih žanrih. Zdi se mi, da so najbolj iskreni tisti, ki povedi o lastnem življenju pretvarjajo v zgodbe in metafore ...

»Če je v mojih zgodbah prepoznati kaj humorja ali avtohumorja, me to le veseli oziroma mi je uspelo, kar sem želel zapisati,« beremo v knjigi. Humor – koliko ga je še danes? Ga je premalo? Lahko gore prispevajo k več humorja?

Zdi se mi, da so avtorji gorniške literature nasploh dokaj resni, do gora imajo ne le ambivalenten, temveč resen, celo spoštljiv odnos. Kar je seveda čisto prav, gore so absolutno vredne spoštovanja. A tam, kjer si »doma«, se dogajajo tudi fletne stvari, ne le resne, dramatične. Tudi neumnosti, barabije, zdrsi vseh vrst. In toliko, kot smo se narezali drug drugemu po hribih, smo se redko kje. Humor je pristen, neposreden, saj so tudi protagonisti taki. Nič vzvišeni, skromni, v isti godlji, v istem ambientu, jedo iz iste malhe, če uporabim prispodobo znanega pisatelja. Da ne rečem po domače, smo skupaj v težavah, v istem dreku ... Humor je sestavni del življenja, naj ga bo čim več. Morda s humorjem, posebej šalami na svoj račun lažje brodimo skozi življenje. Prepričan sem, da je vsak, ki ima vsaj malo samorefleksije in se pošali na svoj račun, bolje sprejet v družbi. Ljudje se lažje identificiramo z ljudmi, ki priznajo lastne neumnosti, zdrse, težave, napake.

Zaplezane zgodbe. Naslovnica knjige, ki jo je leta 2025 izdala Planinska založba.

S smučmi na
Elbrusu
Arhiv Tomaža
Žganjarja

V poglavju Bistvo si napisal, da te plezanje neustal- ljivo privlači. Zakaj?

Uživam v plezanju. Kot mnogi drugi alpinisti in plezalci se počutim svoboden, iščem svoje vzdržljivo-
stne meje in živim tisti hip. Ne prej ne pozneje. In tisti
hip zelo resnično.

Zame je plezanje, vsaj resno plezanje nekje v gorah,
enako meditaciji. Brezmiselni fokus v gib. Vse, kar je
poleg, torej odnos s prijateljem na vrvi, sreča ob težki
preplezani smeri ali le to, da sem spet v hribih, v čudo-
vitem okolju, je neprecenljivo. A to je tisti drugi, nič
manj pomembni del. Zato zelo rad hodim v hribe s
prijatelji. Danes so to v glavnem ostareli prdci, s kateri
imam obujamo spomine ... he, he.

Kakšne vezi spleteš s prijatelji, soplezalci, s kateri- mi se navežeš na vrvi?

To vprašanje je bolj namenjeno mojim soplezalcem;
morda kako vidijo mene kot soplezalca. Ne bom ide-
aliziral teh odnosov, ker so zelo različni. Verjetno pri-
čakuješ lep, pozitiven odgovor, kako je ta vez čvrsta
vse življenje. Vez je čvrsta, dokler traja in jo vzdržuješ.
Z nekaterimi sem izgubil stik in mi je žal. Z drugimi
smo dobri prijatelji. Odnos se mora graditi in za to ni
dovolj le eno skupno doživetje, tudi ne več sezon ple-
zanja. Če sem realen, menim, da je odnos vedno plod
truda dveh ali več ljudi. Vemo pa, da se težko pril-
gajamo, včasih premalo vložimo in od drugih preveč
pričakujemo. Prijateljstvo kot vrednota v tem svetu,
ki ima neke »napačne« diskurze, izgublja. Vlada od-
tujenost, samozadostnost, otroke od malega učimo,
da brez močnega ega nisi uspešen. Ah, da, uspešnost,
pogrnjavščine nove ere ... Nekako ne gre skupaj z
vandranjem po hribih ...

Iz pisanja te spoznamo kot plezalca t. i. lige B. Kaj je značilno za to ligo?

Ta opredelitev le nakazuje, kako odlični so bili nekate-
ri moji ali naši vrstniki ali predhodniki. Po svoje smo
imeli srečo, da smo živeli v njihovem času, saj smo,
vsaj v naših hribih in Paklenici, plezali tako rekoč v
istih smereh. Le da smo bili bistveno manj predani
samo plezanju in goram, živeli smo tudi za druge

športe, dekleta, žure, študij. Kar je naredila generacija
skupine slovenskih alpinistov v osemdesetih in devet-
desetih v svetovnem merilu v alpinizmu, torej liga A,
je po mojem mnenju neponovljivo. Mnogo vrhunskih
vzponov je bilo na meji mogočega. No, pa saj smo
tudi ostali plezali kar zares. Mnogi moji vrstniki, ki jih
posebej ne omenjam, so preplezali veličastne smeri,
celo odkrili kakšne nove poti, postavili nove mejnike ...

Pišes o tveganju v sodobnem času. Pri plezanju nedvomno tvegaš. Kaj imaš od tega, da tvegaš? Kako to razložiti ljudem v foteljih? Koliko smo danes še pripravljeni tvegati?

V osemdesetih in pozneje so bile smeri v stenah precej
slabše opremljene. Dobrih klinov je bilo zabitih malo,
svedrovcev pa sploh ne. Stene so bile morda za spo-
znanje manj krušljive kot danes – po mnogih čudnih
zimah, ko voda in led večkrat na zimsko sezono
naredita svoje. Tehnika plezanja je bila drugačna,
varovanje tudi, oprema tudi. Seveda smo tudi neza-
vedno tvegali, saj nismo vedeli vnaprej, kako se bo
v smeri obrnilo. Včasih smo plezali v resnih smereh
prav obskurno opremljeni. A to gre vse z mladostjo
in nekim navdušenjem. Od tega nismo imeli nič,
morda kakšen občudujoč pogled vrstnika, ki je vedel,
kako je kakšen detajl nevaren. In tudi v plezalni sceni
je zraven vedno malo tekmovalja, ekscentričnosti,
vsega tega, kar pritiče mladim, svobodnim in divjim!
Danes je vsaj v tehničnem smislu drugače. Smeri v
vrtcih so varno opremljene z lepljenimi klini, varuje
se dobro, šole plezanja so kakovostne in – hvala bogu,
je relativno malo nesreč. Če strnem, je dandanes vse
dosti boljše in varnejše. A mladi so še zmeraj divji in
svobodni! Zato tudi odlično plezajo!

Tvoj recept je Carpe diem. Živeti danes. Zakaj?

Gledati skozi okno pisarne na hribe v soncu je za hri-
bovca boleče. Užij dan, naravo. Morda se ne bo nikoli
več ponovilo, da si bom imel možnost tako zlahka
privoščiti reči, ki jih rad počnem. Prvi sneg, smuča-
nje, skalni vrh, sprehod po jesenskem gozdu, plezanje,
nabiranje gob, pogled na jesenske macesne, posluš-
anje vetra na kakšnem razu ... Sedaj, tukaj! Ko si mlad,
se večkrat ujameš v zanko: bom jutri, ah, saj je še ena
možnost. Ne, ne, prestari smo, da bi verjeli, da bodo
še mnoge druge priložnosti.

Ali te je kakšna reševalna intervencija še posebej zaznamovala?

Vsaka intervencija, ki se konča tragično, nas po svoje
zaznamuje, seveda s tisto negativno konotacijo. Zelo
smo bili prizadeti ob nesrečni smrti gorskega kolesar-
ja, ki je bil res izvedenec za proge v Polhograjskih in
je vozil »naše« špure. Res pa je, da se *singel track* po
koreninah v mokrem spremeni v drsalnico, kjer kolo
težko krotiš. Najhuje je, enaka iluzija kot pri plezanju,
da se počutiš domače, varno, poznaš potko, potem pa
en nesrečen zdrs kolesa, usoden padec in smrt.

Osrednja tematika tvoje nove knjige je gorsko re- ševanje. Podobnih reševalskih zgodb v knjigah ne

poznamo veliko. Kako to, da si se lotil te teme? Si želel poslati kakšno sporočilo?

Sporočilo je jasno. Gorski reševalci so pomemben in sestavni del družbe. Rešujejo v težkih in zapletenih situacijah in so nepogrešljivi pri reševanju na terenu. Tehnike, znanje, rešitve za vse okoliščine in v vseh razmerah. Moja zgodba o različnih vrstah reševanja je sicer vpeta v okvir kriminalne zgodbe, poskušam pa predstaviti reševalce kot povsem običajne ljudi, s slabostmi in prednostmi, v medsebojnih odnosih in v težkih, zimskih razmerah, ko družba spi in so ljudje ob kaminu.

S katerimi problemi Društva GRS Ljubljana se trenutno ukvarjaš? S prostori? Še kaj?

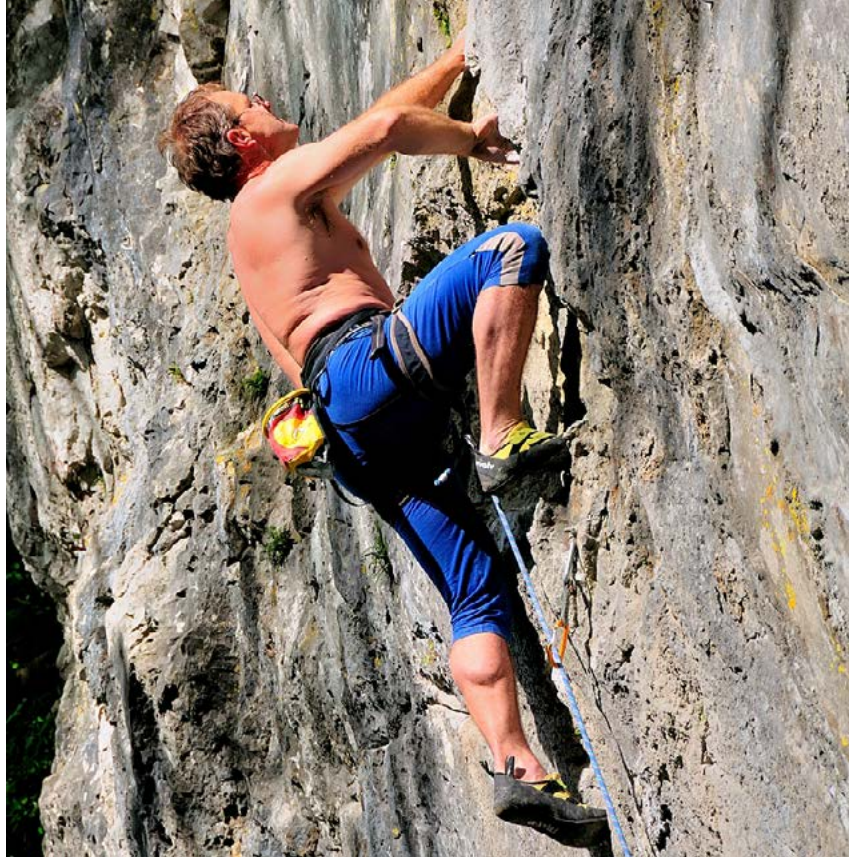
Izzivov je veliko. Naše društvo že vsaj 15 let gostuje v kletnih prostorih PGD, saj svojih prostorov žal nimamo. Bivanje v vlažnih kletnih prostorih je povsem neprimerno, garaže za službena vozila na VOKA na povsem drugem koncu mesta. Mestna občina nima posluha za pomoč, čeprav takole letno na oko rešimo vsaj 50 meščanov. Ker se naše aktivnosti dogajajo stran od oči javnosti in medijev, vodstva občine in tudi drugih odločevalcev, kot kaže, ne zanimajo. Pokrivamo lep, obsežen in zahteven teren. Vedno je treba zagotoviti ustrezno reševalno moštvo, hitrost pri intervencijah, držati korak z razvojem, usposobiti vse reševalce, osvojiti nove tehnike, tehnična sredstva in še in še. Večino teh izzivov seveda delimo s kolegi reševalci drugih postaj.

Ali je Godba vertikale še aktivna? Koliko se še ukvarjaš z glasbo?

Skupina Godba vertikale je prenehala obstajati, ko je odšel naš prijatelj Urban Golob. Mislim, da smo s svojimi avtorskimi skladbami na treh ploščkah naredili kar dober vtis. Je pa jasno, da to ni *mainstream* muzika. Hoteli smo nekaj svojega in to naredili na svoj način. In da, z glasbo se ukvarjam aktivno. Vsaj nekaj časa dnevno igram kitaro ali klavir. Sem in tja sestavim tudi kaj novega. Bistveno manj kot nekoč pa muziciramo s prijatelji. V organiziranih skupinah pa seveda ne igram več.

V knjigi praviš: »Roko na srce, nič nam ni manjkalo.« Kako gledaš na današnji svet v primerjavi s časi svoje mladosti?

Kot veteran v bistvu zavidam mladim in jim hkrati privoščim vse dobro. Pa tudi kaj slabega za poduk. V času naše mladosti smo imeli čas in energijo za vse dejavnosti, ki so nas privlačile. Šport, glasbo, svobodo duha, revolucionarne ideje. Prejšnje države tam konec osemdesetih nismo doživljali kot togo, rigidno, omejeno, saj je vse vrelo od revolucionarnih demokratičnih idej. Svobodno se je pisalo, pelo, razmišljalo in publiciralo. Verjetno tako kreativno plodnega obdobja naša dežela ni doživela nikoli več. A seveda je tudi to stvar perspektive. In jasno, vse je bilo še pred nami, prostor se je odpiral, svoboda pri velikih vratih. Mladina danes ni nosilka prevratniških, povsem svobodnih idej. Ukalupljena je v obstoječ sistem ter togo

in nezainteresirano pušča politiko, razmišljanje in vodenje ostarelim, žal tudi neizkazanim osebam. Zdi se mi tudi, da ni čvrsto razvila vrednostnih kriterijev. Kar obžalujem. Mladi so prisilno digitalizirani in s tem se jim zmanjšuje ne le obseg percepcije, razmišljanja, poti do rešitve, razumevanja – na nek način se jim s krajšanjem poti do rešitev in zmanjšanjem interesa za okolico zožuje tudi zavest. A to je le moje mnenje. Po drugi plati pa so ubogi, saj je svet nekako v razsulu. Vojne v globalnem planu, recesija, migranti, selitve za osnovnimi dobrinami, revščina ... Prav hektično. V Evropi vzpon skrajnih desnic, demagogija. Kaj jim puščamo kot dediščino? Tudi mi smo odgovorni, saj smo dobro izkoristili svoj čas in se premalo žrtvovali zanje. Premalo se zavedamo, da smo zemljo in družbo dobili na začasno uporabo od svojih vnukov!

Kako to, da te voda tako privlači?

Rak kot vodno znamenje igra pomembno vlogo v moji astralni karti in seveda v mojem življenju. Mnoge moje izkušnje so vezane na vodo in jih druge ne bi mogel dobiti. Včasih voda kot nekak fluidni medij, v katerem se preizkušam, kot fantastičen element okolja, v katerem so mogoče razne čudovite dejavnosti: čolnarjenje, kanjoning, plavanje, potapljanje, podvodni ribolov. Vse reči, ki so človeku brez prave opreme ali danosti same po sebi nedostopne. Voda kot protiutež čvrstosti zemlje in nemirni pretočnosti zraka. Ko sem v vodi, vedno iščem in najdem ravnotežje, tudi znotraj.

Kakšne načrte imaš v prihodnosti?

Vsaj kakih deset dolgih smeri na leto, brezpotja. Morda si bova z ženo po upokojitvi privoščila malo več potovanj. Čim več prebranih knjig in kakšen dobro napisan roman! In da bi še dolgo hodil v hribe z vnuki! ●

*V plezališču Retovje
Arhiv Tomaža
Žganjarja*

Zadnje
Prisojnikovo okno
Foto Franci Horvat

Pozdrav sonca

Foto motiv – okno s soncem

Pozdrav sonca ali sij sonca skozi okna ali vrata je hvalevreden pojav, ki nas prevzame, še posebej v naravi. Nekaj posebnega in edinstvenega je, če smo na pravem mestu, ko sonce posije skozi Prisojnikovo okno, Matkovo okno, skozi Lipševa vrata v Olševi ali skozi Veliki naravni most Rakovega Škocjana.

Za moje spoznanje o teh lepotah je "kriv" Tine Mihelič. Pred dobrimi dvajsetimi leti mi je med drugim odkrivanjem naravnih lepot Julijskih Alp omenil, kako je nekega lepega zimskega dne šel peš iz Kranjske Gore na Vršič. Na razgledišču, kjer danes stojijo table, ga je prevzel pogled na sonce, ki je pokukalo skozi Prednje Prisojnikovo okno. Nekateri tudi pravijo, kako Trentarji v prvi polovici novembra in konec januarja za nekaj trenutkov Gorenjcem "posodijo" sonce.

Iskanja pravega časa in mesta za fotografiranje

Ker sem bil takrat premalo pozoren, si nisem točno zapomnil, kdaj in ob kateri uri se je to zgodilo. Nato sem na izziv pozabil, ko pa je Tine preminil, je to spet prišlo na plano. Minilo je kar nekaj zim, ko sem zaman poskušal fotografirati ta zanimivi pojav. Ko sem potožil Jožetu Miheliču, bratu Tineta Miheliča, mi je z veseljem "postregel" s podatkom. Spet je minilo nekaj zim, da se je vse poklopilo – od vremena

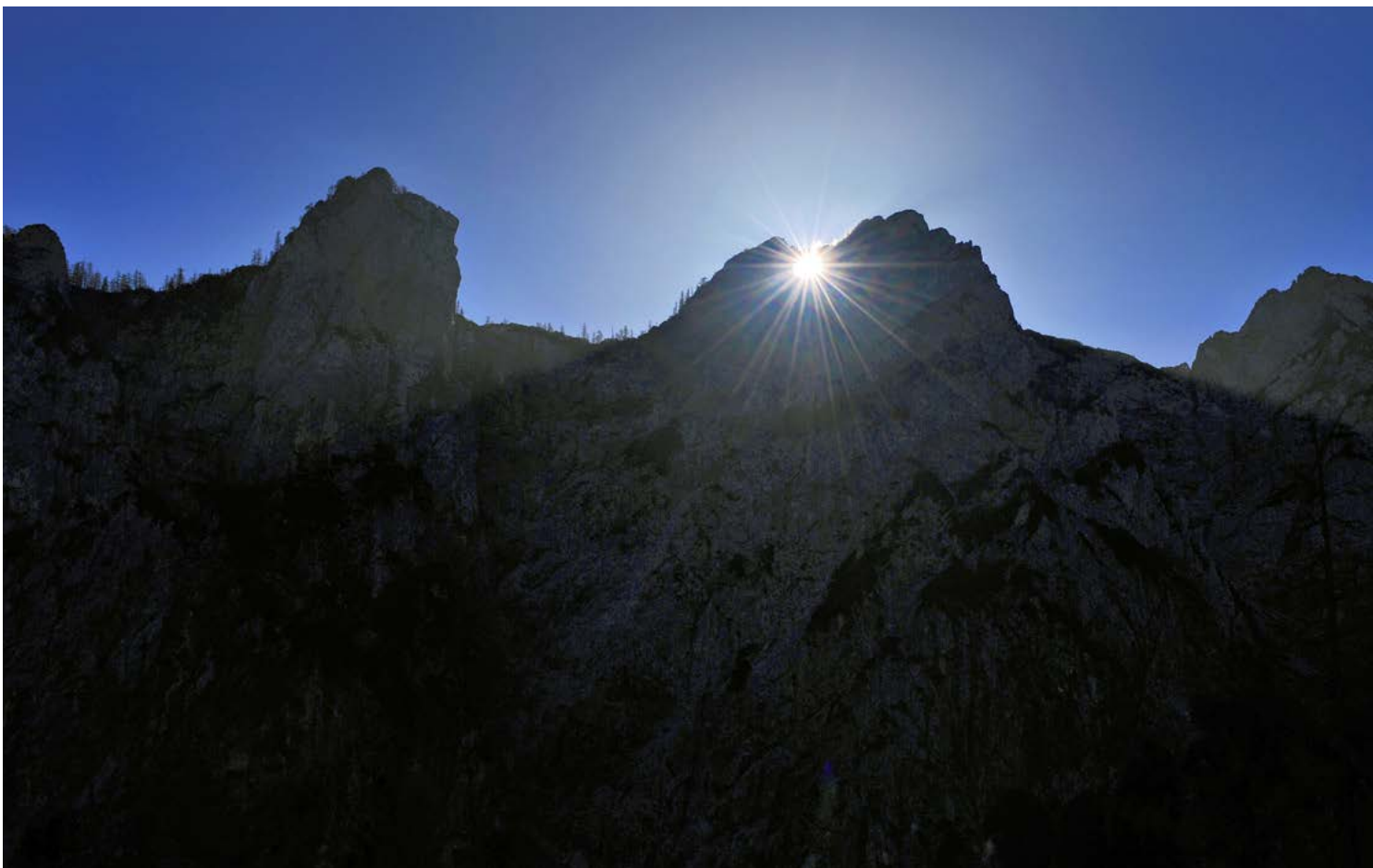
do vsega ostalega. V januarju leta 2015 sva se končno skupaj z Bojanom Okrogarjem lahko razveselila tega pozdrava sonca.

Za naslednji izziv sem izbral Matkovo okno. Ko sem povedal fotografskemu kolegu Daretu Turnšku, kako sem fotografiral Prisojnikovo okno, mi je omenil, da je pred leti sredi novembra videl posijati sonce skozi Matkovo okno. Nato sem večkrat šel v Matkov kot, enkrat celo do samega okna, da bi videl, kje je mesto, od koder bi lahko poslikal ta čudež narave, toda vse je bilo zaman. Pri nadaljnjem raziskovanju sem spet vključil prijatelja Bojana in leta 2015 sva le uspela najti točko, od koder bi se lahko fotografiralo. Nahaja se na poti na zapuščeno Matkovo planino. Ne bom pozabil, kako sem se namučil po strmih in zaraščenem terenu ujeti pravo mesto za fotografiranje.

V letu 2025 sem želel fotografirati Zadnje Prisojnikovo okno v trenutku, ko skozenj posije sonce. V ta projekt sem vključil prijatelje in znance, ki mi z nasveti stojijo ob strani že vrsto let (Tone Planinšek, Andrej Stritar, Gregor Kresal). Priznam, da imam

Prednje Prisojnikovo okno Foto Franci Horvat

Matkovo okno Foto Franci Horvat

Lipševa vrata v
Olševi
Foto Franci Horvat

srečo, ker jih poznam, kajti drugače bi potreboval precej več časa, da bi odkril vse potrebne podrobnosti. Za fotografiranje tega okna sem navdušil še prijatelja Dušana Mastnaka. Po martinovem sva se odpeljala v Zgornjesavsko dolino, najprej sva obiskala Jurežovo planino in Zelence, nato pa zavila proti Vršiču. Avto sva pustila malo pod tretjim ovinkom in odšla v Krnico. Omeniti moram, da sem spet tekkel za sončno liso (zajčkom), ki se je zelo hitro pomikala po travniku. Nekajkrat je bilo tako, da se je sonce, medtem ko sem bil na pravem mestu in sem postavil fotografsko stojalo, že premaknilo, da ga ni bilo več v kadru ...

Za Lipševa vrata v Olševi sem bil dolgo prepričan, da mi jih ne bo uspelo fotografirati, kajti stojišče je v Remšeniški dolini v Avstriji oziroma v bližini domačije Lipš. Spet sem vključil vse svoje prijatelje, ki so mi izračunali, kdaj in kje se moram postaviti za fotografiranje. Poleg tega sem imel srečo, da sem stopil v stik z domačijo Lipš. Lastnik je fotografiral sij skozi okno, da sem točno vedel, kdaj moram biti na stojišču, hkrati pa me je opozoril, naj avto pustim v Remšeniški dolini na majhnem parkirišču, kjer se konča asfalt. Za podatek sem mu bil še kako hvaležen, kajti cesta je bila poledenela in bi s svojim *mališanom* zagotovo končal kje na strmini ali ob cesti. Tokrat je sončni "zajček" potoval po snežni površini nekoliko bolj počasi kot po travniku v Krnici pod Prisojnikom. Fotografiranje je bilo precej manj stresno, zato pa tudi bolj uspešno.

Potočka zijalka in skleda

Olševa ne slovi samo po Lipševih vratih, temveč tudi po izjemni naravni znamenitosti Potočki zijalki, mimo katere vodi markirana planinska pot. Imenuje se po kmetiji Potočnik in leži na višini 1700 metrov. Dolga je 115 metrov in široka do 40 metrov, strop pa je visok od 4 do 10 metrov. Zaslovela je po izkopanih iz stare kamene dobe (40.000–30.000 let), ki jih lahko vidimo v muzeju v Celju in Ljubljani, za kar ima velike zasluge dr. Srečko Brodar, ki jo je leta 1928 obiskal in v njej raziskoval vse do leta 1935. Pred njim jo je raziskoval že Josef Carl Gross – od leta 1926 do leta 1928 – in najdbe nosil v Avstrijo.

Domnevajo, da so ledenodobni ljudje v Potočko zijalko zahajali zaradi obreda čaščenja jamskega medveda. K obrednim praksam je med drugim sodila poslikava oblek in teles. Poleg glasbe in plesa je bil osnovni element obreda tudi ogenj. V Potočki zijalki so odkrili več kurišč. V poročilu Srečko Brodar navaja, da je opazil skalno skledo z vodo, nekaj podobnega je videl tudi J. C. Gross (v svojem poročilu jo je vključil v tloris zijalke). Brodar omenja, da je bila skalna skleda izdelana v davnejšem obdobju, poglabljena pa v novejšem času. Leži tik ob vzhodni steni blizu vhoda in je dokaj neopazna.

Sprva so domnevali, da skalna skleda obstaja samo v Potočki zijalki, toda leta 2010 je bil objavljen članek v reviji *Studia mythologica Slavica* (objavljena sta celo dva prispevka) o skledi, ki je bila vklesana v stalagmit v

S soncem obsijana skleda v Potočki zijalki
Foto Franci Horvat

jami Triglavca pri Divači. Za to jamo je znano, da je bila še v prvi polovici 19. stoletja obredni prostor, kjer se je vsako jesen odvil obred plodnosti. Njena posebnost je, da je skleda vklesana v velik ovalen stalagmit, nad njim visi podolgovat stalaktit. Pri kapnikih ja tako, da so povezani z vodo (življenjska tekočina) oziroma njihovim kapljanjem v skledo. Res je, da se je obred zaradi sovražnega odnosa kristjanov do starih verovanj in običajev odvijal skrivoma in samo ponoči. Zaradi izjemne podobnosti lahko upravičeno domnevamo, da je pomen skalne skleda podoben tisti v Potočki zijalki, ki je povezana s staro vero Slovencev in čaščenjem plodnosti. Kot dodano vrednost omenjenemu poudarjam, da sonce ob zimskem sončnem obratu, 21. decembra ob 13.50 uri, osvetli vzhodni del jame s skalno skledo in takrat je sonce navpično nad Brano.

Na koncu naj omenim še Veliki naravni most Rakovega Škocjana, ki pa je bil nekoliko drugačen izziv kot predhodniki. Tu sem si olajšal delo s programom *The Photographer's*, ki mi je pomagal določiti datum in čas fotografiranja sončnega vzhoda. Zanj je bil to prve dni v maju, ker pa je "odprtina" res velika in sonce v maju že zelo močno, je bilo kar težko pravilno nastaviti ustrezne parametre na fotoaparatu.

Tovrstni izzivi le niso kar tako – prideš, vidiš, zmagaš; za vsakega sem se moral temeljito potruditi, da sem bil na koncu fotografiranja pogojno zadovoljen.

Mogoče še namig ljubiteljem tovrstne fotografije: potrebna je vztrajnost, za pomoč lahko zaprosite tudi umetno inteligenco, toda popolnoma ji ni zaupati.

Dobro luč! ☀

*Veliki naravni
most v Rakovem
Škocjanu*
Foto Franci Horvat

Dušan Škodič

Distopija' gora

Nekega jutra, po dolgih letih, sta spet rekla: "Zdaj pa greva!"

Več kot desetletje, verjetno dlje, nista bila v gorah, čeprav sta bila nekoč predana planinca. Spoznala sta se v Koči na Kriških podih. Ona je bila tisto poletje del mlade oskrbniške ekipe, on pa je šel iz Vrat na Razor in prespal v koči. Bilo je prijetno domače vzdušje, jedilnica prepolna veselih planincev, ki so prepevali in se smejali, in zrak je rahlo preveval vonj po dobrem ričetu, ki ga je pomagala kuhati za večerjo. Nikomur se ni zdelo sporno, da bi mu očital, zakaj se je v nekem trenutku preselil med osebje in pomagal streči pri mizah. Njene oči so ga povabile in ostal je. Tistega dne se nista zavedala, da sta dvignila zapornico, ki je njuno življenje preusmerila v nov tok.

V planinski koči je bilo nekoč prijetno domače vzdušje. Jedilnica prepolna veselih planincev, ki so prepevali in se smejali, zrak pa je rahlo preveval vonj po dobrem ričetu. Foto Dušan Škodič, izdelano z UI

Tekla so leta, v katerih sta si ustvarjala dom, skrbela za otroka, v službah lovila roke in hitela po večnih popoldanskih opravkih. Ščasoma je nanoslo, da sta imela na skrbi tudi ostarele starše. Časa za gore, kamor sta nekoč hodila lahkotno in brez načrtov, samo z nahrbtnikom in upanjem na dobro vreme, že zelo dolgo ni bilo več.

Sanje ali slutnja?

Molče sta se peljala proti dolini, ki je bila v njunih spominih polna svežine in šumenja vode. Gore nad njo so se bleščale v soncu. Končno je presekal tišino in ji zaupal misli:

"Nikoli nisem dal nič na sanje. Danes pa se mi pozna, da sem imel nemiren spanec. Počutim se, kot bi spil kozarec mlačne vode namesto prave kave."

Vprašujoče ga je pogledala. "Kaj te je tako tlačilo?"

"Ne boš verjela. Sanjal sem današnji dan. Bilo je vse enako kot sedaj, ta dolina in nad njo obsijane gore. Potem sva zapeljala v tisto gorsko dolino in vse je naenkrat postalo brezživljenjsko. Makadamsko parkirišče je bilo hladna, črna ploščad, obsijana z modrikastimi lučmi. Spominjalo je na vhod v neka-kšen poskusni laboratorij. Na visokih stebrih za kovinskimi ograjami so bile nameščene kamere, ki so sledile vsakemu premiku. Na vsakem koraku table z opozorili in QR-kodami: prepoznava obraza, registrske številke, preverjanje namena obiska – vse je bilo treba vnaprej potrditi. Če si sklenil obiskati gore, si moral že doma skozi prijavni postopek: identifikacija, načrt vzpona, plačilo pristojbin zaradi obremenjevanja občutljivih naravnih območij, kratka 'varnostna' anketa in nazadnje še čakanje potrditve dovoljenja. Spomnim se, da sem te v nekem trenutku pogledal in vprašal, če sva narobe zavila, ti pa si mi odkimala. Kot da ti je že zdavnaj jasno tisto, česar meni ni."

"Oh ljubček, saj tole, kar si rekel nazadnje, je vendar edina stvar, ki si je nisi izmislil v sanjah," je skušala biti duhovita.

"Lepo te prosim, sanj si vendar ne moreš izmisliti. One si izmislijo tebe, da v njih nastopaš!" se ni dal. "Presenetljivo je predvsem to, kako plastično lahko doživiš neke sanje, da še nekaj časa ždijo v tebi. Večino pa pozabiš, še preden poklopiš budilko. Še vedno imam pred očmi tiste ljudi, ki so se ob zaslonih digitalnih vmesnikov zjokali od frustracije, ker jim je

¹ Neugodna, zatiralska družbena ureditev, ki potencialno lahko nastane in se uresniči v prihodnosti.

sistem sporočil, da je dnevna kvota za njihov cilj že zapolnjena, A to na licu mesta ni ničesar spremenilo; rdeče osvetljena zapornica je ostala neomajna kot dvizni most pred oblegano trdnjavo. Ni jih bilo malo, ki so se spomnili, da je na tem mestu še pred nekaj leti stal napol podrt kozolec."

"Jaz bi rekla: precej neiznajdljivi planinci! A se je res treba povsod pripeljati z avtom?"

"Tisti, ki so želeli vse skupaj zaobiti," je nadaljeval, "in priti v gore brez avta, so bili odvisni od avtobusov, ki so vozili po čudnih urnikih. Že spomladi je prevoznik napovedal, da bo linije v gorske doline zmanjšal zaradi premajhnega povpraševanja. Ironično je bilo povpraševanja potem zelo veliko, saj se marsikomu ni dalo ubadati z napornimi postopki rezervacije parkirišč, a vozni redi in obljubljene kapacitete *shuttle* prevozov se v resnici niso ujemale z voznimi redi. To so bili neosebni samodejno vozeči stroji, ki so bili krmiljeni od kdo ve kod. Ljudje so včasih po več ur zaman čakali na postajah ob cesti in občudovali zelene pašnike, na katerih so se pasle krave.

Ko sva zapeljala na tisto parkirišče, se je pod avtom zaslišal klik. Na tleh je bila izrisana mreža črt, pod katerimi so bili vgrajeni čipi, ki so preverili, ali je rezervacija za vozilo veljavna. Nič trave, nič makadama – samo nadzor. Ko sva se preobula in stopila proti začetku poti, sva zagledala, pazi zdaj to – čakalno vrsto. Ljudje so stali v tišini, nekateri so delovali utrujeno, drugi razdraženo, a vrsta je bila očitno del planinske realnosti. Na velikem ekranu je pisalo: *Pričakovan vstop za pot A (Tomniškova): 21 minut. Za pot B (čez Prag) je današnja kvota dovoljenih obiskovalcev zapolnjena. Pot C (dostop pod Steno): samo za licencirane alpiniste.*

Usta so se ji razleza v smeh. "Pa kaj je s teboj? Sinoči, ko sva šla spat, si bil videti še popolnoma normalen! Ali si morda vzel kakšno čudno tableto pred spanjem?"

Odkimal je, ne da bi ga njen komentar kakorkoli zabaval.

Rezervacije, rezervacije in instant kazni

"Verjemi, v teh sanjah sva bila skupaj in pomagala si se mi čuditi. Vprašala si, če sva midva res že tako stara ali pa je svet okoli naju tako ...?"

"Spremenjen," je dokončala ona. Prikimal je in nadaljeval:

"Ko sva stopila na pot, je bilo videti vse neresnično. Šumenje macesnov v vetru je motilo pridušeno brenčanje dronov, ki so krožili nad pohodniki in jih preverjali. Občasno se je komu v žepu oglasil telefon. Dobil je sporočilo uprave turističnega parka zaradi neustrezne planinske opreme, nepravčasne rezervacije, nedovoljenega prehitevanja drugih pohodnikov ali odstopanja od dovoljene trase poti, ki jo je zapisoval GPS in posredoval v bazo. Vibracije telefonov so naznanjale aktivacijo instantne globe, ki jo je predvideval pravilnik.

Stanje je bilo težko razumljivo. Planinska oprema, ki so jo imeli planinci, je bila iz leta v leto bolj futuristič-

Podoba sanj ali jutrišnjega dne? Parkirišče je spominjalo na vhod v poskusni laboratorij, na stebrih za ograjami so bile nameščene kamere in table s QR kodami: prepoznava obraza, registrske številke, preverjanje namena obiska – vse je (bo) treba vnaprej potrditi.

Foto Dušan Škodič, izdelano z UI

na. Lahke ogljikove palice, nahrbtniki s pametnimi senzorji, ki so že doma, ko si jih pripravljaj, sporočali, kaj v njih manjka in opozarjali po telefonu, kaj moraš še dopolniti. Med turo si vsak trenutek vedel, koliko imaš tekočine in kakšna je njena temperatura. Že nekaj minut pod vetrovnim sedlom se je oglasil nežen pisk, da bo pametno obleči lahki anorak. Planinski čevlji s samodejnim zategovanjem vezalk so sproti prilagajali trdoto podplata glede na podlago. A vsa ta dovršenost je bila podobna močnemu športnemu avtu, zataknenemu v vsakodnevem prometnem zamašku na naših cestah: ponujala je velike zmogljivosti, ki pa jih razmere niso dopuščale izkoristiti."

"Moj bog, saj se sliši kot scena iz poceni postapokaliptičnega filma," je dejala zamišljeno. Njun svet mladostnih spominov na gore je bil razbremenjen korak, v zraku vonj smrek in borovcev, bila so tudi nenapovedana srečanja z naključnimi planinci na poti. Kot bi bral njene misli, je nadaljeval:

Na pol poti sta srečala starejši par, ki je negotovo strmel v digitalno platformo na stebričku ob poti. Ženska je užaloščeno dejala, da jima ne dovolijo naprej, ker se nista prijavila za prehod čez sedlo v tem časovnem oknu.
Foto Dušan Škodič, izdelano z UI

"Na pol poti sva srečala starejši par, ki je negotovo strmel v digitalno platformo na stebričku ob poti. Ženska je užaloščeno dejala, da jima ne dovolijo naprej, ker se nista prijavila za prehod čez sedlo v tem časovnem oknu. In ko sva prišla do planinskega doma, je sledil nov šok. Na leseni mizi, za katero sva sedla kot nekoč, ko sva tam pila ročno nabran planinski čaj, naju je pričakal vgrajen digitalni meni. Potrebna je bila izbira še pred vstopom v restavracijo. V polomljeni angleščini naju je pozdravila natakarcica, ki je imela naročilo že odčitano in ga posredovala v kuhinjo. Oskrbnik, ki je verjetno komaj vedel, v kateri dolini in v katerem planinskem domu opravlja svojo birokratsko službo, je brezbrizno sedel za prenosni-

Tam, kjer sta nekoč pila ročno nabran planinski čaj, je bilo vse drugače. Oskrbnik je brezbrizno sedel za prenosnikom v zastekljeni pisarni, slišalo se je prasketanje kavnih aparatov in monotone pogovore osebja. Poslanstvo modernih planinskih koč je postala izključno »gostinska izkušnja«.
Foto Dušan Škodič, izdelano z UI

kom v zastekljeni pisarni in se ni zanimal za to, kdo vstopi ali izstopi iz objekta. Slišalo se je prasketanje kavnih aparatov in monotone pogovore osebja, ki je verjetno pogosto menjalo službe. V tem prostoru očitno že zelo dolgo ni bilo nobenih zgodb, padanja kart ob večerih, ne smeha, ne topline — samo brezbrizna rutina, podprta s pravilniki in protokoli. Poslanstvo modernih planinskih koč je bila izključno "gostinska izkušnja".

Ko sva izvedela, da je za vzpon na vrh potrebna posebna rezervacija, ki določa točen čas, ko smeš stopiti na najvišjo točko, sva dokončno odnehala. Pred nama je s telefoni v rokah na prosti termin čakalo vsaj dvajset ljudi. Odpeljala sva se nazaj domov."

Če ste imeli srečo, se lahko postavite v čakalno vrsto

Molče sta se vozila nekaj kilometrov do mesta, kjer je dolina zavila proti zahodu. Zapeljal je na obcestno počivališče. Napis je utripal, da je okrepčevalnica odprta. Naročila sta dve kavi z mlekom in sedla za leseno mizo v bližini. Fant, ki ju je postregel v polomljeni angleščini, je bil simpatičen. Tudi šum vozil z bližnje avtoceste zaradi zgodnje ure še ni bil preveč moteč ...

"Kava mi sploh ne prija, ker si mi jo zagrenil s tvojimi zmešanimi sanjami," je dejala, ko je srknila rjavkasto peno z vrha kozarca. "Toda, saj to vendar nima nobenega smisla! Kljub vsem spremembam, ki se nam dogajajo, ne verjamem, da bo nekaj takega nekoč postalo del normalnosti. Saj gre vendar za naravo in gore, ki so bile vedno svobodne. In te ne morejo kar čez noč postati tako ..., no, nedostopne. In selektivne, namenjene samo tistim, ki si to lahko privoščijo."

Skomignil je v nemoči in tudi sam srknil požirek. "Še marsikaj drugega smo imeli pred nekaj leti za nemogoče ... pa glej, kako hitro je postalo vsakdanje."

"Pomagaj se mi spomniti, kaj je bilo takega?" je rekla. "Mislim, res pretiranega?"

"No, recimo," je brskal po spominu ... "plačljivo parkiranje v nekaterih planinskih dolinah. Spomni se Bohinja, Logarske doline, ceste na Blato, mangartske ceste ... Pred dvajsetimi leti bi se tistemu, ki bi kaj takega napovedal, smejali. Tako kot sem se sam smejal, ko sem prebral na nekem forumu, da bodo "kasirali" ceste v Vrata in na Vršič, ki sta vendar državni cesti. Danes je to res. In ne samo to, draga moja — plačljivo je tudi parkirišče v naši ulici, pred našim blokom. Ko sva kupovala stanovanje, je bilo normalno, da lahko tam parkira kdorkoli."

"Imaš prav. Menda na Kredarici težko rezerviraš spanje v sezoni za eno leto vnaprej. Kot bi šlo za silvestrovanje v elitnem hotelu. Ko sem to slišala, se mi je tudi zdelo, da me hecajo."

"Zdaj je to pravzaprav obvezno," je odgovoril. "Verjemi, da bo naslednji korak ta, da bodo ob rezervacijah vnaprej zahtevali celotno plačilo z vključenimi turističnimi taksami. Če te potem k njim ne bo, bodo še bolj veseli ... Pa seveda, če se še spomniš, kako smo včasih, kadar je bilo vse polno, prespali kar na klopi ali pod

Danes si nihče ne predstavlja drona, ki bi te na zahtevni poti zalotil brez čelade, čemur bi v nekaj minutah sledila instantna kazen, ki bo obremenila tvoj račun. Generacija ki prihaja, pa si bo verjetno težko predstavljal, da tega ni bilo že prej.

Foto Dušan Škodič, izdelano z UI

mizo – tudi tam, kjer to danes še tolerirajo, bo postalo prepovedano, kot je prepovedano stati na letalu." Nekaj trenutkov sta premišljevala in razmišljala, če sta še na kaj pozabila.

"Pa telefoni ..." se je spomnil. "Kdo še nosi s seboj zemljevide? Vse imaš lahko naložene v aplikaciji. Tudi poti. V vsakem trenutku vidiš, kje si. Včasih si moral znati brati zemljevid na papirju, zdaj pa te telefon vodi kot navigator. Če se kaj zgodi – v nekaj trenutkih reševalcem pošlješ svojo lokacijo. Še pred nekaj leti je bilo treba po spominu opisovati dispečerju, kje si, če si sploh vedel, s katerega hriba kličeš na pomoč. Potem so te reševalci iskali celo noč nekje na nasprotni strani doline. To je čudež, ki se nam danes zdi že samoumeven."

"Pa kaj ti to pomaga, če se ti izprazni baterija?" je oporekala.

"Nehaj no, to je slepomišenje tistih, ki se jim ne da naučiti aplikacije. Tako ali tako ne smeš s praznim telefonom v gore, če želiš imeti možnost klica za pomoč v sili."

"Dobro, saj ne rečem, aplikacija pripomore k varnosti, zato bi tudi jaz temu rekla čudež," je pritrdila.

Odkimal je. "Čudež z veliko napako je to. Pravi čudež bi bil, če bi bilo zaradi tega pol manj smrtnih nesreč v gorah – jih je pa kvečjemu dvakrat več. Ljudi je ponekod toliko, da hodijo drug drugemu po nogah. Če zdaj vse to sprejemamo kot nekaj normalnega," je rekel počasi, "potem je mogoče, da pride še vse, česar se bojimo ... na primer kontrola obiskovalcev po nji-

hovih telefonih in vozil z branjem registrskih tablic. Nadzor bo postal popoln. Danes si nihče ne predstavlja drona, ki bi te na zahtevni poti zalotil brez čelade, čemur bi v nekaj minutah sledila instantna kazen, ki bo obremenila tvoj račun. Generacija, ki prihaja, si bo verjetno težko predstavljal, da tega ni bilo že prej."

Use, česar smo danes vajeni ...

Nadaljeval je z monotonim glasom: "Uvedene bodo čakalne vrste in dovoljene dnevne kvote za dostop na Triglav, v Dolino Triglavskih jezer, na Slemenovo špico, Pokljuko, Tamar, Logarsko dolino, Vrata, Krmo, dolino Zadnjico, Mangart, vsa visokogorska izhodišča v Bohinju ... Svobodno planinstvo se bo spremenilo v regulirani turizem, podoben tistemu v Dolomitih ali v ameriških nacionalnih parkih. Gore bodo segmentirali na "družinska območja", kjer bo dovoljen dostop z upoštevanjem omejitev za posameznike, družine in za komercialno vodenje turistov. Sledile bodo "športne cone", izrecno dostopne le nosilcem pridobljene "permit" aplikacije, to je alpinistom in adrenalinskim iskalcem. Na koncu pa bodo sledila še "tiha območja", v katera bo zaradi varovanja gorske flore in favne prepovedan vsak nepooblaščen dostop. Za slednja še niti ne vemo, kje vse bodo. Vse, česar smo danes vajeni, bo izginilo."

"Moj bog," se je samopriskljeno zasmejela. "Saj si hujši kot *baba Vanga* in njene črne napovedi na socialnih omrežjih. Le od kod vse to jemlješ?"

Vse tisto, čemur smo se nekoč smejali, je postalo realnost. A to je šele začetek ...

Foto Dušan Škodič, izdelano z UI

Molčal je. Lahko bi rekel, da je vse samo živo sanjal, a naenkrat v to ni več verjel. Meja med mogočim in nemogočim postaja vsak dan tanjša in kmalu ne bomo vedeli, kdaj se je naš svet začel oddaljevati od gora, čeprav še vedno hrepenimo po njih. Morda se ravno v tem skriva distopija: gore nam postajajo bližje kot kadarkoli, mi pa ne bomo mogli do njih. ●

Simona Nahtigal

Čudoviti razgledi
poplačajo trud med
hojo v hrib, a niso
zgolj to.

Foto Simona Nahtigal

Od višine se zvrti

Zakaj uživamo v panoramskih razgledih

Med mojim zadnjim resnim dopustom, na katerem je prevladovalo namakanje v Jadranskem morju, je moj najvišji osvojeni vrh meril borih 80 metrov. Med kristalno modrino razprostirajočega se morja in večnim vonjem po makaronih in palačinkah v kampu, med vsemi visečimi mrežami, obešenimi na borovce, in lokali, ki so vabili z barvitimi koktajli, je bila moja največja želja ta, da se povzpnem nekam više. Pa četudi za pičlih 80 metrov.

Nikomur ni tuj občutek zadovoljstva, ko na osvojenem vrhu razvijemo folijo sendviča in zadihamo ob pogledu na panoramo, ki se razprostira pred nami. Pod nami so oddaljene doline, če uzremo kakšno naselje, je to zgolj majhna pika v prostranem polju naravnih odtenkov. Do koder nam seže pogled, se odpirajo razgibane pokrajine, gorske verige, morda na jasen dan v daljavi uzremo celo morje. To pogosto poimenujemo "neopisljivo lepo", "dih jemajoče" in podobno. Morda gre za trenutek, ko se razum sreča z nečim, kar presega naše zmožnosti dojetja. Tako bi utegnil trditi vsaj Kant, eden izmed najprepoznavnejših filozofskih imen.

Za estetsko izkušnjo, ki presega običajno lepoto, se v filozofiji uporablja izraz "sublimno", v slovenščino večkrat prevedeno kot "vzvišeno". Še eden pomembnejših filozofov Edmund Burke je to povezoval zlasti z občutkom veličastnosti in mogočno-

sti. "Vzvišeno" naj bi presegalo lepoto, združevalo občutke veličastnosti, moči, neskončnosti ... Ko torej stojimo na vrhu osvojenega dvatisočaka in nejeverno strmimo v lepoto, ki se razteza povsod okoli nas, nemara doživljamo občutek sublimnega oziroma vzvišenega.

Morda pa doživljamo "vzvišeno" tudi v bolj vsakdanjem pomenu besede – na vrhu gore smo dejansko in metaforično "nad" ostalimi. S psihološkega vidika vse, kar je višje, dojemamo kot bolj mogočno in pomembno. Z dvignjenih balkonov in prižnic so svoje govore vodili verski in buržoazni veljaki, ameriški poslovneži kot statusni simbol najemajo stanovanja ali pisarne v najvišjih nadstropjih stolpnic. In menda vsaj nekaj pomembnosti doživimo tudi mi sami, ko stojimo na visokih vrhovih. Nenazadnje pa občudujemo in s strahospoštovanjem hkrati zremo v mogočne gorske masive.

Za razglede radi rečemo, da je z njimi poplačan ves trud, vložen v vzpenjanje na hrib. Panoramski pogledi torej služijo tudi kot motivacija za fizični napor. To skupaj s čutenjem ostalih dražljajev, kot so denimo občutek sonca in vetriča na koži, poslušanje škripanja snega pod nogami ali petja ptic in podobno kažejo na to, kako pomembna nam je pravzaprav estetika. Ta se postavlja kot kontrast vsakdanjiku v mestu, polnem sivih odtenkov, neprijetnega hrupa in pogledov od spodaj navzgor.

Že v antiki so Grki in tudi Rimljani uživali v estetiki stvarstva. Temu pričajo različna lirska in epska dela, rimski vrtovi (*horti*) in grška filozofija. Srednjeveški pogled je kakopak prežet z religioznostjo. Pojavi se zanimiv pojem – kontemplacija. Sveti Avgustin jo razlaga na način, da je vse, kar vidimo, božja stvaritev, zemeljska lepota pa odraz božanske kreacije, razmišljanje (kontemplacijo) o tej lepoti pa vidi kot pot k Bogu. Šele renesansa prinese pomirjenost z užitkom zavoljo estetike same.

A pogled na širše okolje vendarle nima zgolj lepotne funkcije. Darwinova teorija lepote govori o tem, da je sposobnost znati lepoto ceniti pravzaprav psihološka prilagoditev, ki nam je omogočila preživetje in razmnoževanje. Slednje je zlasti povezano s tem, da izbiramo partnerje, ki so videti lepi (kar posredno pomeni, da so zdravi in zmožni zagotoviti zdrave potomce), kar je skupno prenekaterim živalskim vrstam; torej ne le da je Francki vseh postavni Janez, tudi pavica si izbere samca z najbolj bujno perjanico.

Uživanje v pogledu na prostrano pokrajino naj bi z evolucijskega vidika imelo prav tako prilagoditveno vlogo: sposobnost videti svojo okolico in jo imeti pod nadzorom pomeni sposobnost preživetja. Naši davni predniki so si raje izbirali varne kraje, od koder so imeli prostran pogled, ki jim je omogočal zgodnje prepoznavanje nevarnosti, da so že na daleč opazili morebitne grožnje in vsiljivce. Zaradi podobnega vzroka so prenekateri vojaške utrdbe in gradovi postavljeni na vzpetinah ali klifih, kar je omogočalo najširši možni pregled nad okolico pod sabo.

Uživanje v razgledih je skupno pravzaprav vsem kulturam po svetu. Zlasti priljubljena je podoba "pleistocenske pokrajine". Ta odraža savane, v katerih naj bi se v pradžini začelo razvijati človeštvo in zajema razgibano pokrajino z nizkimi travami, razpršenim grmovjem in drevjem, vodnimi telesi in vidno potjo, ki vodi nekam v daljavo. Tovrstna krajina se zrcali v slikarskih delih, fotografijah na razglednicah, koledarjih in popularnih Instagram profilih, kjer se vsi merijo z več kot štirimestnimi števkami, najdemo jo pa tudi v urbanem načrtovanju parkov in podobnim. Zanimivo, da je ta podoba privlačna tudi tistim, ki se s tovrstnimi pokrajinami v resničnosti niso nikoli niti srečali. Lepota prostranih pokrajin skozi celotno zgodovino nosi pomemben pomen, pa naj bo to zagotovitev preživetja, povezovanje z nadnaravnim ali enostavno paša za oči. Tako se morda naslednjič, ko bomo na vrhu gore očarani zrl v daljavo, zavemo, kako kompleksna je pravzaprav ta izkušnja, ki jo marsikdaj čutimo kot povsem preprosto in nam lastno. ●

Ljudje že od pradžine dalje želimo biti tam, od koder imamo najširši pogled. Četudi pičlih osemdeset metrov nad morsk gladino.
Foto Simona Nahtigal

Bojan Pollak častni član

Najvišja priznanja PZS za leto 2025

Planinska zveza Slovenije (PZS) vsako leto s podelitvijo najvišjih priznanj PZS posebno pozornost nameni posameznikom za njihovo dolgoletno in predano prostovoljno delo na različnih področjih planinske dejavnosti. Podelitev za leto 2025 je bila na Miklavžev dan, 6. decembra, na Muti, kjer so počastili tudi 30-letnico delovanja Planinskega društva Bricnik Muta.

Svečano podelitev najvišjih priznanj za leto 2025 je PZS organizirala skupaj s PD Bricnik Muta in Občino Muta. Vse zbrane je nagovoril slavnostni govornik, alpinist Ivan Kotnik - Ivč, predstavnik zlate generacije slovenskega himalajizma, ki so se leta 1975 povzpeli na prvi slovenski in hkrati jugoslovanski osematisočak Makalu. Poudaril je pomen predanega dela prostovoljcev, prejemnikov priznanj, in izpostavil, da priznanja nikoli ne morejo nadomestiti vsega, kar so in še bodo dobrega naredili za planinsko organizacijo in skupnost. Na prireditvi, ki so jo glasbeno obarvali mešani pevski zbor ZVON pod vodstvom Vite Gracej in pihalni orkester Muta pod vodstvom Mihe Petka, so spregovorili tudi predsednik PZS Jože Rovn, vodja Odbora za članstvo PZS Tone Jesenko, županja Občine Muta Angelca Mrak in predsednica PD Bricnik Muta Andreja Senica. V imenu prejemnikov priznanj se je zahvalil prejemnik svečane listine Marijan Lačen, ki je ponosno poudaril, da je planinstvo velika vrednota in da moramo ohranjati planinsko etiko.

Podelitev je bila to leto še posebej slavnostna, saj se je planinska organizacija s priznanjem častni član PZS poklonila alpinistu Bojanu Pollaku (PD Kamnik), ki je častno članstvo v PZS prejel za življenjsko delo v planinski organizaciji, predvsem za dolgoletno delo na

Bojan Pollak, deseti častni član PZS
Foto Vladimir Habjan

*Prejemniki
svečanih listin PZS
za leto 2025 za
dolgoletno predano
prostovoljno delo v
planinstvu
Foto Manca Ogrin*

Svečane listine PZS za leto 2025 so za dolgoletno neutrudno delo v domačih društvih in na državnem nivoju prejeli Franc Ekar (PD Preddvor) za dolgoletno vsestransko in zelo predano delo v planinstvu, za popularizacijo planinstva in za širjenje planinske ideje, Janez Gradišar (PD Valentin Stanič Kanal) za dolgoletno delo v planinski organizaciji, predvsem na področju alpinizma in reševanja v gorah, Martin Vimpolšek (PD Brežice) za dolgoletno delo, predvsem na področju vodništva in dela z mladimi, Otilija Mertelj (PD Gozd Martuljk) za dolgoletno vsestransko delo, za delo z mladimi, varovanje gorske narave in za urejanje zbornikov, Maksimiljan Kotnik (PD Dravograd) za dolgoletno delo tudi v MDO PD Koroške, v PZS, predvsem na markacijskem in vodniškem področju, Marijan Lačen (PD Črna na Koroškem) za širjenje planinskih idej, razvijanje množičnega planinstva v društvu, v MDO PD Koroške in za vključitev oseb s posebnimi potrebami v planinstvo, Alojzija Kos (PD Moravče) za dolgoletno vsestransko delo v društvu in za medgeneracijsko sodelovanje, Mihael Kersnik (PD Dovje - Mojstrana) za velik življenjski prispevek društvu, za dolgoletno delo z mladimi in za skrb, da se ohrani planinska kulturna dediščina, Janko Kovačič (PD Poljčane) za dolgoletno vsestransko delo v domačem društvu, v MDO PD Podravja in za velik prispevek pri obnovi Planinskega doma na Boču, Valentin Golež (PD Dramlje) za dolgoletno predano delo v društvu, v Savinjskem MDO PD, za

vođenje številnih izletov in za prepoznavnost društva v širši okolici, in Franjo Marovt (PD Ljubno ob Savinji) za dolgoletno delo v društvu, za predano delo pri planinskih delovnih akcijah ter za prepoznavnost društva v širši okolici.

Spominske plakete PZS, ki jih podeljuje PZS ob življenjskih jubilejih svojim najzaslužnejšim članom za dolgoletno zvesto in izjemno uspešno delo, so prejeli: za petinšestdeset let Rade Ratković (PD Rimske Toplice), Vlasta Bobovnik (PD Fram), Franjo Jelen (PD Polzela), Tatjana Lemež (PD Šmartno ob Paki); za sedemdeset let Drago Trček (PD Gorenja vas), Dušan Polajnar (PD Dovje - Mojstrana), Stane Šmid (PD Dovje - Mojstrana), Vinko Pagon (PD Tolmin), Jožica Kolar (PD Makole), Alojz Palir (PD Polzela), Barbara Mlakar (PD Polzela), Anica Pugelj (PD Velenje), Manja Rajh (PD Vinska Gora); za petinsedemdeset let Slavko Pogorelnik (PD Slovenj Gradec); za osemdeset let Marko Barbetti (PD Šmartno ob Paki), Marjan Poljšak (PD Ajdovščina), Marija Goršič (PD Podpeč - Preserje), Vladimir Lemut (PD Ajdovščina), Ivan Hovnik (PD Slovenj Gradec); za devetdeset let pa sta spominsko plaketo prejela Viktor Us (PD Blagovica), ki je pustil neizbrisen pečat, saj je postavil temelje za delovanje društva, vodništvo in delo z mladimi, in Jožef Lipnik (PD Vrelec Rogaška Slatina) za dolgoletno delo v društvu, tudi kot predsednik in ustanovitelj kluba 4000+ na Breithornu, kamor se je, izjemno, v letu 2025 povzpel že četrtič.

področju vodništva in izobraževanja vodnikov, ter za izjemne dosežke, ki dvigajo ugled slovenskega alpinizma doma in v tujini. Pollak je opravil več kot 2500 alpinističnih vzponov, od tega približno 130 prvenstvenih, bil je član treh jugoslovanskih alpinističnih odprav v Himalajo, in sicer Kangbačen leta 1974, Makalu leta 1975, Everest leta 1979, v svoji dolgoletni planinski dejavnosti pa je deloval v matičnem PD Kamnik, PZS, Združenju gorskih vodnikov Slovenije (ZGVS) in Gorski reševalni službi Kamnik. V planinski organizaciji je opravljal številne organizacijske naloge – kot vodja ali član odsekov, komisij, podkomisij, različnih odborov in delovnih skupin ter se veliko ukvarjal z vzgojo, izobraževanjem in usposabljanjem, posebno pozornost pa je namenil vprašanju vodništva v Slove-

niji, tako pri ZGVS, še več pa v okviru PZS. Kar osemkrat je sodeloval tudi pri izobraževanju nepalskih gorskih vodnikov v Slovenski šoli za nepalske gorske vodnike v Manangu. Pollak je tudi avtor ali soavtor mnogih publikacij s področja vođenja, alpinizma ter vzgoje in izobraževanja. Za svoje delo je prejel številna priznanja, tudi državno medaljo za zasluge. Sredi decembra je deseti častni član PZS Bojan Pollak postal še ime tedna na Radiu Val 202.

Novega častnega člana PZS na prireditvi zaradi bolezni ni bilo, je pa sporočil svoje zahvalo ob novem priznanju. Čeprav Pollak nikoli ni deloval za priznanja, ampak zaradi samega sebe, svojega smisla in namena delovanja, se je počutil počaščenega, da so ga sprejeli v ugledno družino častnih članov PZS. ●

*Prejemniki
spominskih plaket
PZS leta 2025
Foto Manca Ogrin*

Tomaž Hrovat

*Smučarske in
pasje radosti
Foto Tanja
Jankovič*

Najbližja severna zakladnica velikega snega

Dolina Grossarl v Radstadtskih Turah

Turni smučarji se obračamo po vremenu. Natančneje, po snežnih padavinah. Kadar imamo srečo, nam sneg prinese genovski ciklon in takrat je snega dovolj na južni strani Alp. Takrat se dričamo doma, na avstrijskem Koroškem in v Dolomitih. V zadnjih letih se moramo vse pogostejše zanašati na sneženje s severa.

Navadno zadošča, da se zapeljemo v Lungau in Zederhaus, kar je postala nekako že turnosmučarska stalnica. Kadar pa pridejo leta, ko tudi tam snega ni, najbolj vztrajni potegnejo še skozi Turski predor. Tam zadaj se skriva tudi nenavadna dolina, imenovana Grossarl. Skoraj 30 kilometrov dolga stranska dolina v okraju Pongau je namreč obrnjena nazaj proti jugu in videti je, da jo severni vetrovi prav nekako natrpajo s snegom.

Kraj Grossarl leži visoko med gorami. Ko se po zahtevni cesti vzpenjaš proti njej, se radovedno sprašuješ, kako so ljudje nekoč sploh našli tja in kako odmaknjeno so morali živeti v tem odročnem kraju. Zgodovina pravi, da Rimljanom sicer ni uspelo priti gor – Slovani v svojem osvajalskem zamahu pač, vendar so jih kaj kmalu pregnali Bavarci. Tako je ledinskih in

krajevnihi imen ostalo za nami le za vzorec. Dandanes je seveda vse drugače. Z razvojem smučarskega turizma je Grossarl doživel nesluten razvoj. Prebivalstvo je prav po zaslugi turizma po drugi svetovni vojni močno naraslo in brez občasne delovne sile skorajda z vsega sveta ne bi shajali. Tako je Grossarl postal pravo mondeno gnezdo, kakršnega se gorniška duša navadno izogne v velikem loku. Ima pa Grossarl dve pomembni "olajševalni" okoliščini. Prva je ta, da je sistem žičniških naprav precej neviden, saj se hitro skrije za prvim pobočjem.

Druga, turnemu smučarju še bolj prijetna pa, da se v skrajnem zatrepu doline skriva vasica Hüttschlag, ki je precej prvinska in razvija, kot se moderno reče, trajnostni turizem. Leži že v narodnem parku Visoke Ture in je od leta 2009 članica prestižne družine gor-

niških vasi oziroma Bergsteiger Dörfer. Še preden začnemo s turnim smučanjem, je vredno povedati, da je Grossarl zanimiv tudi poleti za gorsko kolesarjenje. Obilica označenih gorskokolesarskih poti vodi do urejenih in živih pašnih planin, zato se Grossarl ponaša tudi z nazivom dolina planin oziroma Tal der Almen. Štirideset pravično urejenih planin nudi planincu ali kolesarju domače dobrote, nekatere pa tudi prenočitvene možnosti. Da bi le znali prenesti vsaj del te prakse tudi v domače kraje!

Zdaj pa na turne smuči

Celotna dolina nudi resnično obilico možnosti za turno smučanje. Več njenih stranskih dolin ima v svojem zatrepu navadno cel venček smučljivih vrhov. V nadaljevanju jih bomo predstavili samo nekaj, v prilogah pa štiri izbrane cilje. Turni smuki v Grossarlju imajo nekaj skupnih značilnosti, ki jih velja omeniti takoj v uvodu. Večina tur je lahkih do srednje težavnih, višinske razlike se gibljejo od 800 do 1200 metrov. Izhodišča in dovozi do njih so urejena in označena. Na izhodiščih je praviloma kontrolna naprava za delovanje plazovne žolne. Praviloma pa so dovozi zahtevni, in če nimamo štirikolesnega pogona, se brez snežnih verig v prtljažniku avtomobila v Grossarl ni pametno odpravljati. V turističnem uradu lahko najdemo lokalno turno smučarsko brošuro z najbolj priljubljenimi cilji. Po pridobljenih izkušnjah velja, da je najboljši čas za obisk Grossarla visoka zima, torej od de-

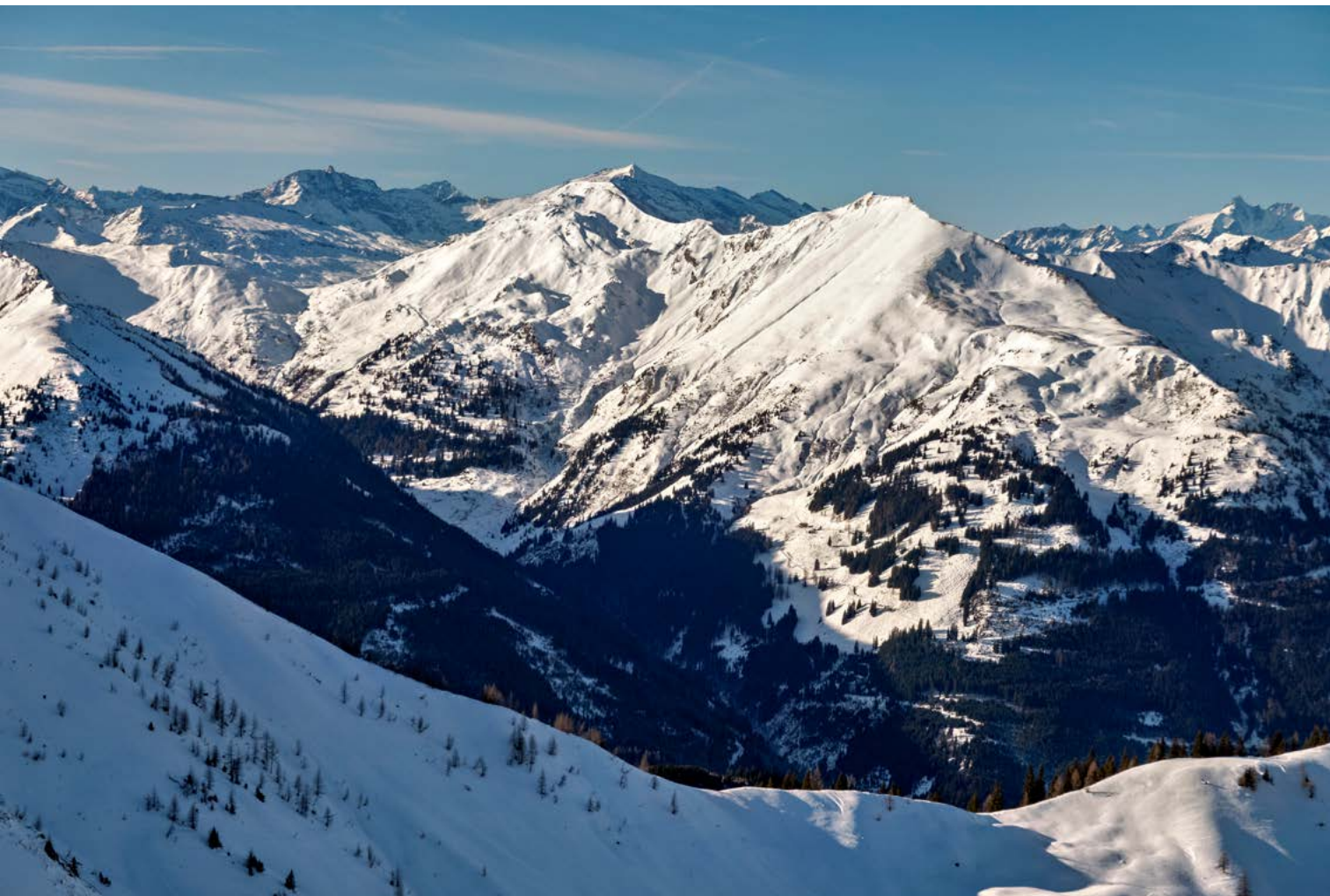

cembra do marca. Pri načrtovanju svojih podvigov moramo upoštevati mirne cone za divjad, kjer pozimi gibanje ni dovoljeno. Planinskih koč v Grossarlju ni, razen tiste na vrhu Gamskarkogla, ki pa je pozimi neoskrbovana.

Prva stranska dolina, ki se odcepi na našo levo, še preden dosežemo kraj Grossarl, je dolina Autil. Dolina premore dva turnosmučarska cilja, ki sta kot nalašč za kar prvi dan ob prihodu. Oba sta kratka, enostavna, plazovno varna in prijetna. **Penkkopf**, 2011 m, ki je bolj obiskan in dostopen tudi iz sosednje doline Kleinarl in **Gabel**, 2037 m, ima malce strmejšo zaključno strmino. Na Penkkopf gremo lahko skoraj v vsakih razmerah in je primeren tudi za začetnike.

*Koča na vrhu Gamskarkogla ima odlično zimsko sobo.
Foto Tanja Jankovič*

*Gamskarkogel in Frauenkogel sta paradni turi območja.
Foto Tanja Jankovič*

Na poti na Penkkopf
Foto Tanja Jankovič

Neposredno iz kraja Grossarl se odcepi dolina Elma-
utal. Njen paradni cilj je **Filzmooshörndl**, 2189 m,
ki ga lahko povežemo še s kakšnim od vrhov v bližnji
okolici. Smučarski vrh je tudi manj obiskani Gründ-
egg, 2168 m, ki meji na sosednji Autal.

Takoj nad krajem Grossarl se desno odcepi dolina
Aigental. Tu začnemo kar od vznožja in se v dolgem
vzponu povzpemo na **Ladendinger Gamskar-
spitz**, 2413 m. Tura je samotna in neobljudena. Na
desni strani doline Grossarl smo sicer že v Visokih

turah, saj po dolini Grossarl poteka ločnica med Vi-
sokimi in Nizkimi Turami.

Takoj naslednja stranska dolina na desni strani je
Bachtal, po kateri se lahko povzpemo na **Frauen-
kogel**, 2424 m, kjer je prav tako samotno, naporno
in neobljudeno.

Pravo nasprotje je naslednja dolina Toferntal, kjer
kraljuje izrazito enakomerno vzhodno pobočje **Fra-
uenkogla**, 2424 m, s sosednjim **Gamskarkoglom**,
2467 m. Oba vrhova sta med najbolj priljubljenimi
cilji na celotnem področju Grossarla, vendar ne tudi
najlažja. V isti dolini se lahko povzpemo še na nekaj
ciljev, ki pa so v senci prvih dveh.

Če nadaljujemo skozi kraj Hütschlag, pridemo v
zatrep glavne doline. V obratni smeri urnega kazalca
začnemo z manj zahtevnim, a ne dosti obljudenim
Karlkopfum, 2087 m. V nasprotju z njim so nasle-
dni trije v zatrepu **Plattenkogel**, 2273 m, **Kreuz-
kogel**, 2620 m, in **Keeskogel**, 2884 m, zahtevni in
naporni cilji. Pri zadnjem pridemo celo na ostanke
ledenika in na južni strani zagledamo dobro poznano
zajezitev Kölnbrein nad dolino Malta.

V zatrepu doline se na levi strani prav na koncu dviga
dobro obiskan cilj Schöderhorn oziroma **Grosses
Mureck**, 2475 m. Tukaj z vrha pokukamo v zatrep
izvira Mure na drugi strani vrha.

Zdaj se iz zatrepa glavne doline vračamo nazaj. Tu
nas čaka spet prijaznejši **Kreuzeck**, 2204 m, ki je
temu primerno dobro obiskan. Zaradi osenčene lege
navadno naletimo na odličn pršič. Tudi njegov sosed
Gurenstein, 2219 m, nudi lepo smučljiva pobočja.

Tako je obisk tega območja priporočljiv in smiseln kot
večdnevni paket. Težavno pa je dobiti prosto posteljo
predvsem v dneh, ki so počitniško najbolj oblegani. ●

Informacije

Kako do izhodišča: Iz osrednje Slovenije se peljemo po avtocesti
skozi karavanški predor in po avstrijski avtocesti A10 mimo Špitala
proti kraju Eben im Pongau, od koder vozimo zahodno do kraja Ell-
mauthal. Avtocesto zapustimo za Bischofshofen in vozimo južno v
Reinbach, kjer zavijemo levo južno v dolino Grossarl.

Dolina Grossarl je iz Slovenije časovno relativno oddaljena in moramo
računati na dobre tri ure vožnje. Kilometrov iz Ljubljane do Grossarla
nanese 245 km, vožnja pa ni poceni tudi zaradi treh predornin.

Vodnik: Andreas Jentzsch, Axel Jentzsch-Rabl, Andreas Riesner:
Skitourenführer Österreich, Band I. Alpinverlag Jentzsch Rabl
GmbH, 2009.

Literatura: Sepp Kendler: *Skitourenführer Beliebte Touren in Gros-
sarl und Hüttschlag.* Tourismus Verband Grossarl, 2011.

Spletni viri: www.grossarltal.info/

[www.bergsteigerdoerfer.org/126-0-Ueber-das-Bergsteigerdorf-
Huettschlag.html](http://www.bergsteigerdoerfer.org/126-0-Ueber-das-Bergsteigerdorf-Huettschlag.html)

www.alpenverein.at/gamskarkogelhuette/

Zemljevida: *Gasteinertal - Wagrain - Raurisertal - Grossarl*, WK 191,
Freytag & Berndt, 1: 50.000; *St. Johann im Pongau, Salzburger Land*,
Wanderkarte 80, Kompass, 1: 50.000

Penkkopf, 2011 m

Radstadtste
Ture

Zahtevnost: Nezahteven turni smuk

Oprema: Običajna oprema za turno smučanje, plazovni trojček

Višinska razlika: 791 m

Izhodišče: Raztresen zaselek Au, 1220 m. Iz osrednje Slovenije se peljemo po avtocesti skozi karavanški predor in po avstrijski avtocesti A10 mimo

Špitala proti kraju Eben im Pongau, od koder vozimo zahodno do kraja Ellmauthal. Avtocesto zapustimo za Bischofshofen in vozimo južno v Reinbach, kjer zavijemo levo južno v dolino Grossarl. V dolino Aital zavijemo z glavne ceste dober kilometer pod krajem Grossarl. Za orientir nam lahko

služi restavracija malo pred odcepom. Do izhodišča, dobro urejenega in označenega parkirišča na koncu zaselka, se pripeljemo po pluženi, a ne posuti cesti. Priporočljiv je štirikolesni pogon ali snežne verige.

WGS84: N 47,275239°, E 13,244413°

Čas vzpona: 2.30 h

Sezona: December–marec

Vodnik: Andreas Jentzsch, Axel Jentzsch-Rabl, Andreas Riesner: *Skitourenführer Österreich, Band I*. Alpinverlag Jentzsch Rabl GmbH, 2009.

Literatura: Sepp Kandler: *Skitourenführer Beliebte Touren in Grossarl und Hüttschlag*. Tourismusverband Grossarl, 2011.

Zemljevida: *Gasteinertal - Wagrain - Raurisertal - Grossarl*, WK 191, Freytag & Berndt, 1: 50.000; *St. Johann im Pongau, Salzburger Land*, Wanderkarte 80, Kompass, 1: 50.000

Vzpon: Pri napravi za kontrolo plazovnih pripomočkov nas smerokaz napoti na bližnjico skozi smrekov gozd do planine Breitenbenalm, 1400 m. Na planini prečimo obširen travnik desno

Pršič na pobočju Penkkopfa, v ozadju se dviga masiv Hochkõniga.

Foto Tanja Jankovič

Filzmooshõrndl, 2189 m

Radstadtste
Ture

Zahtevnost: Nezahteven turni smuk

Oprema: Običajna oprema za turno smučanje, plazovni trojček

Višinska razlika: 839 m

Izhodišče: Kraj Grossarl, urejeno in označeno parkirno mesto Grund, 1350 m. Iz osrednje Slovenije se peljemo po

avtocesti skozi karavanški predor in po avstrijski avtocesti A10 mimo Špitala proti kraju Eben im Pongau, od koder vozimo zahodno do kraja Ellmauthal. Avtocesto zapustimo za Bischofshofen in vozimo južno v Reinbach, kjer zavijemo levo južno v dolino in v kraj Grossarl.

Ob cestnem otoku v središču Grossarla zavijemo levo v smeri doline Ellmauthal. Parkirišče je veliko, turnih smučarjev oziroma avtomobilov pa tudi. Cesta je plužena in neposuta, priporočljiv je štirikolesni pogon oziroma snežne verige.

WGS84: N 47,234899°, E 13,268188°

Čas vzpona: 3 h

Sezona: December–marec

Vodnik: Andreas Jentzsch, Axel Jentzsch-Rabl, Andreas Riesner: *Skitourenführer Österreich, Band I*. Alpinverlag Jentzsch Rabl GmbH, 2009.

Literatura: Sepp Kandler: *Skitourenführer Beliebte Touren in Grossarl und Hüttschlag*. Tourismusverband Grossarl, 2011.

Zemljevida: *Gasteinertal - Wagrain - Raurisertal - Grossarl*, WK 191, Freytag & Berndt, 1: 50.000; *St. Johann im Pongau, Salzburger Land*, Wanderkarte 80, Kompass, 1: 50.000

Vzpon: Z izhodišča se po označeni in markirani pešpoti vzpenjamo nad strugo potoka Filzmoos in v nekoliko enoličnem vzponu dosežemo planino

Vzpon na Filzmooshõrndl Foto Tanja Jankovič

Penkkopf, 2011 m

Radstadtste
Ture

navzgor in spet nadaljujemo skozi goste smrekove sestoje. Pot je dobro označena in navadno tudi uhojena, ker je tura dobro obiskana. Z nadmorsko višino se gozdni sestoji redčijo, ko pa dosežemo gozdno mejo, smo obenem že na grebenu, ki meji na sosednjo dolino Kleinarl. Do vrha nas loči še kratek nezahteven greben v desno. Vrh Penkkopfa, 2011 m, je udoben, ploščat in razgleden.

Opomba: Daljša različica vzpona vodi s planine Breitenben daleč proti desni do višje ležeče planine Grosswildalm, 1778 m, in v nadaljevanju po lepih, neporaslih pobočjih na vrh Penkkopfa.

Spust: Tudi pri spustu imamo več možnosti. Predlagani spust vodi najprej po dostopnem grebenu proti severu. Ko dosežemo neizrazito sedelce, nadaljujemo po grebenu proti vrhu Gabel, 2037 m, nato pa takoj na prvih

čistinah zavijemo naravnost navzdol, kjer nas čaka idealno smuško pobočje. Približno na 1500 metrih nadmorske višine dosežemo gozdno mejo in kmalu nato tudi gozdno cesto, ki nas pripelje nazaj do planine Breitenben. Pod planino smo pozorni na smerno tablico za smer spusta. Ta nas vodi po gozdni cesti do potoka in ob njem udobno nazaj do izhodišča.

Tomaž Hrovat

Filzmooshörndl, 2189 m

Radstadtste
Ture

Filzmoosalm, 1710 m. Planino lahko dosežemo tudi po gozdni cesti, kar pa je nekoliko daljša različica. S planine že zagledamo vršna pobočja našega cilja na desni. Neposredno pred nami je skalnat čok Harstein, 1919 m, ki ga obidem po levi strani. Za Harsteinom se svet položi. Udobno in brez orientacijskih težav dosežemo najprej sedlo Filzmoossattel, 2062 m, nato pa po

zaobljenem zahodnem grebenu brez težav še vrh Filzmooshörndl, 2189 m. Prav na vrhu je zelo malo prostora, zato se običajno pripravimo za spust na izravnavi nekaj metrov pod njim.

Spust: Spust poteka po smeri vzpona.

Opomba: Turo si lahko popestrimo z dodatnim vzponom na Loosbühel, 1984 m (na nekaterih kartah je tudi drugačna navedba višine). V tem

primeru si na planini Filzmoosalm še enkrat natakemo kože oziroma se do planine sploh ne spustimo, ampak smučamo v poševnem prečenju pod njegov vrh in pri tem skoraj ne izgubimo višine. Spust s Loosbühla poteka na Loosbühelalm, 1769 m, in nato do izhodišča. S to različico si popestrimo sicer precej lahko osnovno turo.

Tomaž Hrovat

Gamskarkogel, 2467 m

Radstadtste
Ture

Zahtevnost: Zahteven turni smuk.

V zgornjem delu je nevarnost snežnih plazov.

Oprema: Običajna oprema za turno smučanje, plazovni trojček

Višinska razlika: 1267 m

Izhodišče: Hüttschlag, urejeno parkirno mesto pri kmetiji Hinterfeld, 1200 m.

Iz osrednje Slovenije se peljemo po avtocesti skozi karavanški predor in po avstrijski avtocesti A10 mimo Špitala proti kraju Eben im Pongau, od koder vozimo zahodno do kraja Ellmauthal. Avtocesto zapustimo za Bischofshofen in vozimo južno v Reinbach, kjer zavijemo levo južno v dolino in

Grossarl. Nadaljujemo skozi Grossarl in z glavne ceste zavijemo desno neposredno pred tunelom, ki je pred Hüttschlagom. Cesta je plužena in neposuta, priporočljiv je štirikolesni pogon oziroma snežne verige.

WGS84: N 47,181919°, E 13,214373°

Čas vzpona: 4 h

Sezona: December–marec

Vodnik: Andreas Jentzsch, Axel Jentzsch-Rabl, Andreas Riesner: *Skitourenführer Österreich, Band I*. Alpinverlag Jentzsch Rabl GmbH, 2009.

Literatura: Sepp Kandler: *Skitourenführer Beliebte Touren in Grossarl und Hüttschlag*. Tourismus Verband Grossarl, 2011.

Zemljevida: *Gasteinertal - Wagrain - Raurisertal - Grossarl*, WK 191, Freytag & Berndt, 1: 50.000; *St. Johann im Pongau, Salzburger Land*, Wanderkarte 80, Kompass, 1: 50.000

Vzpon: Od izhodišča nas čaka dobra ura vzpona po gozdni cesti, ki ga moramo vzeti v zakup. Ko dosežemo leseno kapelo, se spustimo za nekaj višinskih metrov in dosežemo dno doline

Dobro uhojena smučina na Gamskarkogel Foto Tanja Jankovič

Kreuzeck, 2204 m

Radstadtste
Ture

Zahtevnost: Zahteven turni smuk

Oprema: Običajna oprema za turno smučanje, plazovni trojček

Višinska razlika: 904 m

Izhodišče: Karteis, urejeno parkirno mesto pri planini Hallmoosalm,

1300 m. Iz osrednje Slovenije se peljemo po avtocesti skozi karavanški predor in po avstrijski avtocesti A10 mimo Špitala proti kraju Eben im Pongau, od koder vozimo zahodno do kraja Ellmauthal. Avtocesto zapustimo za

Bischofshofen in vozimo južno v Reinbach, kjer zavijemo levo južno v dolino in Grossarl. Nadaljujemo skozi Grossarl in z glavne ceste približno kilometer dalje od Hüttschlaga zapeljemo levo čez most v zaselek Karteis. Orientir nam je kapela ob cesti. Peljemo skozi zaselek in po dokaj ozki in strmi cesti pridemo od izhodišča. Cesta je plužena in neposuta, priporočljiv je štirikolesni pogon oziroma snežne verige.

WGS84: N 47,17907022°, E 13,2682307°

Čas vzpona: 3 h

Sezona: December–marec

Vodnik: Andreas Jentzsch, Axel Jentzsch-Rabl, Andreas Riesner: *Skitourenführer Österreich, Band I*. Alpinverlag Jentzsch Rabl GmbH, 2009.

Literatura: Sepp Kandler: *Skitourenführer Beliebte Touren in Grossarl und Hüttschlag*. Tourismus Verband Grossarl, 2011.

Zemljevida: *Gasteinertal - Wagrain - Raurisertal - Grossarl*, WK 191, Freytag & Berndt, 1: 50.000; *St. Johann im Pongau, Salzburger Land*,

Ledeno mrzlo jutro na severnih pobočjih Kreuzecka Foto Tanja Jankovič

Gamskarkogel, 2467 m

Radstadt'ske
Ture

potoka Toferner. Tu je desno odcep za Frauenkogel, 2424 m, mi pa nadaljujemo čez mostiček in po desni strani doline dosežemo najprej planino Harbachalm, 1612 m, in nato po markirani in s smernimi tablicami opremljeni poti še višje ležečo planino Tofernalm, 1820 m.

Zdaj imamo neposredno pred seboj tolažilni cilj Finsterkopf, 2152 m, ki ga izberemo v primeru, če so razmere

slabe ali pa nam je tura prenaporna. Do vrha Gamskarkogla nas čaka namreč še več kot 600 metrov nadmorske višine. Dosežemo ga po vzhodnih pobočjih, ki so razgibana in nudijo lepe prehode ves čas do vrha. Prav na vrhu nas preseneti planinska koča Badgasteiner Hütte z odprto in lepo urejeno zimsko sobo.

Spust: Pri spustu imamo možnost izbire več različic glede na snežne razmere.

Smučarsko najlepši tereni so proti severovzhodu, tako da prismočamo neposredno na planino Harbachalm. Potrebno je nekaj smisla za iskanje prehodov ali pa enostavno sledimo smučinam predhodnikov. V nadaljevanju sledi še spust po gozdni cesti, ki ima primerno naklonino za vijuganje do izhodišča.

Tomaž Hrovat

Kreuzeck, 2204 m

Radstadt'ske
Ture

Wanderkarte 80, Kompass, 1:50.000
Vzpon: Z izhodišča se napotimo čez senožet nad planino in tako dosežemo gozdno cesto. Nekaj časa gremo po njej, nato pa po ožji markirani poti dosežemo planino Karteisalm, 1661 m. S planine nadaljujemo desno navzgor skozi strmejši macesnov gozd na plato nad gozdno mejo. Sedaj je Kreuzeck in križ na njem dobro viden

in neposredno pred nami. Po razgibanem terenu dosežemo vršno pobočje in se po najboljših prehodih povzpemo na vrh. Na vrhu Kreuzecka, 2204 m, je udobna klopca, ki nam nudi počitek.

Spust: Pri spustu nam široko pobočje ponuja več možnosti. Paziti moramo, da se pri grapah, ki vzdolžno režejo pobočje, ne zasmučamo preveč v desno,

kar bi nam onemogočilo povratek na planino Karteisalm. Na planini ne nadaljujemo po smeri vzpona, temveč se spustimo takoj za planino neposredno navzdol. Preden dosežemo gozdno cesto, nas čaka nekaj nerodnih zavojev po smrekovem gozdu. Po položni gozdni cesti dosežemo smer vzpona in v nadaljevanju tudi naše izhodišče.

Tomaž Hrovat

Nanuk spametuje gospodarja

Nanuk je zvit v klopčič počival pred planinsko kočo. Vročina je že malo popustila; bližal se je večer, ki na planino prinese hlad. Toda Nanuku je bilo še vedno vroče. Planinci, ki so hodili mimo njega, so ga prijazno ogovarjali; niti glave se mu ni ljubilo dvigniti, samo lenobno je odprl oči in hitro spet zamižal. Za njim je bil – in to že drugi dan zapovrstjo – dolg pohod po vrhovih, ki obkrožajo planino; ves dan ga je grelo in ostri kamni so ga zbadali v tace, zato si je zdaj želel le še počitka. Niti vonjave z bližnjih miz, kjer so obedovali planinci, ga niso premamile, da bi se premaknil.

"Hej, kaj pa ždiš tukaj kot kupček nesreče?" je nenadoma zaslišal. Počasi je odprl oči in pred seboj zagledal majhnega belega psa z nekaj rjavimi lisami po glavi in hrbtu. Njegov nazaj zavihani rep je čakal, da bo prijazno pomahal novemu pasjemu znancu.

"Zmahan sem kot pes," je brez volje odgovoril Nanuk.

"Ah, daj, pojdiva raziskovati!" ga je nagovoril prišlek in se pri tem zavrtel okoli svoje osi, kot da bi lovil lasten rep. "V dvojce je bolj zabavno, kot če si sam!"

"Ne morem, vroče mi je za znoret," je zabrundal Nanuk in si želel, da bi ga ta pasja vrtavka pustila pri miru.

"Poznam rešitev," ni odnehal radoživi malček. "Pridi z mano!" ga je dregnil s smrčkom.

Skrito jezerce

Če Nanuk ne bi bil tako zbit, bi ga zagrabil za vrat in stresel kot mačka. Saj je vendar največji in najmočnejši vlečni pes, mogočni aljaški malamut! A pasji kolega mu je obljubljal nekaj, kar si je močno želel: ohladitev.

"Daj no, pride žel!" je bil nestrpen mali beli pes z rjavimi lisami.

Nanuk je neodločno vstal, pretegniti se mu ni ljubilo. Nekaj časa je razmišljal, ali bi res naredil kakšen korak ali ne, potem pa le sledil novemu znancu, ki je lahkotno poskakoval pred njim po stezi.

"Mimogrede, ime mi je Jarli!" je zaklical pes, ko se je ozrl, da bi preveril, če mu Nanuk sledi. Skozi smrekov gozdič sta kmalu prišla na travnik z jezercem.

"Glej no, pri tem jezeru pa še nisem bil," se je začudil Nanuk, ki je s svojima lastnikoma že večkrat obiskal to planino.

"Za kaj takega moraš biti dober v vohljanju in pohajkovanju, kot smo mi jack russell terierji," se je pohvalil Jarli.

"Lahko tebi," je grenko odvrnil Nanuk. "Ti imaš kratko dlako! Meni pa se po dolgih pohodih, na katere me vodita lastnika, poleti res ne ljubi še raziskovati okolice! V krajih, iz katerih izviram, me moj topli kožuh odlično varuje pred mrazom. V poletni vročini pa bi ga najraje slekel!"

"Hahaha," se je zasmel Jarli ob misli na psa brez kožuha.

"Ni smešno!" je revsknil Nanuk.

"No, no, ne jezi se!" ga je miril Jarli. "Raje skoči z mano v jezero!"

"To pa ne bo šlo!"

"Zakaj ne?" se je začudil Jarli. "Nisi rekel, da ti je vroče?"

"Prvič, kolikor vem, se je v Triglavskem narodnem parku prepovedano kopati v jezerih. In drugič, v vodi se ne bom kaj dosti shladil, ker imam gosto dvojno oljnato dlako, ki me varuje pred mokroto," je razložil Nanuk.

"Na, to je pa res smola," je bil razočaran Jarli. "Kaj pa potem delaš sredi poletja v gorah?"

"Vprašaj moja lastnika," je zagodrnjal Nanuk. "Tudi če nista nikjer prebrala, da malamuti ne maramo toplote, bi morala opaziti, da se veliko raje preganjam pozimi po snegu kot poleti po skalah!"

"Kako sva si različna!" je ugotovil Jarli. "Jaz ne maram snega, ker imam kratke noge in se preveč pogrezam vanj!"

"Oh, jaz pa obožujem sneg! Moje prednike so v prejšnjem stoletju na Aljaski uporabljali za vleko sani, naložene s pošto. Ko pozimi zaradi vremenskih razmer niso mogli uporabljati čolnov, vlakov ali konj, so vpregli pse. Aaah, kako lepo bi bilo zdaj potopiti tace v sneg," je hrepeneče dejal Nanuk. "Moje prednike pa so vzgojili v Angliji za lov na lisice. Z glasnim laježem so jih preganjali iz lisičin," je povedal Jarli in hip zatem zastrigel z ušesi. Njegov občutljivi smrček je zaznal zanimive vonjave. "Voham družbo!" je vzkliknil. "Pridi, greva nazaj h koči!"

Pasji krožek

Nanuk je ob živahnem Jarliju skoraj pozabil na to, da mu je kožuh odveč. Z opazno povečano energijo je tecal za malim prijateljem.

Izkazalo se je, da se Jarlijev smrček ni zmotil. Na pragu kočje sta zagledala črno jazbečarko.

Ta ima pa še krajše noge kot jaz, je pomislil Jarli. Saj s trebuhom skoraj drsa po tleh! In dolga je kot ponedeljek! Ampak ker je bil olikan pes, je svoje misli zadržal zase in psičko prijazno nagovoril: "Hej, kako si kaj? Bi pohajala z nama? Midva sva Jarli in Nanuk, mali in veliki pes!"

Jazbečarka ju je premerila s pogledom in dejala: "Živjo! Jaz sem Žuža in z veseljem bi se vama pridružila, ampak ne morem, preveč me boli hrbet!" Jarli se je začudil: "Hrbet te boli?" Potem pa je pristavil: "Še nikoli nisem srečal psa, ki bi ga bolet hrbet!"

"No, zdaj si ga," je žalostno odvrnila jazbečarka.

"Zakaj pa te boli hrbet?" je previdno vprašal Nanuk.

"Zato, ker moj lastnik Ludvik ne ve, da preskakanje skal in neprestana hoja po stopnicah škodujeta moji hrbtenici. Že dolga leta ga moram spremljati v gore; pravi, da se bom sicer preveč zredila. Svojim prijateljem ponosno razlaga, kakšna hribolazka sem, mene pa vedno bolj boli hrbet in včasih imam tačke čisto mravljinčaste!"

Le zakaj nas lastniki ne razumejo, je razmišljal Nanuk. Zakaj mene, polarnega psa, vodijo poleti na vrhove, kjer se ni mogoče skriti v senco? Zakaj Žužo vzamejo s seboj na strmo pot čez skale?

"Tudi meni ni prijetno v gorah – no, vsaj poleti ne," je sočutno dejal. "Danes sem mislil, da se bom scvrl pod kožuhom!"

"Pa še na povodcu moram biti ves čas," je potarnala Žuža. "Ludvik noče, da letam za divjadjo! Kako ne bi, če sem pa lovski pes?!"

"Kadar sta v Triglavskem narodnem parku, moraš biti privezana, taka so pravila parka," je razložil Nanuk.

"Ampak jaz bi bila povsem zadovoljna, če bi hodila na dolge sprehode po gričih in hribih okoli doma," je otožno pripomnila Žuža.

"Jaz pa bi z veseljem poležaval v senci domače lipe, dokler ne bi bile temperature meni bolj prijazne," je dejal Nanuk.

"Očitno imam res srečo, da me planinarjenje z Gajo, mojo lastnico, veseli in mi ne povzroča težav," se je oglasil še Jarli. "No, edino kadar me vzame s seboj na zahtevno pot z jeklenicami in klini, nisem najbolj srečen. Takrat me naloži v nahrbtnik, tako da iz njega molim samo glavo. Ni me strah, ampak prijetno mi pa tudi ni! Rad bi hodil sam, ne maram čepenja v neudobnem nahrbtniku!"

V tistem je na planino s čvrstimi koraki prihitelo dekle. Ob njej je hodil črno-bel pes z dolgo valovito dlako. Okoli trupa je imel oprtnico, na kateri je pisalo reševalni pes. Nista se ustavila pred kočjo, ampak sta nadaljevala pot.

Jarlijev poduk

"O, ta borderski ovčar je pa gorski reševalec," je poznavalsko dejal Jarli. "Tudi moj prijatelj labradorec Feliks je pri gorski reševalni službi. Ljudem pomaga iskati pogrešane in zasute v plazju. Zadnjič mi je povedal, da v gorah vse večkrat rešujejo tudi poškodovane in obnemogle pse, ne le planince."

"Ta je pa dobral!" sta v en glas pripomnila Nanuk in Žuža.

"Prejšnji vikend so s helikopterjem pripeljali v dolino psičko, ki je doživela toplotni udar," je nadaljeval pripoved Jarli. "Za las so jo rešili; če je ne bi hitro pripeljali do veterinarja, bi poginila."

"Kako pa te udari toplota?" je zanimalo Nanuka, ki se je naenkrat ustrašil za svoje zdravje.

Jarli ga je podučil: "Psi smo veliko bolj občutljivi na vročino kot ljudje. Ker v koži nimamo žlez znojnic, se ne moremo ohlajati preko telesa. Nekaj znojnic imamo le na spodnji strani šapic. Telesno temperaturo uravnavamo predvsem s sopenjem. Ob zelo visokih zunanjih temperaturah ali ob hudem naporu se lahko pregrejemo."

"Kako pa lastniki opazijo, da smo presegreteni?" je vprašala Žuža.

"Začnemo močno sopsti. Iztegnemo vrat, jezik pa molimo iz gobca. Iščemo senco in če je ne najdemo, postanemo nemirni ali celo panični. Notranjo stran uhljev imamo vročo in pordelo, lahko se močno slinimo," je razlagal Jarli. "Če lastniki ne opazijo teh znakov, postane še huje. Dihamo plitvo in hitro, srce nam pospešeno bije, postanemo brezvoljni, lahko bruhamo in driskamo, nimamo več dobrega ravnotežja. Če ne dobimo pravočasno pomoči, se pojavijo krči in izgubimo zavest. To se po navadi slabo konča."

Nanuk je pazljivo poslušal Jarlijevo razlago.

"Mislim, da je tudi mene danes malo udarila toplota," je dejal. "Na srečo ni tako vroče, kot

*Utrujeni Nanuk je
želel le počivati,
radoživi Jarli pa
se je zavrtil okoli
svoje osi, kot da bi
lovil lasten rep.*

*Ilustracija
Manja Tišler*

je bilo prejšnji teden, ker bi sicer najbrž morali klicati helikopter tudi zaradi mene!"

V tistem sta iz koč prišla moški in ženska, ki sta požvižgala Nanuku.

"Nanuk, pridi, gremo!"

"Uh, Nande in Mara me kličeta! Najbrž gremo v dolino," je rekel Nanuk. "Hvala za družbo!" je še dodal.

"Pazi nase," mu je dobrohotno navrgel Jarli.

"In spametuj lastnika," mu je zaželela Žuža.

"Če ti bo uspelo spametovati tvojega, mi pa sporoči," je utrujeno zamomljal Nanuk.

Pogledal je proti Nandetu in Mari, ki sta živahno odhitela proti dolini. Kar stal je in gledal za njima. Šele ko sta se obrnila in ga zopet poklicala, se je premaknil za nekaj korakov.

Nato je spet obstal. Mimoidoči planinci so ga sočutno opazovali in mu prigovarjali, on pa je kar stal. Razmišljal je: kaj, če je zdaj priložnost, da ju spametujem? Naj jima dopovem, da morata upoštevati moje potrebe, če želita, da bom zdrav in zadovoljen pes? No, pa dajmo, se je odločil. Kot alpinisti himalajci pod vrhom osematisočaka je naredil nekaj korakov, nato pa dolgo počival. Nande in Mara sta ga klicala in čakala, čakala in klicala ... Pot, ki jo planinci običajno prehodijo v dveh urah, je trajala dolgo v noč. K sreči nista poklicala gorskih reševalcev, sta pa sklenila, da Nanuka ne vzameta več s seboj v gore. Poleti bosta z njim raje ostajala v hladu gozdov okoli domače hiše. ●

Spomladanski Kanjavec

Po fužinskih planinah

Izidor Tasič

Mišelj vrh in
Kanjavec

Foto Oton Naglost

Hoja s turnimi pancerji po mehki gozdni zemlji niti ni tako utrujajoča. Ura je bila še zgodnja, toda do snega naju je čakalo še najmanj sedemsto višinskih metrov, mogoče še več. Par dni prej me je poklical Damjan, priznam, vesel sem bil klica, ker sem vedel, da bo govora o hribih. Malo je pomencal, nato pa vprašal, ali bi šel na Kanjavec. "Da," sem takoj ustrelil in oba sva bila zadovoljna. Pravzaprav je meni popolno zadovoljstvo malce skazilo zavedanje, da je moja kondicija te dni bolj na slabem glasu. Vedel sem, da Damjan verjetno to ve, a se tega nisva dotaknila; Damjan je pač prijazen.

Kanjavec v začetku junija pomeni, da najprej prehodiš kar nekaj višinskih metrov s smučkami na ramenih, preden prideš do snega. Hoja s smučmi na hrbtu pomeni dodatno težo in pri borni kondiciji to povzroči utrujenost, ko postane korak zelo težak. Ne glede na to, če so smuči takrat že na nogah.

Tako sem korak pred Damjanom med smrekami sledil uhojeni stezi in ponavljal napako, ki je vedno počnem, kadar imam zaradi premajhne kondicije slabo vest. Zagnal sem se, da ja ne bi videl, kako zanič sem. Vem sicer, da mora pohodnik pri premagovanju večjih razdalj v klanec imeti tak tempo, da se lahko normalno pogovarja, saj lahko s takim tempom prideš bistveno dlje, a mi to noče priti v prakso. Pogosto delam to napako ... že na začetku se zaženem. Hm, mogoče zato, ker se Damjan lahko normalno pogovarja tudi v zame prehitrem tempu. Kakor koli, vedel sem, da bom nekje višje gori plačal svojo vnemo, toda to sem potisnil na stran in v nos vlekel svež gozdni vonj.

Pot je počasi zapustila gozd, se postavila malo bolj pokonci, okamnela in se posula s kamenčki. Korak

s pancerji mora biti tukaj bolj natančen, ker se lahko hitro odkotališ malo nižje. Toda noge so bile še spočite in kmalu sva prišla na rob planine Krstenica, ki jo jutranje sonce še ni pozlatilo.

Krstenica

Ko sva si iz vodne pipe, ki je pod sirarno, napolnila steklenice, je sonce začelo pošiljati svoje žarke tudi proti nama. Za kratek čas sem postal in si ogledal, kako se je planina oblačila v oranžno barvo. Kako domače in prijazno je bilo ponovno biti tukaj. Veliko spominov je zajemalo tako Krstenico kot tudi okoliške hribe. Prve prvenstvene smeri v steni Stoga, prvi turni smuki, nočni pogovori pred kulisami senc in ognja, petje ter veliko smeha in veselja.

Prvič sem bil tukaj nekaj dni po tem, ko je v Černobilu maja 1986 odneslo pokrov nuklearne zgradbe. Najstnik, ki je za svoje gibanje že moral imeti osebno, sem iz doline v rdečem Toprovem nahrbtniku tovoril 30 kilogramov opreme in hrane. Ko sem doma z nahrbtnikom stopil na tehtnico, se sploh nisem zavedal, kaj taka teža pomeni na poti, ki se vije v klanec. Bil

sem nabit s samozavestjo. V nahrbtniku sem imel vse, a nič od tega, kar danes spada med *light and fast*. Izposojene železne dereze in cepin, smuči elan RC 04 s pritrjenimi pancermi na avtomatih, plezani pas in nekaj plezalne opreme ... Že samo topel domač pulover je bil tako težak kot vsa moja obleka, ki jo imam dandanes v hribih v nahrbtniku in na sebi. Poleg rezervnih oblačil, spalne vreče in armafleksa je bil v tovoru tudi del hrane, ki smo jo potrebovali za tistih nekaj čudovitih dni, ki smo jih preživeli v planšarski koči na Krstenici.

Bajte so bile tedaj večinoma, razen kamnite sirarne, nezaklenjene. Pravilo vzdrževanja je bilo enostavno: pusti planšarijo takšno, kot si jo dobil. Kočica je bila preprosta, pihalo je iz vseh koncev, a mi kaj več nismo potrebovali. Bili smo mladostno ambiciozni, povzpeli smo se na bližnje vrhove, smučali z njih in celo preplezali eno 80-metrsko prvenstveno smer v Krsteniškem Stogu. Bila je moja prva prava smer v hribih. Vreme je držalo in bilo je čudovito. Tiste dni sem z Jezerskega Stoga odsmučal svoj prvi turni smuk. Šola, ki se jo še zdaj spominjam. Zagnal sem se z vrha, prvi zavoj in bumf v sneg ... drugi zavoj, spet se zaženem kot majhen janjček in spet bumf v sneg. Šele nato sem se, seveda tudi rahlo osramočen, ker sem se imel za dobrega smučarja, natančneje posvetil snegu. Na težkem spomladanskem snegu še nisem smučal in priznati sem si moral, da bo treba tehniko temu prilagoditi. In da je treba v strmini vsak zavoj spoštovati. Zatem je šlo do planine kot po maslu ... mehkem, seveda.

Spomine sem lepo shranil na toplo, pohitel za Damjanom in ga prehitel. Ne nalašč, ampak samo zato, da ne bom počasen. Ko sem šel mimo Damjana, sem se sam pri sebi nasmehnil. Damjan je organiziral "Krstenico 1986" in takrat je bil relativno bistveno starejši od mene – tri leta. To je bilo očitno dovolj, da mu vrago-

lije najstnika (bil sem najmlajši) niso bile po godu in je sklenil, to mi je povedal pozneje, da s tem tipom nikoli več nikamor ne bo šel.

Prve zaplate snega so se pojavile nad planino Jezerce, ki je pozimi eno najbolj hladnih območij v tem koncu. Toda sneg se je dejansko neprekinjeno začel šele dobrih 170 višinskih metrov višje, nekje v vpadnici Mišelskega prevala, še preden se odpre dolina pod Škednjovcem. Tam sva na smučke pritrčila kože in pot nadaljevala nekoliko z lažjim tovorom na hrbtu. Žvižge svizcev sva poslušala že nekaj časa, tu pa tam sem ugledal kakega v daljavi, a se je vsak hitro zapodil v svojo luknjo v snegu.

Ko sva ravno zavila v dolino pod Škednjovcem, je Damjan hitro vzel v roke fotoaparatus in pokazal nekam gor: "Kozorog, ga vidiš pri prelazu ... in tam levo so gamsi." Kozorog je ostal na varni razdalji, trop gamsov pa je postal nemiren in en del se je zapodil proti Hribaricam. Toda dva sta se drugače obnašala; spustila sta se proti nama in ustavila v strmini nad nama. Nekaj časa sta naju nemirno gledala, tudi jaz sem ju opazoval, kajti njuno obnašanje mi ni bilo preveč všeč zaradi slabih izkušenj z gamsi, ko so se postavili nad mano. Podrsal sem nekaj korakov naprej in ju ponovno pogledal. Izginila sta za robom, nato je iz njune smeri priletela skala, velika kot košarkarska žoga, na kateri se je še držala zemlja in šopi trave. Dobra sta bila, kar natančna. Pravzaprav ne vem, ali jo je izruval en ali sta sodelovala oba, a skala je imela skoraj pravo smer. Mimo mene se je kotalila kakšna dva metra stran, predaleč, da bi se vznemirjal. Pred leti pa je bilo drugače ...

Skala velika kot nogometna žoga

V Skuti sva dve navezi plezali Južni raz. Prva je bila hitrejša, jaz sem ravno prišel s "služenja v JLA", malce zarjavel sem upočasnjeval Damjana, ki je vodil navezo. Vreme ni bilo idealno, megla se je vzdigovala in spuščala. Smer se je počasi bližala koncu. Ko sva prišla "izza ovinka", sva zagledala navezo pred sabo, a nekaj je bilo

Ko se okamnela pot iz strmine presuče v ravnino planine Krstenice, so naju dosegli prvi sončni žarki.

Foto Izidor Tasič

Nočna hoja ob polni luni skozi gozd, ki ga je razredčil lubadar, daje domišljiji obilo snovi za pripovedke.

Foto Izidor Tasič

Pot naju je mimo planine Krstenica vodila proti vznožju Krsteniškega Stoga.
Foto Izidor Tasič

narobe. Mire, ki bi moral voditi navezo, je bil spodaj v delu stene, kjer smer sploh ni potekala. Padec ... in obilo, res obilo sreče, ki je sledila padcu. V smeri nista imela klina, Marjan je varoval bočno, brez klina in štanta, do vrha je bil namreč samo še en lahek raztežaj skozi okno. A narava je naredila svoje, en ali dva giba preveč desno in Miretu je v roki ostal oprimek, ki se je slabo držal stene – izgubil je ravnotežje in odpadel z *grifom* vred. Če bi padel dva metra bolj na levo, obeh ne bi bilo več med nami. Tako pa je sleme v višini varovališča igralo tisto pomembno ločnico. Mire je padel na eno stran slemena, Marjan je bil na drugi, zabilo ga je v steno, vrv ga je ožgala po vratu, a je Mireta zadržal. Padec ni bil čisto nedolžen, zapestje je bilo zlomljeno, dlan in zapestje druge roke pa sta bila videti kot kraški pršut, zato smo se zamenjali v navezah. Damjan je navezal Mireta in plezal naprej, sam sem bil takoj za njim in po potrebi malo potisnil njegovo ta zadnjo, da je šlo lažje skozi okno. Ko smo izstopili na vrh, sta se Damjan in Mire odpravila po enostavnejši poti v dolino, z Marjanom pa sva odšla po vso našo opremo, ki smo jo pustili v bivaku pod Skuto, kjer smo prenočili. Ko sem v bivaku nahrbtnik do vrha natlačil z vsemi spalnimi vrečami in dodatnimi oblačili, mi še danes ni jasno, zakaj sem na vrh nahrbtnika, kjer je kraljeval štrik, zraven stisnil Damjanovo aluminijasto čutarico. Tako poln nahrbtnik mi je štrlel čez glavo. Ko sem prečil melišče, sem slišal gamsa, kako žvižga. Za trenutek sem se ozrl proti žvižgom in ga zagledal v stenah nad sabo, a polno otovorjen nadaljeval pot. Nato me je nenadoma nekaj močno udarilo po hrbtu. "Kaj za ...!" Če ne bi bil na melišču, kjer sem uspel nekako amortizirati sunek, bi me prevrnilo. Istočasno

sem zagledal skalo v velikosti nogometne žoge, ki je pristala pri mojih nogah in se odkotalila naprej. Snel sem nahrbtnik, v višini glave je bilo blago presekano v dolžini dobrih pet centimetrov. Odprl sem ga in v aluminijasti čutarici zagledal globoko udrtino. Imel sem srečo. Čutara je prevzela direktni udarec, plezalni štrik je odvezel še nekaj energije kamnu ... Ja, gams je bil takrat bistveno natančnejši. Pozneje sem zvedel, da se to dogaja. Vodja tropa lahko, če misli, da ogrožamo njegovo čredo, zavali skalo. Včasih pa to stori osamela samica, ki je bila pregnana iz tropa, nekdanja vodja, ki še vedno želi braniti "svoj" nekdanji trop.

Škednjovec

S turnimi smučmi na nogi sva nadaljevala proti Škednjovcu. To je zanimiva, a nekoliko zapostavljena gora, saj so se je ognile vse uradne planinske poti. Najverjetneje je zato kriva struktura gore, saj se greben, ki se razteza med Mišljskim prevalom in Hribaricami, pogostokrat na obeh straneh strmo spušča proti dnu doline. Ampak se ga da prečiti, z Damjanom sva ga neke lepe jeseni, ko sva prehodila vse grebene od Krstenice naprej. Zaradi strmine grebena, ki je vodil na hrib z imenom Eva, sva imela s seboj tudi *štrik* in nekaj klinov, a na Škednjovcu ga nisva potrebovala. Oktobra 1990 smo Damjan, Mire in jaz v jugozahodni steni preplezali prvenstveno smer, dolgo približno 150 metrov. Nekje v sredini smeri sem vodil navezo. Opremljen z Miretovimi metulji, kar je bila za tiste čase za povprečne plezalce kar redkost, saj si jih lahko nabavil le v tujini (Mire jih je v Angliji), sem najprej potegnil čez ploščo in na edinem možnem mestu v tej plati zabil klin. A jeseničan ni šel do konca,

poč je bila preplitva. Polovica ga je gledala ven. Zato nisem vpel sistema skozi uho klina, ampak sem na klinu tik nad skalo z gurno zavezal kravato in trak z vponko povezal z vrvjo. Na ta način sem zmanjšal ročico, ki bi nastala, če bi prišlo do padca na klin, če bi bila vrv vpeta v uho klina, in s tem zmanjšal možnost, da ga zlomim ali izpulim.

Po prečenju plošče sem nekoliko višje prišel do počí, ki se je končala v strehi. Preden sem naskočil streho, sem sklenil, da bom s pomočjo metulja malce počíval. Razpoka pravzaprav ni bila idealna za metulja, ki sem ga imel na voljo, ker se je prehitro razširila. Metulja ne smeš do konca potisniti v špranjo, saj ga lahko tako zagozdiš, da ga ne uspeš izpeti. Malce sem godrnjal in končno našel mesto zanj, sprostil vzmet metulja, kovinska krila so se razširila in se zagozdila. Z roko sem ga potresel, če drži, in je. Čez sistem sem povezal plezalno vrv z metuljem in zavpil: "Zategni, bom malo počíval." Ko se je štrik napel, sem "sedel" v plezalni pas in sprostil roke. Gledal sem metulja in opazil, da se je začel premikati kot vzmet v starinski ročni uri. Tik, nagnil se je komaj opazno na desno, tak, nagnil se je rahlo levo, tik spet čisto malo desno ... in pri vsakem takem premiku se je spustil za las nižje. Potem je po štirih, petih tik-takih izgubil oporo, poletel ... in jaz z njim. Jeseničan v plošči je zdržal, pristal sem v višini varovališča.

"Naj gre kdo drug naprej," sem izjavil, mogoče tudi zaradi izgubljenega ega, in prepustil vodstvo Damjanu, ki je potegnil do vrha. Takega obnašanja metulja nisem pozneje doživel nikoli več. Lahko da je bila zgornja plast skale rahlo prhla in je prišlo do takih premikov. V vsakem primeru, moja napaka, premalo sem preveril zmožnost obremenitve metulja v počí.

Mimo Hribaric

Damjan je tudi zdaj potegnil naprej in lepo rezal smučino. Nekje na polovici doline sva prišla do gamsje steze, ki je prečila snežišče, in ji celo nekaj časa sledila, saj so ubrali lepo pot na greben nasproti Škednjovca. Proti Kanjavcu se s smučmi na nogah lahko iz te smeri odpraviš po dveh variantah. Ena vodi po dolini proti sedlu med Škednjovcem in Hribaricami ter nato desno okoli Hribaric, a je del pred sedlom strm in hitro izpostavljen soncu, kar lahko pomeni plazovit teren. Varnejša je pot levo na greben nasproti Škednjovca in nato okoli Hribaric po levi strani, na kateri je en krajši strm spust.

Šla sva po drugi varianti. Kmalu za tem, ko se je greben že rahlo zravnal, se je zgodilo, kar sem vedel, da me čaka, a sem upal da čim pozneje – ustavilo me je, *zabremzalo*. Popolnoma ... Niti koraka nisem mogel več narediti. Kot da bi se zabil v zid. "Počitek rabim ..." sem zasopel. Potrebujem uro, mogoče dve, sem hotel še reči, a si nisem upal. "Ja, še malo, na koncu tega grebenčka se ustaviva," je odgovoril. Smučke sem izpel in zadnji del poti opravil po skalah: bolj sem si zaupal, ker je na desni strmina čez skalovje padala v dolino. "A greva raje samo na Hribarice?" me je zaskrbljeno pobaral Damjan, ko sva sedla.

Hribarice so pravzaprav lep hrib in me nanj ravno tako vežejo lepi spomini. Z njih sem speljal drugo turno smuko v življenju. Še zdaj imam črno-belo sliko pred očmi; Marč, Damjan in jaz se fotografiramo na vrhu, Damjan je imel varilna očala, ki so bila tedaj najboljši nadomestek očal z oznako CAT4; Marč in celo jaz pa sva imela tista prava, višinska. Jaz samo začasno, samo za tiste dni si jih je Marč nekje sposodil zame. Še

*Pod stenami
Škednjovca proti
Hribaricam
Foto Izidor Tasič*

Na vrhu Kanjavca v gosti megli, kjer se je vidljivost spremenjala iz slabe na še slabšo.

Foto Izidor Tasič

vedno hranim doma sliko nas treh, ki sem jo naredil na vrhu s samosprožilcem. Danes bi rekli taki sliko *selfi*, le da je bil fotoaparat, ruski zenit, bistveno težji in okornejši, kot so danes *mobiji* s kamerami. Pihalo je, zato so kapuce bund prekrivale glave, in to navadnih bund, ki smo jih oblekli čez volnene puloverje. Ah, tisti zanimivi časi preprostosti, danes imamo vsi opremo, kot se šika. Čeprav bi bil pristop na Hribarice zame lažji, Damjanu odvrnem: "Ne, ne, kar sva rekla, sva rekla, Kanjavec je cilj."

Petnajst minut počitka je prehitro minilo, Damjan je kot navit nadaljeval v kratek spust, med katerim bi v normalnih okoliščinah jaz vriskal od veselja, čeprav so bile na smučeh še vedno kože. Zdaj sem pa nerodno mencial in upal, da bodo smučke ubogale ukaze, ki jih pošiljam nogam. Sledil je daljši rahel vzpon proti Kanjavcu, na katerem sem se vlekel in poskušal ne misliti na upiranje telesa. Na planjavi pod Kanjavcem, kjer je kažipot na visokem drogu kazal svojo pot in me je Damjan čakal, sem spet zahteval odmor. Čakalo naju je še 250 višinskih metrov. Kanjavčeva vrhova sta bila v oblakih, ki so ju vsake toliko odkrili. Odločila sva se za levega. Damjan ni niti malo potarnal nad mojo počasnostjo, za kar sem mu hvaležen. Občutek, da sem sidro, ki upočasnjuje prvega, mi ni bil prijeten. Da bi sploh prišel do vrha, sva poskusila naslednji trik. Damjan je zmanjšal svoj tempo, "prilepil" sem se mu na repe smuči in pri tem odmisli vse, s pogledom sem se osredotočil le na premike smučk pred sabo in jih ponavljal. To je delovalo, a občasno so smučke pred mano pobegnile malce predaleč. Takrat je zalet popustil in razdalja do Damjana se je v hipu povečala. A Damjan je vedno počakal.

Brzovlak proti Jezerskemu Stogu

Trik, da se prilepiš na korak tistega pred sabo, je dober tudi v kopnih razmerah, ko na nogah ni smuči. Precej let prej, bilo je poleti, sva se z Miretom dogovorila za plezanje v Jezerskem Stogu. Vremenska napoved je bila, da naj bi proti večeru prišlo do poslabšanja z dežjem, pred tem pa naj bi vreme držalo. Pri taki napovedi so primerne krajše smeri, kjer se lahko hitro

umakneš. Take smeri so v JV steni Jezerskega Stoga. So kratke, a zanimive, z vrha je enostaven sestop. Pobegneš lahko tudi na polovici smeri. Takrat še ni bilo pametnih telefonov, ki bi ažurno kazali vremensko stanje in radarske slike padavin, zato smo vedno natančno poslušali vremensko napoved, ki so jo po radiu povedali ob 10. uri zvečer.

Zaradi napovedanega večernega poslabšanja vremena sva se dogovorila, da bova štartala zelo, zelo zgodaj, da bova zagotovo še po suhem sestopila. Tako sem sredi noči v Ljubljani prisedel v Miretovo lado samaro. Še pred zoro sva parkirala v bližini Blata in se zagrizla v strmino proti Krstenici. Bil sem nabit s kondicijo in pričakoval sem hitro, a udobno hojo. Toda na nekaj sem pozabil oziroma se sploh nisem zavedal – Mire je pred kratkim prišel iz bolivijskih Andov. Ne samo da je bil že pogovorno v dobri kondiciji, za sabo je imel višinski trening. S tako močjo je zakorakal v strmino, da je trgalo kamne izpod njegovih podplatov. Nekaj časa sem se še zaganjal za njim, a kmalu spredel, da me bo taka hoja sesula. Edino, kar sem upal, da bo pomagalo, je bilo, da sem se mu prilepil na korak. Moja leva se je premaknila istočasno z njegovo levo in moja desna z njegovo desno. Medtem ko je on čebľal in gledal naokoli, sem samo strmo gledal v premike njegovih nog in poskusil ostati sinhroniziran z njegovimi koraki. Edinkrat, ko se je na kratko ustavil, je bilo, ko mi je pokazal na miško, ki se je skrivala med mahom. Zatopljen v njegove korake sem butnil v njegov nahrbtnik in skoraj prevrnil človeka.

Na Krstenico in nato pod Jezerski Stog nikoli prej in nikoli pozneje nisem prišel tako hitro. Slabost take hitre hoje je bila, da nisem bil pozoren na dogajanje nad sabo. Šele ko sem pod steno odložil nahrbtnik, sem se prvič resno razgledal in se zavedel, da so oblaki bistveno bolj sivi in težki, kot pa sem pričakoval glede na napoved. Le nekaj trenutkov zatem so začele padati prve debele dežne kaplje. Med oblačenjem dežne jakne je Mire izrekel nekaj krepkih na račun vreme-narjev, ker so napovedali dež šele nekje okoli desete ure zvečer, ne pa ob 8.15 zjutraj. A to ni pomagalo, ravno nasprotno, ulilo se je. Ko sva se hitro spustila nekaj višinskih metrov proti sedelcu pod Stogom, je blizu naju krepko treščilo, in se hkrati bleščeče zasvetilo. Mire je od strahu počepnil in odvrigel palice, jih takoj nato pobral in kar odneslo naju je v zavetje macesnov. Ni treba razlagati, da sva do avta prišla premočena do kosti in nič kaj dobro razpoložena.

Kanjavec

Pred vrhom Kanjavca se je megla zgostila in meja, kjer se na grebenu snež konča in začne zrak, je bila vse pogostejše zabrisana. Zaradi manjka snega so bili kamni na grebenu odkriti in ponekod je bil ozek pas snega širok manj kot meter. Niti najmanjšega znaka nisva razbrala, ali je snežni del že opast, zato sva zaradi varnosti parkrat stopila s smučkami napol po kamnih. Tu nekje me je pred leti Peter, ko so bile razmere bistveno boljše, videlo se je lepo naokoli, vprašal: "A odsmuča-

va tu dol proti Zasavski?" in pokazal s palico v smeri vožnje po strmi jugozahodni steni. Fant se je znal spuščati po takih strminah. "Ja, ja!" je v meni veselo zavpil Adrenalin in za trenutek vse preglasil. Nato se je oglasila Previdnost in rekla: "Ne nori, niti nimaš smuči pripravljenih za tako smuko niti dovolj dobrih nog za to strmino. Uživaj v klasični smuki." In sem adrenalin potisnil stran ter užival v klasičnem turnem smuku.

Na vrhu, ki ga megla ni spustila s svojega objema, je veter naložil sneg v ostro špičasto sleme, tako da sva najprej zbrcala v snegu ravnino, da sva lahko pripravila smučke za smuko. Za trenutek ali dva se je celo razkadilo in se je sramežljivo odkril Triglav, nato naju je megla spet zakrila. Vidljivost je bila preslaba za spust proti sedlu med obema Kanjavcema, zato sva za vrnitev sledila najinim sledem. Za trenutek sem misli, da bi najožji del vseeno presmučal, a hip nato sem vzel smuči v roke in ga prepešal. "*Ziher je ziher.*"

Ko sva prišla iz megle, je smuka postala enostavnejša in zavoji daljši. "Kako greva nazaj? Po isti poti pod Škednjovcem, po Mišeljki dolini ali po Velski, ki je najdaljša?" mi je odločitev prepustil Damjan. "Čim bolj naokrog," sem rekel, "dan je še dolg." Nadaljevala sva v levo. Desno bi se šlo proti Sedmerim, lepa smuka, le vrniti bi se morala po isti poti, nogam naložiti dodatne višinske metre, kar mi v dani situaciji ni niti malo dišalo. Do sedla, ki povezuje Mišeljki konec s Kanjavcem, in se ne vem zakaj imenuje Hribarjevo sedlo, vodi majhen klanec. Ta zlomek mi je pokazal roge oziroma bolje rečeno jezik. Damjan je teh par metrov prehodil s smučkami prečno, sam sem se odločil za račjo tehniko. Ko sem racal navzgor, mi je desno smučko spodneslo, noga se je še malo razširila v špago. Ker sprednjega avtomata nisem nastavil na hojo, se je odpel s pancerja. Smuča se je osvobodila teže odpeljala deset do dvajset višinskih metrov niže. No, nič kaj takega, sem pomisli, s sebe sem vrgel nahrbtnik, si odpel drugo smučo in jo zapičil v sneg, preveril, ali mi hlače lepo pokrivajo pancerce, da ne bom naložil preveč snega v njih, in se zapodil v sneg, ki mi je segal čez kolena. Ko sem prišel do smučke in se ozrl navzgor, sem spoznal, da včasih ni dobro spustiti možganov na pašo. Ča bi drugo smučko prinesel s seboj, bi iz nahrbtnika vzel kože, jih nalepil na smuči in bi lepo hodil z njimi na vrh sedla. Tako pa sem, zdaj v snegu skoraj do bokov, gazil nazaj. Damjan me je stoično čakal na vrhu sedla.

Uelska dolina

Sprva je bila smuka lepa, zahvaljujoč le malo popuščnemu snegu. Večinoma sva smučala *cug-cug*, najprej en, nato drugi. Na ta način je prvi potipal kakovost snega in se včasih srečal s kakšno skrito skalo, drugi pa je lahko bolj sproščeno in zanesenjaško odbrzel navzdol. Kadar se je pojavil celec, sva vsak po svoje v njem zarisala sledi. V nekem trenutku, ko sem z malo večjo hitrostjo zapeljal mimo večje skale, sem presenetil svizca. Stal je pokonci, ko sem kakšen meter zapeljal mimo njega, prehitro, da bi se takoj ustavil in ga pozdravil. A me ni čakal; vrglo ga je v zrak in tako hitro je

odbrzel proti varni luknji, da je sneg kar metalo izpod njegovih tačk. Tako blizu ga v Sloveniji še nisem srečal. Sneg se je končal nekako na isti višini, kot se je zjutraj začel. Izkoristila sva še snežne jezike v hudourniških grapicah, kjer sva se drčala še nekoliko nižje, dokler sva priznala premoč pomladi in pospravila smuči na hrbet. Nekoliko nižje, ko se dolina skoraj zravna in preide v Velo polje, je Damjan, ki te konce pozna kot svoj žep, predlagal bližnjico. Z veseljem sem se strinjal, čeprav sem vedel, da pri njem bližnjica ne pomeni časovno krajše poti, zagotovo pa zanimivo. Pot je zavila rahlo navkreber in Damjan mi je kmalu izginil izpred oči. Malo višje je Damjanova sled vodila čez manjšo snežno zaplato, ki je pokrivala ruševje. Ko sem stal na sredi, se mi je vdrlo do riti. Nato se je sneg sesul vsenaokoli mene in kmalu sem se bojeval z vejami ruševja in se počasi, na koncu brez nahrbtnika, prekobil do skal. Malo sem se spočil, pot me je čisto zalil, preden sem k sebi povlekel še nahrbtnik, ki so ga obteževale smučke. Čutarica je bila prazna že nekaj časa, tako da potu nisem mogel nadomestiti.

Damjan me je počakal na najvišji točki. Čeprav je tudi že njemu primanjkovalo tekočine, mi je ponudil svojo čutaro, a sem se ponosno uprl: "Nisem žejen." Bela laž, a sem se vsaj dobro počutil, ko sem jo izrekel. Nato sva se družno spustila proti Mišeljki planini, kjer se hribi zrcalijo v jezercu. Nadaljevanje poti je bilo na trenutke zoprno. Pancerji niso najboljša obutev za hojo po strmi, s kamni obloženi poti in noge sem bolj premikal kot hodil. Ko sem se približal Spodnji Grintovici, sem zaduhal enolončnico, ki je pa v resnici nisem mogel zavohati. Vendar možgani vedo, da jo je Judita že skuhala in naju je čakala tako rekoč za ovinkom. ●

Po Velski dolini
Foto Izidor Tasič

Matej Ogorevc

Na turo pozimi

Zimske pasti v gorah

Zima je čudovit letni čas. Že v dolini je čarobna, v gorah pa še bolj. A čarobnost, mir, s snegom pokrita pobočja in vrhovi imajo svoje zakonitosti in muhe. Če se o njih dobro ne poučimo ali pa jih (ne)namenoma ne upoštevamo, se lahko čudovita tura v hipu spremeni v pravi pekel.

Mraz, močnejši veter, krajši dan, drugačne nevarnosti in spremenjen izgled terena so glavne značilnosti zime v gorah. Zimska oblačila so drugačna kot lahka oblačila za poletno hojo v gore. So večja, nerodnejša, težja in v snegu hitro mokra, zaradi česar še hitreje izgublamo toploto. Zato mora biti v nahrbtniku več rezervnih oblačil. Tudi dodaten par rokavic in nogavic lahko pride zelo prav. Lahke jakne in anorake zamenjajo debelejšše bunde, puhovke, enako je s pulloverji. In ko nam med hojo postane toplo, je lahko poletni priročni majhen nahrbtnik hitro premajhen, predvsem pa postane težji. Še toliko bolj, ker k vsemu naštetemu dodamo še termo steklenico, praviloma težjo od lahke čutare, in drugo tehnično opremo: dereze, cepin, plazovni trojček, čelado.

V snežnih razmerah lahko hitro zaidemo z načrtovane poti. Na takem terenu si je treba vzeti čas za razmislek. Pogosto je precej krajši od časa, ki ga moramo nameniti popravkom napak.

Foto Matej Ogorevc

Priprava na turo

Živimo na geografskih širinah, na katerih je pozimi svetli del dneva izrazito krajši od temnega; 21. decembra, ko je dan najkrajši (8 ur in 38 minut), sonce vzide okoli 7:40 in zaide ob 16:20. Če se zjutraj, na poti do izhodišča, zamudimo zaradi gneče na cesti ali če nas dlje, kot je bilo načrtovano, premami topla krušna peč planinske kočice, nas tema kaj hitro ujame. Kakovostna čelna svetilka z rezervno baterijo je zato res zlata vreden pripomoček, prav tako tudi polna prenosna baterija (t. i. *power bank*), s katero napolnimo mobilni telefon. Vse baterije so občutljive na mraz, zato se ob normalni uporabi hitreje izpraznijo. Če telefon uporabljamo za orientacijo, se njegova baterija prazni še hitreje. Ne smemo si privoščiti, da bi

nam sredi ture zatajil telefon! V primeru nesreče tako ne bomo mogli poklicati na pomoč. Pa tudi če nam to nekako še uspe, je treba vedeti, da komunikacije z reševalci ne zaključimo s klicem na številko 112. Z njimi si praviloma izmenjamo več klicev, tudi daljših.

Orientiranje v zasneženi pokrajini lahko predstavlja izziv tudi izkušenim gornikom. V neporaslem svetu sneg zakrije markacije, hkrati pa je treba upoštevati tudi izpostavljenost snežnim plazovom. Smer hoje se zato lahko iz praktičnih, orientacijskih in/ali varnostnih razlogov spremeni, kar zahteva drugačno pripravo na turo, predvsem pa zmožnost prilagajanja poti dejanskemu stanju na terenu ob hkratnem prepoznavanju nevarnosti in posledično iskanju najvarnejše smeri gibanja.

Na zimskih turah, predvsem takih, ki potekajo na izpostavljenih območjih, moramo imeti bistveno več znanja in izkušenj. Dereze in cepin so lahko smrtno

Univerzalne dereze lahko namestimo na kateri koli gojzar. Polavtomatske dereze lahko namestimo le na čevlje, ki imajo na peti nameščeno posebno poličko iz trde plastike (gojzar na sredini), avtomatske dereze pa le na gojzarje s posebno poličko iz trde plastike na peti in na prstih (slika desno).

Foto Matej Ogorevc

S težjim nahrbtnikom se povečata tudi poraba energije in čas hoje. Če se odpravimo na turo brez pripomočkov za lažje gibanje po globokem snegu (krplje, smučji), se lahko zaradi napornega gaženja nekajurni izlet spremeni v celodnevno turo.

Foto Matej Ogorevc

nevarni pripomočki, če z njimi ne znamo pravilno rokovati. Podobno tudi zasutemu v snežnem plazju ne koristijo tovariši na turi, ki ne znajo uporabljati plazovnega trojčka.

Tehnična oprema

Krplje so namenjene lažjemu napredovanju v globokem snegu. Z njimi povečamo površino "podplata" in zmanjšamo pritisk na snežno podlago. Zato se nam manj udara, izboljša se tudi stabilnost.

Cepin uporabljamo za (samo-)varovanje v snegu in na ledenikih, pri večjih nakloninah pa tudi kot pomoč pri napredovanju. Predvsem pa je neprecenljiv pri zaustavljanju po padcu. Drsenje po trdem pobočju učinkovito ustavimo le s cepinom!

Pri hoji uporabljamo gorniški cepin z ravnim oz. minimalno ukrivljenim ratiščem. Cepini z izrazito ukrivljenim ratiščem, t. i. ledna orodja, so za hojo oz. ustavljanje padca manj primerni.

Plaz suhega nesprijetega snega oz. pršni plaz.
Foto Matej Ogorevc

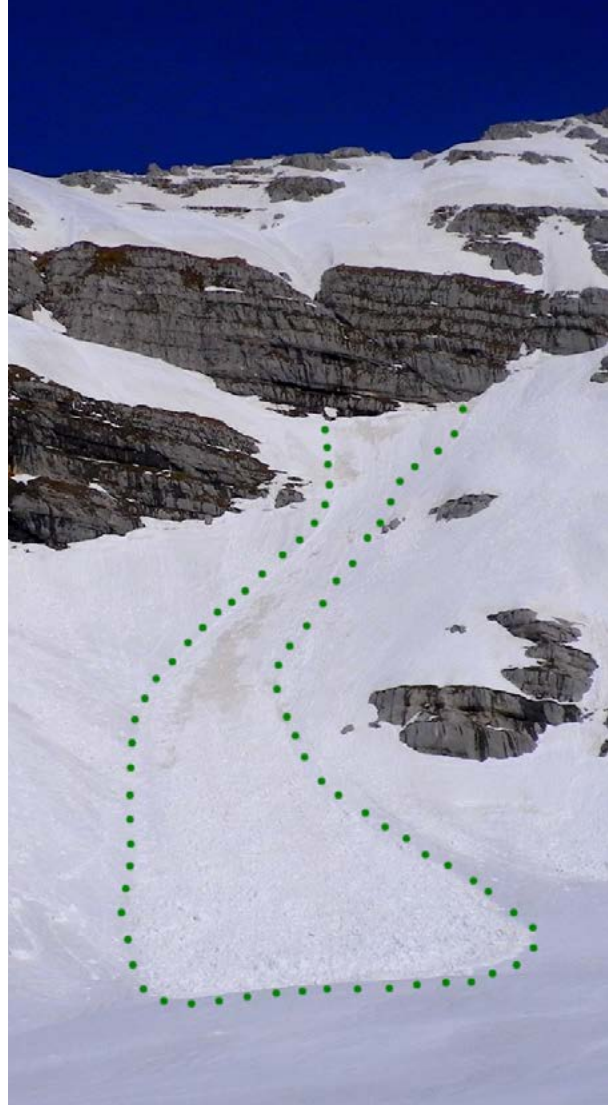
Levo kložast plaz, desno plaz mokrega sprijetega snega. Puščica prikazuje zdrs celotne snežne odeje (talni plaz).
Foto Matej Ogorevc

Dolžino cepina izberemo tako, da glavo cepina primemo v roke, konico pa usmerimo proti pazduhi. Cepin naj bo take dolžine, da konica cepina sega do pazduhe. Izkušenejši gorniki imajo lahko tudi nekoliko krajši cepin.

Edino in zgolj dereze so primerne za varnejšo hojo po trdem snegu ali ledu. Kadar imamo na nogah dereze, imamo v roki obvezno cepin!

Derezice, verigice in drugače poimenovani pripomočki so pri hoji po trdem snegu na strmejših pobočjih smrtno nevarni – uporabljamo jih le za lažjo hojo po položnejšem terenu.

Plaz mokrega nesprijetega snega
Foto Matej Ogorevc

Uporabljamo dereze z dvanajstimi ali desetimi zobci. Dereze morajo imeti spredaj dva zoba, ki omogočata hojo pravokotno na teren. Enozobih derez (t. i. *mono-point*) ne uporabljamo; primerne so le za t. i. orodno plezanje in plezanje v mešanem terenu. Glede na možnost namestitve poznamo univerzalne, polavtomatske in avtomatske dereze. Izbira derez je odvisna od možnosti namestitve derez na gojzar.

Plazovni trojček sestavljajo plazovna žolna, lopata in sonda. Uporabljamo ga pri gibanju po zasneženem terenu, saj nam omogoča hitro iskanje zasutega v snežnem plazu in s tem večje možnosti za preživetje. Plazovna žolna je majhna elektronska naprava, ki večino časa deluje kot oddajnik, v primeru iskanja zasutega pa kot sprejemnik elektromagnetnih valov določene frekvence. Žolna je nameščena v posebni vrečki, ki jo nosimo na prvi plasti oblačil (nikoli na vrhnjih oblačilih) ali pa v hlačnem žepu, obvezno zaprtim z zadrgo. Med hojo imamo žolno nastavljen na oddajanje. Na sprejem jo preklapimo šele ob iskanju zasutega.

Ko z žolno grobo določimo lokacijo zasutega, moramo določiti še točno lokacijo. V nasprotnem primeru lahko z odkopavanjem na napačnem mestu izgublja-

mo dragoceni čas. Točno lokacijo zasutega določimo s pomočjo plazovne sonde. Gre za dolgo, sicer zložljivo palico, ki jo z občutkom zabadamo v plazovino. Naj se sliši še tako čudno, a s sondo izvrstno razlikujemo različne materiale pod plazom; hitro zaznamo razliko med telesom in kamnom, lesom, kovino ipd.

Ko zasutega zaznamo, ga odkopljemo s plazovno lopato. Ta naj bo lahka in zložljiva, iz kovinskih materialov. Lopato uporabljamo tudi pri preizkusu trdnosti snežne odeje in kopanju bivaka. Z nekaj sreče jo bomo večinoma uporabljali za odkopavanje zasneženega parkirnega prostora.

Snežni plazovi

Snežni plazovi v Sloveniji veljajo za najnevarnejšo in najsmrtonosnejšo naravno nesrečo. V njih na leto umreta povprečno dve osebi. Še več je poškodovanih, pogosto pa lahko v časopisju in na spletu beremo tudi o srečnejših, ki so iz t. i. ledenega groba odšli brez poškodb. Ko plaz nosi osebo po pobočju, jo potiska ob tla ali ob ovire na plaznici. Gromozanske sile, ki ob tem delujejo na telo, lahko povzročijo hude mehanske poškodbe, nizke temperature vodijo v podhladitev, pomanjkanje zraka v plazju pa v zadušitev.

Tehnično gledano govorimo o plazju, kadar se snežna gmeta premakne za več kot petdeset metrov. V nasprotnem primeru govorimo o plaziču ali osipu. A nevarna sta lahko oba enako!

Plazovi suhega nesprijetega snega oz. pršni plazovi so najbolj uničujoči. Imajo veliko rušilno moč, sneg pa drsi po pobočju navzdol v obliki aerosola, velikega oblaka. Za posameznika so nevarni predvsem zato, ker sneg v obliki prahu zapolni pljuča, jih poškoduje ali povzroči zadušitev.

Plazovi mokrega nesprijetega snega izvirajo iz ene točke in se med počasnim plazenjem razležejo v širino. Taki plazovi so nevarni zaradi svoje mase, nastajajo pa večinoma na prisojnih pobočjih.

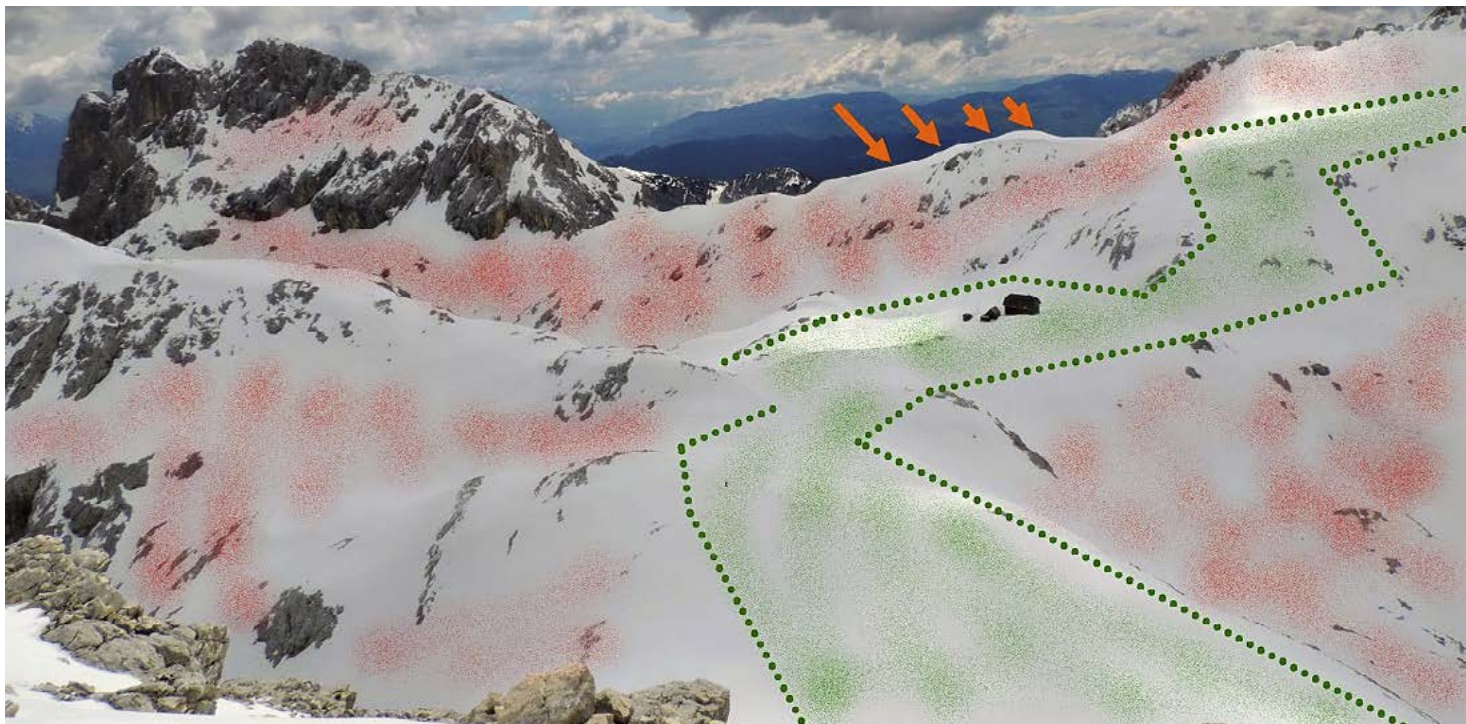
Plazovi suhega sprijetega snega oziroma klozasti plazovi so eni izmed najnevarnejših in terjajo največ žrtev. Kloža nastane z zbijanjem napihanega snega, zaradi česar se sneg sprime v trdo ploskev. Ko pustijo vezi v kloži, se ta spelje po podlagi. Klože so lahko različno debele, od nekaj centimetrov do več kot metra, mesto odloma pa prepoznamo po značilni "stopnici".

Plazovi mokrega sprijetega snega se pojavljajo večinoma na prisojnih pobočjih, kjer se snežna odeja zaradi taljenja snega prepoji z vodo. Na meji med dvema plastema ali pa celo na tleh se ustvari plast vode, po kateri zdrsne snežna plast, v večini primerov pa kar celotna snežna odeja, kar imenujemo zdrsní oziroma talni plaz. Mesto odloma je sprva videti kot globoka napoka, ki se pozneje razširi v obliki ribjih ust.

Tekom zime se zaradi sneženja nabere več plasti snega. Kakšne lastnosti ima posamezna plast, je

Po padcu je treba odreagirati takoj. Okel cepina zapičimo v sneg in se s celo težo naslonimo nanj. To je edini način za hitro in učinkovito zaustavitev.
Foto Matej Ogorevc

Primer snežnim plazovom izpostavljenih (rdeče obarvano – strmejša pobočja, območja pod stenami, nad katerimi so večje zasnežene površine) in manj izpostavljenih območij (zeleno obarvano – široki hrbti, pogojno dno zelo širokih dolin). Ozki grebeni so z vidika plazov varnejša območja, a ne smemo spregledati morebitnih opasti, ki nas ogrožajo na grebenih, pa tudi pod njimi. Predvsem ob otoplitvah se porušijo in zgrmijo navzdol v dolino, hkrati pa so lahko tudi sprožilec plazov v njihovi vpadnici. Foto Matej Ogorevc

S skupinskim preizkusom žoln se prepričamo, ali plazovne žolne vseh udeležencev delujejo pravilno. Pa tudi, da imajo vsi udeleženci ture, vključno z vodniki, žolno prižgano. Poleg delovanja žoln lahko preverimo tudi njihovo pravilno namestitvev. Foto Matej Ogorevc

odvisno od vrste snega (suh, moker), vetra, ki površino spreminja v kložo, ter od procesov preobražanja snega. Zaradi vsega naštetega plasti snega v snežni odeji niso enake – ne po debelini, še manj po fizikalnih lastnostih in trdoti. Do plazu pride, ko se v snežni odeji poruši ravnovesje sil, zaradi česar del ali celota snežne odeje zdrsne po podlagi.

Kdaj se bo sprožil plaz, je težko napovedati. To je odvisno od številnih dejavnikov, najpomembnejša pa sta čas in temperatura. Preobražanje snega in vezava posameznih plasti snega je namreč odvisna od časa, šele nato od drugih dejavnikov. Več kot preteče časa od sneženja, bolj bo snežna odeja med seboj sprijeta, vendar je to odvisno predvsem od vremenskih dejavnikov. V grobem velja, da večje kot je nihanje temperatur med pozitivnimi in negativnimi, boljša bo povezanost snežne odeje. Idealno je, če se sneg čez dan taja in seseda, ponoči pa zmrzuje. Če ostaja temperatura bolj kot ne konstantna, nam mora zazvoniti alarm. Ob nizkih temperaturah se sneg ne preobraža, kar pomeni nevarnost za pršne plazove oziroma plazove nesprijetega snega. Ob visokih pa se lahko celotna snežna plast tako ojuži, da zaradi lastne teže zdrsne po podlagi – nevarnost plazov mokrega sprijetega snega oziroma talnih plazov.

Pomembno vpliva tudi strmina pobočja. Večina plazov se proži v območju med dvajsetimi in petdesetimi stopinjami naklona. S strmejših pobočij sneg sproti odletava. Na položnejših pobočjih (manj kot dvajset stopinj naklona) se plaz res težko sproži, če pa se že giblje, se bo gibal tudi po tako položnem pobočju, vse dokler se ne bo ustavil.

Plazenje preprečujejo poraščenost terena, npr. rušje, drevje, panji starih dreves in ovire, kot so skale ali grbine. Več kot je na terenu ovir, manjša je verjetnost splazitve snega. A to velja le, dokler sneg ovir ne prekrije v celoti.

Gibanje na območjih, izpostavljenih snežnim plazovom

V veliki večini primerov ljudje sami sprožimo plaz. Zato je pomembno, da že doma ocenimo, katera pobočja so primerna za čim varnejše gibanje. Najvarnejši so široki in položni hrbti, izredno nevarni pa grebeni, grape in strmejša pobočja z napihanim snegom. Računajmo, da se lahko plaz sproži tudi visoko nad nami, tudi v stenah. Večje stene so prepredene s policami, na katerih leži sneg, ki se lahko v nepravem trenutku splazi v dolino.

Z znanjem, izkušnjami in kančkom zadržanosti lahko tveganje precej zmanjšamo. Bistveno je daljše spremljanje vremena na območju predvidene ture, pravočasno prepoznavanje plazovitih območij in temu primerno ukrepanje.

Ko smo na izhodišču pripravljeni za odhod na turo, najprej preverimo tehnično opremo in naredimo skupinski test žoln. Določimo osebo, ki priklopi plazovno žolno na režim oddajanja signala, ostali člani skupine pa na režim sprejemanja/iskanja. Ti v razmaku nekaj metrov hodijo mimo določene osebe, da ta preveri, če njena žolna oddaja signal in če žolne vseh ostalih ta signal tudi sprejemajo. Ostali člani skupine se nato postavijo v dolgo vrsto z nekajmetrsko razdaljo drug od drugega in preklopijo žolne na režim oddajanja signala, določena oseba pa na režim sprejemanja signala. Nato se ta oseba počasi sprehodi mimo udeležencev in preverja oddajanje signala žoln udeležencev. Po koncu preverjanja svojo žolno preklopi na režim oddajanja signala. Če vse plazovne žolne delujejo brezhibno, se lahko podamo na turo. Večina boljših sodobnih žoln ima na voljo tudi funkcijo elektronskega testa žoln, t. i. *group check*. Tovr-

stno testiranje je lahko precej hitrejše in enostavnejše. Med turo stalno spremljamo okolico – pozorni smo na ostanke starih plazov, pokanje in sesedanje snežne odeje, oblikovanost terena in stanje snežne odeje. Po potrebi izvedemo preizkus stabilnosti snežne odeje. Izbiramo čim varnejše smeri vzpona in sestopa – izogibajmo se grebenom, strmejšim pobočjem in hoji pod stenami, če so nad njimi večja zasnežena pobočja. V primerjavi s kopnimi razmerami nekoliko povečamo medosebno razdaljo.

Če moramo med vzponom ali sestopom prečiti snežnemu plazu izpostavljeno območje, postopamo tako, da pobočje čim hitreje prečimo na najožjem delu, da bomo čim prej na varnem. Pobočje prečimo posamič, če je le možno, v rahlem spustu. Če je posejano z drevesi ali skalami, pobočje prečimo pod njimi. Določimo opazovalca, ki opazuje pobočje in opozori na morebiten bližajoč se snežni plaz, v primeru zasutja pa opazuje pot ponesrečenca v plaz. Zapomniti si mora tudi mesto zasutja in mesto, na katerem je poškodovanca zadnjič videl na površju plazu. Pred prečenjem oblečemo in zapnemo topla oblačila (pulover, jakna, kapa, rokavice), ki nas v primeru zasutja ščitijo pred mrazom. Določimo smer hitrega umika v primeru sprožitve snežnega plazu. Roke odstranimo iz zank palic, odpnemo ledveni in prsni pašček nahrbtnika (če imamo ABS-nahrbtnik, tega seveda ne storimo), če smo na turnih smučeh, odpnemo tudi paščke okoli pancarjev. Tako bomo v primeru zasutja hitro odvrgli vse, kar nas v plaz u vleče k tlom. Ko pridemo na varno, tam počakamo preostale udeležence ture.

Prihodnjič pa več o preizkusih stabilnosti snežne odeje in reševanju izpod plazu. 📍

Strma, plazovom izpostavljena pobočja, na sliki je severovzhodno pobočje Mahavščka nad Komno, prečkamo posamič ali pa vsaj z večjo varnostno razdaljo med posamezniki. V ozadju je Bogatin (1977 m).

Foto Miha Pavšek

Miha Pavšek

Varnostni izzivi obiskovanja gora

Strokovni posvet Gore in varnost 2025

Kot vsako leto sta tudi zadnje novembrsko soboto pravkar minulega leta potekala posvetovanje Gore in varnost in zbor predstavnikov vodniških odsekov. Oba dogodka sta zadnja leta praviloma združena, saj med udeleženci in predavatelji prevladujejo planinski vodniki in inštruktorji planinske vzgoje PZS.

Konfliktne situacije med turnimi in alpskimi smučarji ter upravljavci smučišč so vse pogostejše; na sliki Vogel nad Bohinjem.
Foto Miha Pavšek

Posvet organizira odbor Gore in varnost, skupni organ Planinske zveze Slovenije (PZS) in Gorske reševalne zveze Slovenije (GRZS), zbor pa Vodniška komisija (VK) PZS. Letošnji dogodek so morali organizatorji zaradi zasedenosti Izobraževalnega centra za zaščito in reševanje URSZR na Igu preseliti v veliko dvorano krajevne skupnosti Radomlje, ki se je pokazala kot zelo primerna.

Tradicionalni posvet je namenjen strokovnjakom, novinarjem, obiskovalcem gora in vsem, ki delujejo na področju preventive ter obravnave nesreč v gorah. V letu 2025 so bile na programu štiri teme, ki so jih predstavili zanimivi predavatelji.

Turni smučarji na smučiščih

Podpredsednik PZS Martin Šolar je predstavil problematiko turnih smučarjev na smučiščih. Od pojava covida dalje je opazen precejšnji porast turnih smučarjev, ki obiskujejo alpska smučišča s smučarskimi žičnicami in progami tako v času njihovega obratovanja kot tudi izven obratovalnega časa. Zaradi tega prihaja do vse pogostejših konfliktnih situacij, saj je med pravili in predpisi ter nevarnostmi in realnostjo precejšnja siva cona. Turni smučarji vse pogosteje uporabljajo smučišča za vzpone – zaradi varnosti pred snežnimi plazovi, urejenih terenov in treninga. To pa odpira vrsto konfliktov z upravljavci smučišč

(prepovedi, kazni, varnostni ukrepi, ograje) ter ustvarja kompleksno pravno, varnostno in organizacijsko področje.

Predavatelj je predstavil pravne izzive (med njimi tudi odgovornost v primeru nesreč), varnostno realnost na terenu (kje in kdaj je tovrstno smučanje sploh dovoljeno) in nekatere predloge za rešitve. Med slednjimi velja izpostaviti določitev ločenih con (po vzoru Italije in Avstrije), uvedbo obveznih pravil vzpona (analogno pravilom FIS), razvoj aplikacije in posebnih označb za turne smučarje ter določitev ur za nočne vzpone za športnike in javnost, ki daje smučiščem ne nazadnje tudi možnost dodatnega vira prihodkov. Med domačimi delujočimi smučišči velja glede tega izpostaviti Krvavec, Soriško planino, Kranjsko Goro in Vogel.

Družabna omrežja: varnostni izziv

V nadaljevanju je Matjaž Šerkezi, strokovni sodelavec Komisije za alpinizem (KA) PZS, predstavil aktualno temo socialnih medijev kot varnostnega izziva v gorništvu. Številne objave na družbenih omrežjih izpostavljajo vedno bolj skrite koticke gora, viralni posnetki pa privabljajo posameznike na zahtevne, pogosto neoznačene in nevarne poti. Vse to povečuje tveganje za gorske nesreče in s tem dodatno delo gorskih reševalcev ter povzroča ekološke obremenitve visokogorskih jezer, pašnikov, tolmunov in območij z bivaki. Številni dogodki in tudi nesreče v zvezi z njimi kažejo, da nekateri bivake (v Sloveniji jih imamo 17) ponujajo in uporabljajo za vse kaj drugega kot za tisto, čemur so primarno namenjeni. Gre za majhna, preprosto opremljena gorska zavetišča, namenjena izključno zavetju v sili (npr. ob nenadnem poslabšanju vremena, izmučenosti, poškodbi, temi ipd.) ali kot izhodišče za alpinistične in zahtevnejše gorske ture. Oglase za nekatere od teh je bilo moč najti celo pri tujih spletnih ponudnikih prenočitvenih zmogljivosti v naših gorah! Na tem področju so odprta številna vprašanja, med njimi:

- Ali je potrebna delna prepoved ali omejevanje dostopa?
- Kako učinkovito ozaveščati javnost?
- Ali so smiselne kazni ali/in spremembe zakonodaje?
- Plačljivo reševanje – da ali ne?
- In predvsem: kakšna je odgovornost družbenih medijev (njihovih nosilcev, urednikov, avtorjev), ki tovrstne vsebine promovirajo?

Analiza alpinističnih nesreč

Pozornost udeležencev posveta je pritegnilo tudi naslednje predavanje Vida Vilharja, analitika KA PZS. Predstavil je prve rezultate projekta, ki temelji na zbiranju in analizi podatkov o alpinističnih nesrečah. Jedro projekta je namreč podroben anonimen spletni vprašalnik, kjer lahko vpleteni, ponesrečeni, naključni mimoidoči, (gorski) reševalci in drugi poročajo o (skorajšnjih) nesrečah, ki jih poznajo. Predavatelj nam je predstavil ključne statistične podatke in pregled

najbolj izstopajočih – tudi nekaterih bizarnih – primerov v letu 2025. S projektom želijo pripomoči k večji varnosti vseh, še posebej mladih, ki šele dobro spoznavajo čudoviti svet naših gora. Analizirali so 51 nesreč oziroma dogodkov; velika je že njihova pedagoška vrednost, pri nekaterih je bilo mogoče ugotoviti tudi prepoznavne vzorce, ki so privedli do nesreče ali – včasih tudi ob spletu srečnih naključij – le do dogodka.

Obisk gorskih območij se še naprej povečuje, prav tako raznovrstnost dejavnosti obiskovalcev. To se neposredno odraža v številu in zahtevnosti posredovanj Gorske reševalne zveze Slovenije. Zadnjo statistiko (od leta 2024 do 28. 11. 2025, op. a.) je predstavil Matej Ogorevc, gorski reševalec društva GRS Kamnik in planinski vodnik, inštruktor planinske vzgoje ter predsednik PD Domžale. Ob statistiki ponesrečencev je še posebej izpostavil že omenjeno problematiko bivakov in posamezne izstopajoče intervencije v letu 2025. V skoraj dveh letih so posredovali več kot 1250-krat!

Spomnimo: požrtvovalno in prostovoljno delo je ob koncu lanskega leta opravljalo 872 gorskih reševalcev in reševalk v okviru 18 gorskoreševalnih društev. V letu 2025 je bilo največ nesreč na območju GRS Bohinj (93), GRS Ljubljana (67) in GRS Bovec (59). Vnovič se je pokazalo, da se zgodi najmanj nesreč

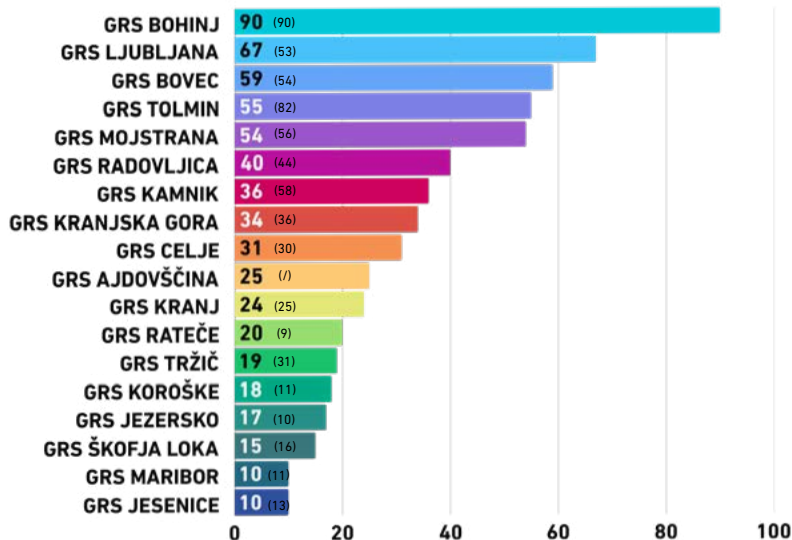
Posvet Gore in varnost je vodil Martin Šolar (levo), podpredsednik PZS, zbor predstavnikov vodniških odsekov pa Matej Kocbek, načelnik Vodniške komisije PZS.

Foto Miha Pavšek

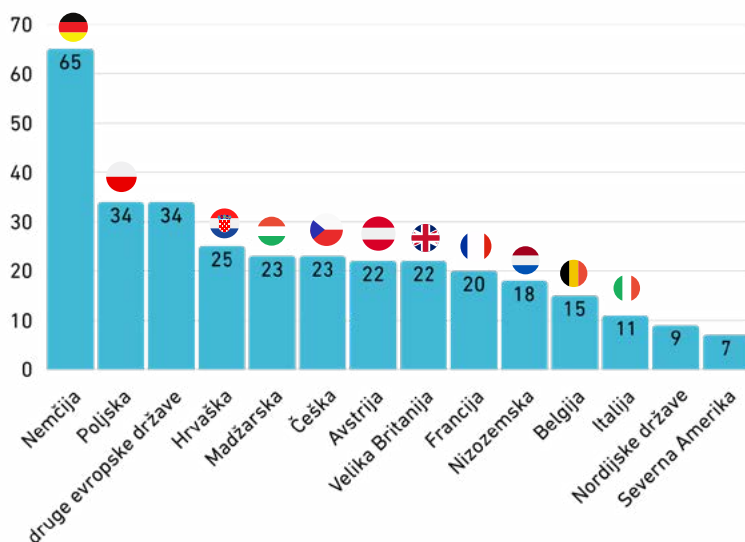
Razpoznavni vzorci nastanka poškodb glede na dejavnost Vir KA PZS, pripravil Vid Vilhar

	doma	tujina
plezanje v skali	23	8
plezanje v snežni ali kombinirani smeri	4	0
plezanje v ledu	1	1
dostop v letnih razmerah	2	0
sestop v letnih razmerah	0	0
dostop v zimskih razmerah	1	0
sestop v zimskih razmerah	1	0
drugo	2	0
SKUPAJ	34	9

Število intervencij v gorah leta 2025 po društvih GRS
Vir GRZS

Število nesreč v gorah leta 2025 glede na državo
udeležencev Vir GRZS

na organiziranih izletih v okviru planinskih društev. Največ nesreč se zgodi med hojo po poti, pri nekaj manj kot polovici nesreč posreduje helikopter; še vedno pa je največ takih akcij, kjer ni poškodovanih. Žal je bilo v tem obdobju tudi 83 smrtnih žrtev. Decembra se jim je pridružil še mlad Američan, ki je zdrsnil nad planino Trstje nad Vojami na poti, kjer v tem letnem času praviloma ni obiskovalcev. Največ udeležencev v nesrečah je turistov, ki so pogosto lahkomišeln, še posebej tuji. Vendarle pa je bila več kot polovica tistih, ki so jim šli na pomoč gorski reševalci, slovenskih državljanov. Pri bivakih izstopa več reševanj na območju ali v bivaku pod Skuto, saj očitno moderna oblika objekta priteguje pozornost obiskovalcev brez izkušenj s hojo in gibanjem v zahtevnejšem gorskem svetu. Med izstopajočimi nesrečami v letu 2025 je predavatelj izpostavil reševanje madžarskih alpinistov v Kotličih (GRS Kamnik), reševanje iz jame pod Grintovcem (GRS Kranj), nočno helikoptersko reševanje v Mangartu (GRS Bovec) in štiri (!) akcije v enem dnevu (GRS Bohinj). Na koncu se ni

mogel izogniti najzgodnejši nesreči hrvaških planincev v snežnem plazu pod Toscem 5. oktobra 2025.

Plazovna oprema: novosti

Ker je posvet potekal tik pred uradnim začetkom zimske sezone, je gorski vodnik IFMGA Rok Zalokar predstavil nekatere novosti na področju plazovne opreme, večinoma proizvajalca znamke Pieps. Poleg izboljšanih plazovnih žoln z dvojno anteno in novimi posodobitvami programske opreme (prek aplikacij) tudi nove plazovne nahrbtnike in 3D očala za trening iskanja s plazovno žolno; za konec pa še postajo in napravo za treniranje in usposabljanje iskanja s plazovnimi žolnami.

Na posvetu se je vnovič pokazal pomen tovrstnih srečanj in izmenjave izkušenj ter vsebin med različnimi deležniki s področij planinske vzgoje in izobraževanja, gorskega reševanja ter gorskega/planinskega vodništva. Nekoliko slabši je bil medijski odziv, ki pa so ga manjkajoči nadomestili v decembru z obiskom novinarske konference PZS na začetku zimske planinske sezone v domu pod Storžičem. Glavnina udeležencev posveta je ostala tudi na zboru predstavnikov vodniških odsekov planinskih društev.

Zbor predstavnikov vodniških odsekov

Udeleženci zbora so praviloma načelniki vodniških odsekov matičnih planinskih društev, torej planinski vodniki (PV) in/ali inštruktorji planinske vzgoje (IPV) PZS ali pa predstavniki matičnih planinskih društev. Na njem se seznanijo z aktivnostmi Vodniške komisije (VK) PZS v zadnjem letu in s programom dela v prihodnjem; enako velja za finančno poročilo in načrte. Na začetku zbora so podelili najvišja priznanja častni vodnik PZS za leto 2025, ki so ga prejeli Jože Jenič in Anton Slanc (PD Metlika), Igor Golčman (PD Pošte in Telekom Celje), Barbara Raičič (Obalno PD Koper), Bojan Rotovnik (PD Šoštanj), Pavel Drašček (PD Nova Gorica), Jožica Kolar (PD Makole), Benjamin Jug (PD Ruše), Urška Kosi (PD Maribor Matica), Marjan Kobav (PD Kamnik), Andreja Kozjek (PD Horjul), Peter Suhadolnik in Franci Hlebec (PD Vrhnika), Primož Zupancič (PD Rašica), Janko Purkat (PD Krim), Martin Tajnik (PD Mislinja) in Matej Kortnik (PD Šoštanj).

Načelnik VK PZS Matej Kocbek je predstavil vsebinsko in finančno poročilo o delu komisije za leto 2025 in načrte za 2026. Med opravljenimi nalogami velja izpostaviti sodelovanje s Kliničnim inštitutom za medicino dela, prometa in športa pri UKC Ljubljana pri pripravi napotnice za zdravniške preglede. Pripravili so program za izobraževanje IPV in začeli z izvedbo tečaja za novo generacijo IPV. V okviru Odbora za usposabljanje in preventivo so sodelovali pri pripravi izhodišč za sporazum z Združenjem planinskih vodnikov Slovenije. Licenčnih usposabljanj za 1. in 2. stopnjo se je udeležilo 116 oziroma 187 planinskih vodnikov. Na tečajih Planinski vodnik 1 in 2 je sodelovalo 34 oziroma 19 udeležencev, ki bodo že kmalu

lahko novi planinski vodniki. Registriranih vodnikov v letu 2025 je bilo 1.217, prihajajo iz 181 planinskih društev; na vseh akcijah je sodelovalo kar 46 predavateljev. Petina vodnikov je v starostni skupini 18–40 let, četrtina pa je starejših od 65 let. Njihova povprečna starost v letu 2025 je 54 let, kar ni preveč spodbudno. Po razpravi ob poročilih je Jurčka Nowacka (PD Moravce) zanimalo, zakaj gluhe osebe ne morejo postati vodniki PZS. Načelnik VK PZS je pojasnil, da so v preteklosti že obravnavali to tematiko in da so določene ovire, zaradi katerih po zdravniškem pregledu gluhe osebe ne dobijo pozitivne ocene oziroma odobritve. Spraševalec je pozval izvršni odbor VK PZS za pridobitev strokovnega mnenja glede umestitve gluhih oseb v usposabljanja v okviru te komisije. V letu 2026 bodo v okviru VK PZS razpisali vse dosedanje izobraževalne akcije – razpisi so že objavljeni na spletni strani komisije. Poleg sodelovanja s komisijami in strokovno službo v okviru PZS bodo sodelovali tudi z zunanjimi organizacijami, kot so Slovenska vojska in Policija, še posebej pri izvedbi preventivnih akcij. Tudi v prihodnje bodo potekala usposabljanja za tiste vodnike, ki jim manjkajo določene kompeten-

ce – zaradi tega bodo v sistemu Naveza do nadaljnjega na voljo dvojne evidence.

Navzoči so opozorili tudi na zavračanje naziva Mladinski planinski vodnik PZS in problematiko financiranja usposabljanj VK PZS. Predsednik PZS Jože Rovani je pojasnil, da so za športno plezanje in alpinizem ter markaciste že na voljo sistemska sredstva s strani države, za vodništvo pa teh žal še ni. Ponekod obstaja možnost za sofinanciranje prek občin, v katerih delujejo planinska društva. Vsekakor bi morala biti to ena od prednostnih nalog PZS v prihodnje, saj so planinski vodniki temeljni gradnik planinske organizacije.

Prav udeleženci obeh dogodkov – posveta in zбора – so tisti, ki prenašajo pomembne informacije v svoje lokalno okolje, kar je ne nazadnje tudi ena od njihovih pomembnih nalog ter sestavni del delovanja aktivnih planinskih vodnikov in inštruktorjev planinske vzgoje. Tako odbor Gore in varnost kot tudi Vodniško komisijo PZS oziroma njihove člane čakajo v prihodnje številni izzivi in njihova realizacija. K temu jih zavezuje tudi v zadnjih letih čedalje številnejša udeležba na obeh dogodkih. ●

Prejemniki najvišjih priznanj častni vodnik PZS za leto 2025

Foto Miha Pavšek

POTOVALKE ZA
SMUČARSKE ČEVlje,
OPREMO IN SMUČI
ALI DESKE.

MOUNTAIN BOUND BOOT PACK
MOUNTAIN BOUND ROLLER

FACTORY STORE
BIKE & OUTDOOR
www.factorystore.si

Suzana
Komperšak

Pot hvaležnosti

S "škratom" od Maribora čez Triglav do Debelega rtiča

Za prvo opravljeno Slovensko planinsko pot sem potrebovala trideset let, da sem zbrala žige koč in naših vrhov. Druga pot ni bila načrtovana, a se je zgodila. To je zgodba o vztrajnosti, želji, hoji, veri in upanju. Prečudovita narava, odmaknjenost, tišina, spokojnost, lepota, notranji mir, hoditi – to je moja Slovenska planinska pot.

S sedemnajstimi leti nas je skupino mladincev kaplan peljal v Julijske Alpe in takrat sem prvič stala na Triglavu. Za prvo pot sem si izposodila nahrbtnik in nekaj kosov opreme. A tisti dnevi, ko smo prehodili pot od Vršiča čez Prisojnik, Kriške pode, Triglav, Dolino Triglavskih jezer do Savice, so me zaznamovali za celo življenje. Hribi so namreč postali moje največje zanimanje. Zadnjih deset let intenzivno raziskujem domače hribe, kjer iščem in vedno znova najdem prav tisto tišino, mir in srečo, ki me izpolnjujejo.

Predlani so mi postavili diagnozo raka in moje službeno, športno in "hribovsko" življenje se je popolnoma ustavilo. Po kemoterapijah vse pade, ne moreš nič, glava hoče, telo pa ne zmore, samo ležiš v postelji in čakaš, kdaj bo popustilo. In vedno je! Takrat sem vstala in poskusila s sprehodi, počasi sem zmogla na Donačko goro, pozneje na Boč. Počasi sem spet zmogla igrati tenis. Veselila sem se vsakega dne, ko mi je telo pustilo, da sem se gibala. Onkologinja mi je povedala, da mora moje življenje ostati takšno, kot sem ga vajena. Povedala sem ji, da sem štirinajst dni pred začetkom zdravljenja stala na Mont Blancu in da sem pred dvema dnevoma preplezala Triglavsko

severno steno. In reče: "Dogovoriva se, da ko boste zmogli, pojdete do višine Triglava. Više ne!" In tako sem počasi v teku celoletnega zdravljenja preizkušala, kako se telo odziva na napore. Med kemoterapijo, operacijo in obsevanji sem od zdravnikov poslušala, kako koristno je gibanje za zdravljenje – in slišala sem jih. Med kemoterapijami sem se odločila, da se bom proti raku aktivno borila s tem, kar mi gre dobro od nog. Torej s hojo. Tiha želja, ki sem jo hranila za upokožitev, mi je prišla na življenjsko pot hitreje, kot sem načrtovala. Prehodila bom Slovensko planinsko pot od Maribora čez Triglav do Debelega rtiča!

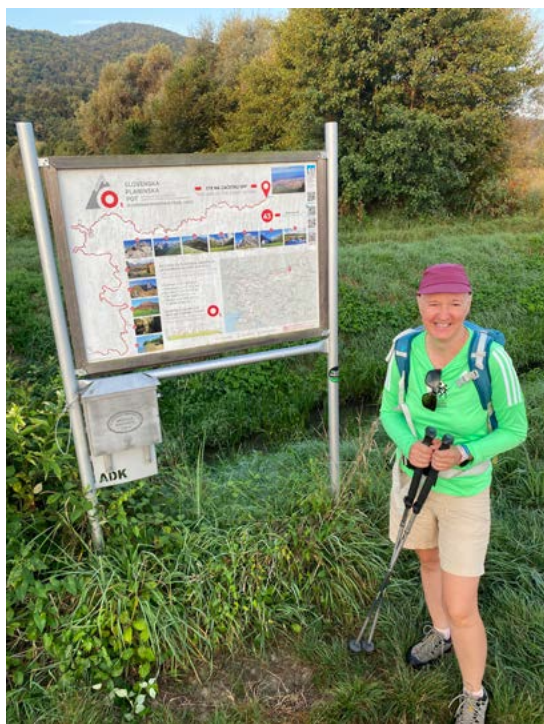
Lovila sem dobre dneve, ko mi je telo dovoljevalo, da sem ga obremenjevala. Včasih sem lahko hodila samo en dan, včasih dva, včasih pet. V enaintridesetih dneh sem sama prehodila celotno Slovensko planinsko pot. Naredila sem 617 km in še kakšnega povrh, saj sem včasih zašla, sem ter tja sem morala zaradi dežja sestopiti in se pozneje vrniti nazaj.

To je bila pot, ko sem v prvi etapi na Koči na Pesku čakala jutro in se spraševala, ali mi bo telo pustilo

Na Uršlji gori sem prvič upala sneti kapo z glave.

Arhiv Suzane Komperšak

*Na začetku
poti konec
avgusta 2024
Arhiv Suzane
Komperšak*

Z rakom na vrhu Očaka Arhiv Suzane Komperšak

hoditi ali bom že na začetku morala zaključiti misel o tej svoji pustolovščini. Ko sem naslednji dan prišla v Slovenj Gradec, sem jokala od sreče. Prehodila sem Pohorje, zmogla sem, uspelo mi je! Naslednji dan me je spet čakala kemoterapija. To je bila pot z najlepšimi sončnimi vzhodi in zahodi, ko se je narava poigrala z barvami in se mi na kočah ni mudilo v dolino. To je bila pot mnogih vrhov in sreče, ko sem jih usvojila. Na Uršlji gori sem prvič upala sneti kapo z glave in se slikati brez las – kot dokaz, da tudi brez las lahko

hodim. To je bila tudi pot z bolečinami in utrujenostjo ter pot z mnogimi kočami, kjer sem spala, se krepčala in preizkušala vse mogoče sladice. Bila je pot razgledov, krav, koz, oslov, ovc, svizcev, gamsov in ptičjega petja, pa travnikov in vseh vrst rožic. To je bila pot s soncem, oblaki, meglo in dežjem, pot, na kateri so mi na Petrovem brdu razpadli čevlji. Več dni nisem srečala nikogar in bili so dnevi, ko sem na poti srečala ljudi, ki so se me dotaknili. Navsezadnje pa je bila to pot molitve, križevih znamenj in cerkva.

Hvaležnost

Prijatelji so me pospremili s pesnitvijo:

"Za vse poti, ki smo jih skupaj prehodili,
za vse trenutke radosti srca,
za vse nasmeh in objeme,
smo hvaležni, da si del našega sveta.

Pogumna punca, nasmejana,
vedno optimistična in razigrana.

Vztrajna si, naša mala borka,
ki *razturala* boš tega nepovabljenega 'skrata'."

Hvaležna sem svojima staršema, ki sta me nežno, ljubeče bodrila in stala ob strani, prijatelju Igorju in vsem, ki so me potrpežljivo vozili s konca prehojenih etap na izhodišča, kjer sem puščala avto. Hvaležna sem medicini in ljudem v zdravstvu, ki so me s človečnostjo vodili skozi naporno zdravljenje. Novica, da bom postala babica, pa je v moje življenje prinesla tudi močno željo po ozdravitvi.

V Domu na Črni prsti so imeli na oknu napisano:

"Dobro življenje je, kadar ničesar ne predvidevaš,
več deluješ, manj potrebuješ,
se pogosto smeješ, sanjaš veliko,
in se zavedaš, kako blagoslovljen si!"

Hvaležna sem za vsak dan, za vsak trenutek in za vsak korak. ●

Zaključek Slovenske planinske poti na Debelem rtiču oktobra 2025
Arhiv Suzane Komperšak

Marta Krejan Čokl

Mini napotila za e-listanje

Digitalni Planinski vestnik

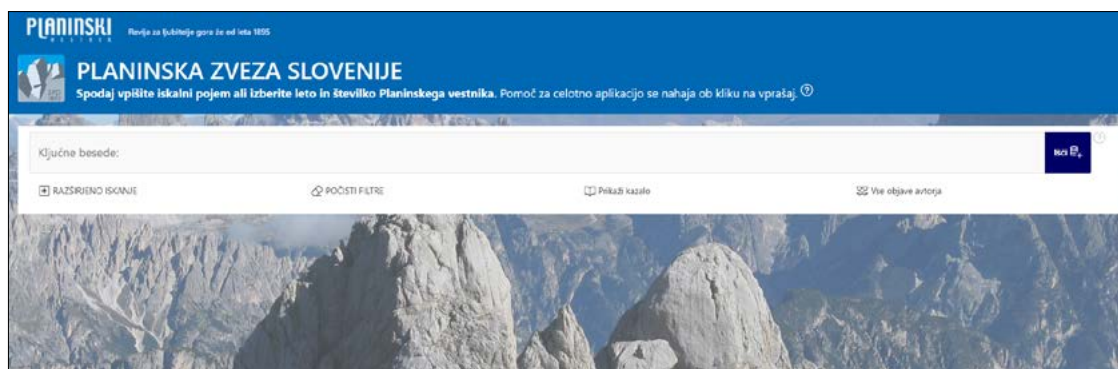
Če bi pred sto leti Jožu Čopu rekli, da bo treba gotovino zapisati v ustavo, da ne bi izginila, in da jo bo nadomestila majhna plastična kartica, bi verjetno odgovoril, da bi rad videl tistega, ki bi mu natočil glaž vina v zameno zanjo. Če bi temu dodali še "prerokbo", da bo Planinski vestnik, ki ga je – mimogrede – zelo vestno bral, lahko bral na telefonu, ki ga bo nosil s seboj v žepu, bi se zarežal, se potrkal po čelu in dodal: "Pa bohlonej, ker smo pr'jatlil!" Če že za gotovino tega ne moremo reči, lahko za Planinski vestnik trdimo, da ta sprememba ali bolje nadgradnja pomeni korak naprej.

V resnici je vedno najboljša rešitev kompromis – tudi v primeru izdajanja digitalne različice naše revije. Nikoli se ne bomo odpovedali temu, na kar smo najbolj ponosni in za kar vemo, da naši bralci najbolj cenijo: lep slovenski jezik, strokovnost, prefinjen smisel za oblikovanje in teme, ki imajo v kontekstu časa, v katerem nastajajo, težo in smisel. *Planinski vestnik* ima tudi zgodovinsko pomembno vlogo arhiva, s pomočjo katerega so nastali številni znanstvenoraziskovalni članki, magistrske in diplomske naloge ter celo doktorske disertacije. *Planinski vestnik* je znal napredku vedno

slediti, čeprav mu nikoli ni dajal prednosti pred vsebino; enko velja za digitalno izdajanje – bralkam in bralcem želimo ponuditi vse, kar so imeli do zdaj, in več: tisto, česar tiskana revija ne more.

Težko si je zamisliti, da bi se danes kdo kamor koli podal brez svojega bolj ali manj pametnega telefona. Brez *Planinskega vestnika* pa se odpravljamo povsod, čeprav bi nam kdaj pa kdaj zelo koristil; če že ne zaradi informacij, vsaj zaradi kratkočasnja. Če pa znamo spraviti *Vestnik* v obliko, ki se jo da odpreti in brati na različnih napravah, imamo oboje.

Arhivski iskalnik
člankov in fotografij
Posnetek zaslona
računalnika
11. 12. 2025,
Marta Krejan Čokl

Prikaz zadetkov
iskanja
Posnetek zaslona
računalnika
11. 12. 2025,
Marta Krejan Čokl

Vse objave avtorja						
Ključne besede:	RAZŠIRJENO ISKANJE	POČISTI FILTRE	Prikaži kazalo	Vse objave avtorja		
1931/10	Skulziški Steber v sev. - zapadni steni Skrlatic	201	Alpinizem	Jesih Paula, Lipovec Jože	Serfatica	...
1931/10	Severozapadna stena Rakove Spice (2550 m)	202	Alpinizem	Jesih Paula	Rakova Spica	Jesih Paula, Lipovec Jože, Kogej Miroslav
1931/07	Tovarišu Tanetu v spomin!	148	V spomin	Jesih Paula	-	Guerra Anton
1930/11	Jugova smer v severni Triglavski steni	243	Alpinizem	Jesih Paula, Gostša Milan	Severna triglavska stena	Jug Klement
1930/01	Triglavski severna stena - steber desno od Črnega Grabna	11	Alpinizem	Jesih Paula, Gostša Milan	Severna triglavska stena	-
1929/10	Severna stena Točca (2275 m)	224	Alpinizem	Jesih Paula, Gostša Milan	Točca	Jesih Paula
1929/01	Severna stena Vel. Dralčnega vrha (2343 m)	11	Alpinizem	Jesih Paula	Veliki Dralčni vrh	Gostša Milan, Jesih Paula
1928/11	Severna stena Debeli Peč (2007 m)	254	Alpinizem	Jesih Paula	Debeli peč	Jesih Paula, Potočnik Mila
1928/10	Severna stena Široke Peči (2531 m)	230	Alpinizem	Jesih Paula	Široka peč	Jesih Paula, Čop Jaka, Potočnik Mila
1928/01	Z Martuljka preko Rjiglice in Ferdinandih Polj v Korjško goro	7	Alpinizem	Jesih Paula	Ferdinand polje	Jesih Paula, Čop Jota

Pomembno je tudi dejstvo, da imamo v tej obliki na voljo arhiv, ki ga v fizični obliki, predvsem urejenega, premore le redkokatera revija. Na povezavi <http://apl.isa.si/pv/f?p=200:1> so v formatu PDF dostopni vsi izvodi revije, razen izvodov tekočega polletja, naročniki elektronske različice pa s preprostim klikom na spletni naslov <https://e-revija.planinski-vestnik.com/> lahko dostopamo do vseh svojih naročniških izvodov zadnjih dveh let. In to v obliki, zelo prijazni bralcu! Uredništvo ima na ta način tudi možnost morebitnih popravkov, sčasoma pa bomo dodali še kaj: videoposnetke, fotogalerije, povezave na dodatne vire in drugo. S prehodom na digitalno obliko revije je vse to mogoče. In ker je napredek edina stalnica, na katero lahko vedno računamo, želi *Planinski vestnik* biti njegov del. Ker verjamemo, da je bralce treba tudi pridobivati, ne samo ohranjati. In mlajši bralci, ki so z vidika dostopanja do tovrstnih vsebin zelo zahtevni, so za obstoj revije še kako pomembni. Njihova je namreč prihodnost, katere del je in želi biti tudi *Planinski vestnik*.

Digitalna oblika naše revije torej sledi vašim željam in bralnim navadam in omogoča, česar tiskana revija ne more. Prilagodite si lahko velikost strani, način njene postavitve in način premikanja po reviji. Orodna vrstica, ki jo vidite pod revijo na ekranu, je neke vrste daljinski upravljalavec, podoben tistemu, ki ga uporabljamo za televizijo. Prva ikona na njegovi levi strani ponuja pogled na revijo v obliki pomanjšanih strani, kar omogoča hitro iskanje konkretnih rubrik, člankov ali fotografij. Ko jih najdete, samo kliknete na zeleno stran in pogled se bo postavil v bralni položaj.

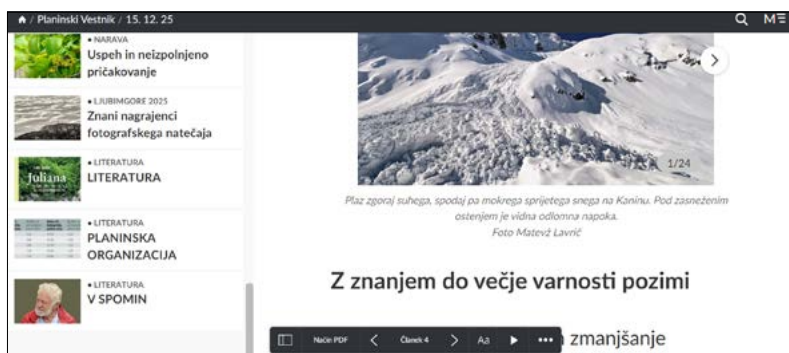
Zanimiva je druga ikona z leve, ki omogoča branje članka z dostopom do urejene galerije in izbiro načina nastavitve pogleda: izberete lahko velikost pisave, razmik med vrsticami in celo vrsto pisave. Na levi strani orodne vrstice najdete tudi drsni seznam člankov, ki jih lahko berete na ta način. Za tiste, ki imate radi preglednost, velike fotografije in določeno pisavo, je ta možnost prava spletna terna. S klikom na ikono "Način PDF" se lahko takoj vrnete na klasični pogled. Tega lahko kadar koli povečate ali pomanjšate z ikonama povečevalnega stekla na desni strani, kar je nadvse priročno pri pregledovanju večjih fotografij, ki jih je v *Planinskem vestniku* vedno veliko. Vsebinsko revije lahko seveda povečujete ali zmanjšujete tudi z vrtenjem kolesca na miški, kar je vsekakor elegantna rešitev.

Pod tremi pikicami na desni res ne boste našli vsebin, ki zaradi prostorskih omejitev ali negodovanja odgovornega urednika niso našle prostora v določeni številki *Planinskega vestnika* (razmišljamo tudi o tem), našli pa boste možnosti dodatnih nastavitev in uporabe dodatnih funkcij: tiskanja strani, ustvarjanja bližnjic na tipkovnici, celozaslonskega načina branja in načina branja cele strani naenkrat. Več možnosti – boljše za vse. *Planinski vestnik* je namenjen širokemu krogu bralcev, zato

Skeniran izvod iz leta 1945, dostopen na spletu
Posnetek zaslona računalnika 11. 12. 2025, Marta Krejan Čokl

Seznam člankov na levi strani zaslona
Posnetek zaslona računalnika 11. 12. 2025, Marta Krejan Čokl

Eden od načinov pogleda na mobilnem telefonu
Posnetek zaslona 11. 12. 2025, Marta Krejan Čokl

Branje članka na mobilnem telefonu
Posnetek zaslona 11. 12. 2025, Marta Krejan Čokl

smo skušali prav vsakemu omogočiti možnost osebne prilagoditve revije. Izberete lahko celo to, ali naj vaša orodna vrstica prikazuje gumbe za povečavo in ali naj bodo vedno prikazani kontrolni elementi. V resnici digitalna različica ponuja toliko

različnih možnosti, da niti malo ne dvomimo, da bo vsak našel tisto, ki mu je najbolj pri srcu.

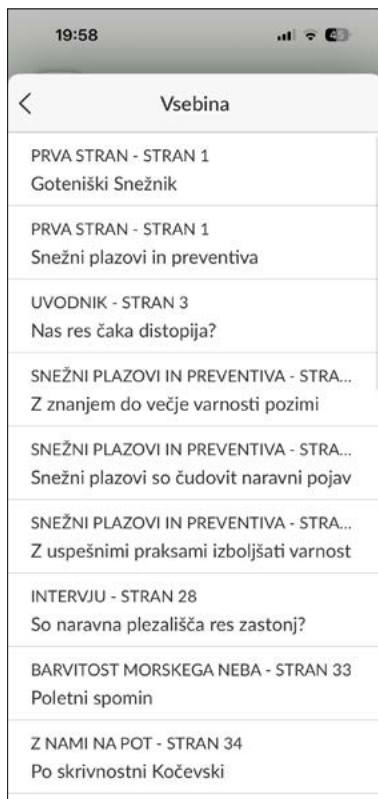
Revijo lahko prelistate na dva načina: s puščicama v orodni vrstici ali z miško, tako da liste s klikom na stran vlečete proti levi kot pri tiskani reviji. Tak način mi je najbolj všeč, saj se mi zdi podoben branju tiskane revije, česar sem najbolj vajena. Kar pa ne pomeni, da mi digitalna različica ni pri srcu. Sploh zato, ker se zavedam, da s tem *Planinski vestnik* prispeva k trajnostnemu razvoju in varovanju okolja: ne potrebujemo barv in papirja za tisk, prihranimo pri distribuciji in širšem krogu bralcev omogočamo, da spozna našo revijo.

Program omogoča tudi strojno branje, ki pa je včasih majčkeno okorno, saj čisto vse besede niso vedno pravilno naglašene ali izgovorjene, a kljub temu smo navdušeni nad tem, saj smo tako revijo približali slabovidnim in tistim, ki *Vestnik* želeli brati oziroma poslušati na primer med daljšo vožnjo. Da, med vožnjo, e-PV si namreč lahko spravimo v telefon ali tablico oziroma ga odpremo na kateri koli pametni napravi. Namenski program (aplikacijo) naložimo na svojo napravo tako kot katerega koli drugega.

Predvidevam, da bi Joža Čop, ki smo se ga spomnili v uvodu, po vsem prebranem skomignil z rameni, v roke vzel ponujeno tablico in začel brati vsebine, ki jih je imel tako zelo rad. "Ta mladi bodo že vedeli," bi dodal in se z nekaj kliki naročil (tudi) na elektronsko različico naše revije. Ker s tem ne bi izgubil ničesar, pridobil pa veliko. In ravno to je smisel napredka, kakršnega zagovarja *Planinski vestnik*. Mogoče je tudi zato najstarejša slovenska revija, ki še izhaja. ●

Pregledovanje fotografij posameznega članka na telefonu
Posnetek zaslona 11. 12. 2025,
Marta Krejan Čokl

Kazalo prispevkov na mobilnem telefonu
Posnetek zaslona 11. 12. 2025,
Marta Krejan Čokl

Spoštovani naročniki Planinskega vestnika,

obveščamo vas, da bodo položnice za letno naročnino na Planinski vestnik poslane februarja 2026. Do konca januarja 2026 imate čas, da si priskrbite članski popust.

Kaj morate za to storiti?

Sklenite ali podaljšajte svojo planinsko članarino v izbranem planinskem društvu do konca januarja 2026 in na položnici bo upoštevan 25 % članski popust. Upravičeni boste tudi do ostalih ugodnosti, ki vam jih prinaša članstvo v eni največjih in najbolj množičnih organizacij v Sloveniji. Planinsko članarino lahko uredite v izbranem PD, na sedežu PZS ali na spletu (<https://clanarina.pzs.si>)

Več informacij dobite na 01 43 45 690, pv@pzs.si, www.pzs.si

Strela z jasnega

Uremenski fenomen ali le fraza?

Frazemi, ki so povezani z vremenom, so na primer lije kot iz škafe, vleče se kot megla, govori kot dež, raste kot gobe po dežju in zadelo ga je kot strela z jasnega. Prvega uporabimo, kadar res močno pada, drugega, ko se nekdo leno premika, tretjega, ko kdo hitro in veliko govori, četrtega, če nekdo hitro zraste, in zadnjega, ko se komu zgodi kaj popolnoma nepričakovanega. Ampak – ali lahko strele res udarijo tudi z jasnega neba in nas presenetijo?

Na srečo tovrstne strele niso ravno pogoste; pa vendar so na lep sončen dan, ko na nebu ni bilo videti niti enega samega oblaka in tudi grmenja ni bilo slišati, tudi že kdaj koga presenetile. Čeprav oblaka v tovrstnih primerih ni bilo neposredno nad mestom, kjer je strela udarila v tla, pa to ne pomeni, da ga ni bilo nekaj kilometrov stran. Kajti strela vedno udari le iz nevihtnega oblaka!

Nevihtni oblaki nastanejo iz oblakov lepega vremena, kumulusov, ki imajo obliko ovčic. Ti se ob ugodnih pogojih v ozračju raztegnejo v navpični smeri, pri čemer tvorijo nekakšen oblačni stolp ali steber, nato pa se, ko se zaletijo v vrh troposfere, ob njem raztegnejo v obliki nakovala. Če jih gledamo od daleč, njihova oblika spominja na gobo. Nevihtni oblak se v horizontalni smeri razširja vsaj nekaj kilometrov daleč. Nemalokrat je širok kar nekaj deset ali celo sto kilometrov.

Glavnina nevihtnega dogajanja (številne razelektritve, nalivi, toča in močni sunki vetra) je značilna za središče nevihte, torej za oblačni stolp ali steber. Najpogostejše strele udarjajo iz njega proti tlu v smeri navpično navzdol. Nekatere strele pa tu in tam lahko udarijo tudi iz skrajnega roba nevihtnih oblakov, iz nakovala, ki je del nevihte in ki večinoma ne povzroča burnejših atmosferskih pojavov. Skrajni rob nevihtnega oblaka je nekaj deset kilometrov oddaljen od središča nevihte. Tovrstne strele se ponavadi sprva gibljejo vodoravno ali poševno stran od nevihtnega oblaka skozi jasno nebo, nato pa se v nekem trenutku obrnejo navzdol in zadenejo tla. Pri tem lahko potujejo celo več kot štirideset kilometrov stran od nevihtnega oblaka.

Zakaj takega nevihtnega oblaka ne vidimo in ne slišimo njegovega grmenja? Ker se nahaja na drugi strani gore. Če strela udari v tla na drugi strani orografske pregrade, štirideset kilometrov stran od nevihtnega oblaka, kjer je nebo brez oblaka, je videti, kot da je strela udarila z jasnega.

Strele so smrtno nevarne, če udarijo v nas. Na srečo strela z jasnega le redko udari v človeka, nas pa zato

večkrat popolnoma nepričakovano, kot strela z jasnega, zadene kakšna novica. Ob obisku gora v poletnih mesecih se je dobro zavedati, da je pri nevihti nad sosednjim hribom možen tudi udar strele v hrib, kjer se nahajamo. Strele ne potujejo vedno samo v smeri navpično navzdol, temveč svojo smer proti tlem včasih spreminjajo - najprej vodoravno, nato poševno ter na koncu navpično navzdol.

Ko je nevihta od nas oddaljena manj kot deset kilometrov, smo v največji nevarnosti za udar strele; razdaljo ocenimo s štejetjem sekund med bliskom in gromom. Če premor traja manj kot trideset sekund, je nevihta blizu. Velja tudi, da smo po nevihti zares varni šele vsaj pol ure po tem, ko zadnjič zaslišimo grom. ⬤

*Ali lahko strele
res udarijo tudi z
jasnega neba in
nas presenetijo?*
Foto Oton
Naglost

¹ Agencija Republike Slovenije za okolje.

Mire Steinbuch

Pester program filmov in predavanj

Mednarodni festival alpinizma Praga 2025

Letošnji Mednarodni festival alpinizma je bil 20. po vrsti. Za okroglo obletnico je zaslužen predvsem neutrudni pobudnik, ustanovitelj in organizator Ladislav Jirásko, ki je gonilna sila festivala. Na prireditvi prevladuje živa beseda, filmi so v manjšini. Jirásku vsakič uspe privabiti nekaj eminentnih alpinistov, plezalcev in strokovnjakov obeh spolov s področja gorniških dejavnosti, ki so magnet za publiko.

Festival tudi v letu 2025 ni minil brez solidne slovenske udeležbe. Na njem so nastopili Viki Grošelj, ki je ob diapozitivih predaval o Makaluju 1975 in Anapurni 1995, o prvem in nazadnje doseženem slovenskem osematisočaku, s katerega sta se Davo in Drejc Karničar spustila s smučmi. Prvi festivalski dan je zaključil Roman Benet s predavanjem 14 + 1; o doseženih vseh 14 glavnih osematisočakih, 15. "podvig" pa je bila njegova bolezen, ki ga je za pet let odtrgala od gora.

Drugi dan je odprl Gregor Dolinar, predsednik Gorske reševalne zveze Slovenije, z zanimivim predavanjem o gorski reševalni službi v Sloveniji. Omembe vreden je tudi nastop Wernerja Frömela, ki je govoril o varnosti v gorah na Vzhodnem Tirolskem. Obe predavanji sta imeli kar nekaj stičnih točk, ena od razlik pa je obveščanje o nesreči, torej pri klicu na pomoč. Na evropsko številko 112 se na Tirolskem najprej odzove policija, ki posreduje klic dalje, če presodi, da je potrebno. Poleg te obstajata tudi direktni številki za klic v sili, 140 in 144 (samo za zvezno deželo Vorarlberg); na obe se odzove služba nujne pomoči. Ne morem omeniti vseh zanimivih predavateljev, ki so se pojavili na odru, ker mi tega prostor ne dopušča.

Po krajšem premoru je, vsaj zame, nastopil eden od viškov festivala. Ob stoletnici Johanna Stüdl, v Pragi rojenega Avstrijca iz trgovske družine (!), pionirja družbeno-koristnih del v hribih, so zavrteli igrani dokumentarni film v režiji Ladislava Jiráska. Ko je Stüdl šel z vodnikom na Grossglockner, je videl, da je koča pod najvišjim avstrijskim vrhom navadna prepišna baraka. Zato je hotel stanje izboljšati in ga tudi je. Narisal je načrt za novo kočo, kupil les, najel delavce, velel postavili kočo – in vse skupaj tudi financiral! Pozneje je to še nekajkrat ponovil. Kaže, da Čehov njegova narodnost ne moti, saj ga spoštujejo in mu ob primernih priložnostih namenijo precejšnjo pozornost. In zdaj k omenjenemu višku. Film je imel glasbeno spremljavo v živo (kot v času nemega filma). Dva glasbenika iz Kalsa pod Grossglocknerjem, oba mojstra svojega instrumenta, sta igrala na trobento in saksofon, s tem da je trobentač na rami podpiral še dolg alpski rog, ki ga je občasno zamenjal s trobento. Njuna ubrana muzika se je nekako ujemala z dogajanjem na filmu. Za finale pa sta zaigrala – Alelujo Leonarda Cohena. Kakšno mega presenečenje!!! Zaradi tega komada so zabrnele strune v moji notranjosti. Bilo je nepozabno.

Prosti čas smo izkoristili za vožnjo z ladjico po Vltavi. Tak je pogled na znameniti Karlov most z vodne gladine.

Foto Mire Steinbuch

Roman Benet in Nives Meroi sta ugodila prošnji gorečega zbiralca avtogramov.
Foto Mire Steinbuch

Za intermezzo je sledil prvi del kratkih filmov svetovne turnee filmskega in knjižnega festivala iz kanadskega Banffa.

Večer je zaključila dobitnica zlatega cepina 2024 Nives Meroi, žena Romana Beneta, ki je sprva govorila o njuni himalajski kroni, nato pa komentirala dogajanje v filmu o vzponu na njun štirinajsti in zadnji osematisočak Anapurno, ki jima je še manjkalo. Film je med vzpenjanjem posnel Roman Benet. Zanimivo in hudomušno je češki alpinist Radek Groh pripovedoval o prvenstvenem vzponu (5+, M6+, WI5, 2300 m) v jugovzhodni steni Hunza Peaka, 6270 m, v pakistanskem Karakorumu, ki sta ga z Zdeněkom Hákom opravila v petih dneh in ga poimenovala Eid al-Adha (Praznik žrtvovanja). Njegovo predavanje so obiskovalci izglasovali za najboljši nastop dneva.

Dan se je zaključil s slavnostno večerjo. Neka gospa v poznih letih je opazila, da je za našo mizo prazen stol. Pristopila je in vprašala, ali sme prisesti. Seveda, izvolite. Beseda na besedo in začeli smo čebljati v mešanici nemščine in angleščine. Izkazalo se je, da nam je pripadla čast spoznati starejšo, že štiriinosemde-

stletno pravnukinjo Johanna Stüdl – Friedl Klein. Med drugim je povedala, da je z vodnikom preplezala greben, ki so ga po njenem pradedku poimenovali Stüdlgrat (z Damjanom sva se takoj pohvalila, da sva ga tudi midva); poleg tega je še dodala, da je napisala knjigo *Johann Stüdl: Ein Leben für die Alpen* (Johann Stüdl: Življenje za Alpe). Tudi to je bil svojevrsten vrhunec drugega dne.

Na festivalu alpinizma je bila tudi tričlanska delegacija iz gorniške vasi Jezersko v okviru češko-slovenskega prijateljstva in sodelovanja, ki so jo sestavljali Drejc in Polona Karničar ter Alja Markič; na sosednji stojnici pa je bila Ernesta Koprivc iz Preddvora kot predstavnica Območnega združenja Kamniško-Savinjske Alpe. Prisoten je bil tudi Miro Eržen, vodja projektne pisarne in Slovenskega planinskega muzeja. O dolgoletni povezanosti čeških in jezerskih planincev oziroma češko-slovenskega prijateljstva in sodelovanja je bila v avli razstava na dvajsetih panojih.

V nedeljo, zadnji dan festivala, smo morali zaradi obveznosti odpotovati domov in se odpovedati drugemu delu filmov iz Banfa ter predavanjema Radeka Jaroša in Mareka Holečka. ●

Pogled na obe slovenski stojnici
Foto Mire Steinbuch

Plakat ob 20. obletnici festivala
Foto Mire Steinbuch

Izziv s skušnjava

Sreča v slapu Avtocesta

Kot alpinistični – in tudi siceršnji – upokojenec sem počasi začel dojemati, da bo treba zaključiti razmeroma dolgo alpinistično obdobje. Še dobro se spomnim dneva, 22. januarja 1976, ko sem prišel na AO Celje v alpinistično šolo. V skoraj petdesetih letih sem opravil 657 vzponov, od tega 53 prvenstvenih. Bilo je kar nekaj lepih doživetij, pa tudi slaba niso manjkala; med te sodi padec v Mrzli gori leta 1977.

Zadnja leta več plezam v plezališčih in po ledu. Prav slednje me še izjemno radosti in osrečuje. Nekoč sem plezal zahtevne ledne smeri (Ledenka, Akvamarin, Skušnja, Gajstni slap), zdaj pa so na vrsti lahki slapovi. Pogosto plezam sam, kar zahteva kar veliko poguma. Pravijo, da je vse v glavi; da to še kako drži, sem izkusil pri zadnjem vzponu po slapu Avtocesta, na katerem običajno začetniki pridobivajo osnovno znanje in izkušnje plezanja po ledu. Ko si sam, se moraš povsem zanesti nase; ni prostora za napake. Zavedam se, da so poškodbe, ki se zgodijo pri lednem plezanju, običajno hude. Pri padcu v slapu so zapleteni zlomi nog morda še nekaj najmilejšega, kar se ti lahko pripeti. Leto 2024 je bilo zame zelo naporno, predvsem z zdravstvenega vidika. Najprej pet tednov v Univerzitetnem kliničnem centru v Ljubljani, konec leta pa enajst dni v bolnišnici Golnik. Ko sem si čez novoletne praznike nekoliko opomogel, so me ob nizkih temperaturah zarsbeli prsti. Najprej sem klical Sama iz Luč, ki je dober poznavalec trenutnih lednih razmer v Logarski dolini, pa ga žal nisem dobil. Nato sem se obrnil na Anjo, ki mi je poslala fotografijo slapu Palenk. Videlo se je, da ni bil v najboljši kondiciji. Od Braneta sem čez dan izvedel, da so ga po desni strani kljub temu pridno plezali. Ker nisem želel biti sam, sem poklical soplezalca Matjaža, ki pa je bil žal zadržan. Bilo je kar nekaj pomislekov: naj grem plezat ali naj ostanem doma? Občasno sem še malo pokašljaj, nekoliko me je bolela leva roka. A želja je bila prevelika, podlegel sem skušnjavi. Vreme je bilo stabilno, temperature pod nič stopinj, bližala pa se je otoplitev z deževjem.

Odpeljal sem se od doma in že po nekaj kilometrih vožnje ugotovil, da sem pozabil rokavice. Najprej sem pomislil, da je to znak, da je bolje se obrniti in se vrniti domov. Nato sem ugotovil, da imam v fotografskem nahrbtniku rezervne rokavice in kapo. Kreplko sem si oddahnil in nadaljeval vožnjo proti soteski med Solčavo in Logarsko dolino, kjer je slap Avtocesta. Na

Snežna tvorba

Ivan Premrl

majhnem zasilnem parkirišču ob cesti sem se temeljito pripravil na vzpon. Jezile so me gladke vezalke na novih čevljih, ki se rade razvežejo, ko je najmanj treba. Do slapu je bilo kakšnih pet minut hoje; ravno prav, da sem se nekoliko ogrel. Ko sem si pod slapom nadel dereze, sem pomislil, ali je pametno, da se spuščam v to avanturo. Zavedal sem se, da mi v še tako lahkem slapu kakšna napaka lahko krepko spremeni življenje. Nekateri boste dejali: nimaš dovolj težav s pljuči, trebušno slinavko in jetri, je potreben še kakšen zlom? Alpinizem je zame kot droga; če ga ni, se počutim slabo. Očitno sem hud odvisnik, potrebno bo temeljito zdravljenje ...

Odgnal sem zle misli in se začel vzpenjati po ledu. Sprva sila počasi, vsak gib je bil premišljen, prav tako udarec s cepini. Najprej je bilo nekaj nerodnosti v zelo trdem ledu, nato mi je steklo. Leva roka je zabila cepin visoko nad glavo, sledil ji je gib z desno roko, noge so sledile. Ko sem se utiril v ritem, bi najraje kar poletel. Sopihal sem kot star kovaški meh, kar me je spomnilo na zdravstvene težave. Ko sem hotel malce upočasniti, mi je desna dereza grdo spodrsnila; že sem se videl, kako letim po slapu navzdol kot kakšen Okrešelj ekspres z Brane. Tokrat bi bil Avtocesta ekspres ... K sreči sem se vzpenjal po pravilu treh opornih točk, kar me je obvarovalo pred padcem. Oba cepina sta bila dobro zabita v led. Postal mi je vroče; začel sem se tresti, bila je kar zoprna situacija. Počasi sem se le umiril in nadaljeval po slapu navzgor. Odločil sem se za levi krak, toda ker nisem želel izpustiti zadnjega strmega praga, sem malce višje prečil v desno. Ker je bilo na prečnici ledu malo, sem nekoliko bolj praskal po skalah. Zadnji prag je bil na levi strani nekoliko manj zalit z ledom, zato sem si pomagal z ležečim deblom. Pridno sem pikal cepin vanj, drugi cepin pa je bil namenjen ledu.

Na vrhu slapu ni bilo običajne evforije, samo spokojnost. Iz grla sem spraval običajni vrisk, ki mi je v navadi, ko opravi vzpon. Čakal me je še sestop po dokaj strmem poraslem gozdu, v katerem je bilo od vetrolo ma pred leti še pravo razdejanje. Pri hoji navzdol sem si pomagal z obema cepinoma, prav tako mi niso bile odveč dereze na nogah. Opazil sem tudi, da desna dereza ni bila najbolje nameščena. Če bi se mi snela v slapu, bi lahko imel hude težave. Očitno so bili bogovi na moji strani. Če sem za vzpon porabil triindvajset minut, sem za sestop prav toliko, če ne še kakšno minut več. Pravo olajšanje je prišlo šele pri avtu.

Na hitro sem odložil opremo, se preobul in se odpej ljal v Logarsko dolino do slapu Palenk. Vabil me je, da se preizkusim še v njem, a je prevladal razum. Dejal sem si, da je bilo dovolj za ta dan; ni bilo potrebe, da še izzivam usodo. Palenk je nekoliko težji od slapu Avtocesta; preplezal sem ga že velikokrat, v sila različnih razmerah. S čistim srcem in brez slabe vesti sem se poslovil od njega. Obljubil sem mu, da ga še obiščem – ob kakšni drugi priložnosti.

Pravijo, da je dober alpinist star alpinist, ki vse svoje avanture v gorah preživi. Sam se nimam za dobrega alpinista; rad bi pa bil star alpinist. ●

Zasneženo pobočje žari v sončni svetlobi. Stopam tik za ženo. Njen hrbet prekriva večino mojega vidnega polja in le preostali ozki pas mi omogoča nadzorovati hojo. Vsiljen način gibanja in vztrajanje v prisilni drži je utrujajoče, vendar oči samo tako lahko zaščitim pred preobiljem svetlobe.

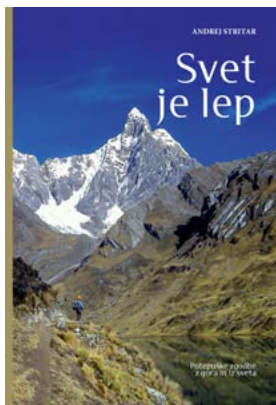
*Stvaritev
igrive narave
Foto Ivan
Premrl*

"Ojoj, kakšno čudo!" zaslišim vznemirjen glas, ki obeta presenečenje. Pogledam, a nič ne vidim. S priprtimi očmi zrem nekaj časa proč od sonca in ko se obrnem, zagledam nenavadno snežno tvorbo. Podobna je velikemu krožniku, ki je do polovice zarit v greben. Svetleč, močno privihnan rob ni ravno značilnost opasti, ki jo oblikujeta veter in težnost. Bolj spominja na umetniško delo, ki ga je oblikovala razposajena narava. Nekoliko vbokla gladka površina, ki jo omejuje bleščeč pas, nikakor ni primerljiva z okoliško snežno odejo, ki je nagubana in polna vdolbin ter izboklin. Ne znam pojasniti, zakaj te umetnine iz snega sonce ni že zdavnaj spremenilo v brezoblično gmoto. Rahlo sklenje v očeh me sili k hitremu ukrepanju. V tem svetlobnem peklu prepustim izbiro velikosti zaslonke in časa osvetlitve kar avtomatski nastavitvi, zato lahko pričnem fotografirati takoj, ko se žena pojavi v iskalu aparata. Človeška postava na sliki bo vsakomur omogočila takojšno ocenitev velikosti motiva. Nekajkrat še pritisnem na sprožilec in še preden pospravim aparat v nahrbtnik, se pridušam, da bodo odslej v hribih rezervna sončna očala vedno na doseg roke. "Tudi če bo deževalo," pikro pripomnim, preden pohitim za ženo. ●

LITERATURA

Andrej Stritar: Svet je lep – Potepuške zgodbe z gora in iz sveta. Planinska založba Ljubljana, 2025, 267 str., 29,90 EUR.

Iz vabljivega naslova knjige Andreja Stritarja veje klateštvo in obet zanimivega branja. Kdor ima raje kot obsežne romane več kratkih zgodb, si bo lahko postregel poljubno, ne glede na njihov vrstni red. Besedilo nam izrisuje mozaik lepote tega sveta in ustvarjalnega življenja, ki je lepo, če si ga osmisliš kot Stritar ("Vsi imamo dnevno na voljo 24 ur. Odvisno je, za kaj jih izrabimo."). Njegovo potepuštvu, samostojno načrtovanje in raziskovanje sveta predstavlja posebno dodano vrednost: drugačnost in pristen socialni stik z drugim okoljem; poglobitev samega vase in primerjava zakonitosti življenja doma in drugod. Ciljev za povprečno življenje je preprosto preveč, o Stritarjevih največ pove zemljevid z vrisanimi točkami v knjigi. A leta neusmiljeno tečejo in ob številnih knjigah – znan je predvsem po izbornih gornjskih vodnikih,¹ je napočil čas, da v knjižni obliki opravi obračun svojega "potepuštvu". Obenem je to tudi sprehod skozi siceršnje življenje, saj nam Stritar poleg gornjskih podvigov in potovanja odstira tudi drobce iz svojega poklicnega dela priznane-

ga jedrskega strokovnjaka. Usmerjenost Planinske založbe h gornjski literaturi ne bi veliko trpela, če bi o tem napisal še kaj več in bi s tem še celoviteje predstavil svojo osebnost, ki raziskovanje nekoristnega sveta in neznanih predelov zemeljske oble pridno združuje s poklicem (Ne da bi jih posebej našteval, smo med znanimi slovenskimi planinci v preteklosti že imeli nekaj podobnih ljudi). Na pot nas pospremi predgovor Vikija Grošlja in avtorjeva uvodna pojasnila. Vsebino tvorita dva večja dela: Gore (prva tretjina) in Potovanja (preostali tretjini knjige). Stritarjeva prva vzpetina je bila Avala. Do petnajstega leta je živel v Beogradu, kjer so službovali njegovi starši. Pozneje v Sloveniji so postale "ta prave" gore njegova življenjska strast. Julijce, Kamniško-Savinjske Alpe in Karavanke, vmes tudi predgorje, je temeljito predelal. V želji, seči še dlje, se je lotil turnega smučanja in alpinizma. Slednji mu je utrl pot tudi do njegove življenjske sopotnice Urške Kolenc (danes Stritar) v Akademskem AO. Z različnimi soplezalci je preplezal številne slovenske klasične smeri, segel pa je tudi v bolj ali manj oddaljena tuja gorstva.

Ekstremno plezanje ga ni popolnoma priklenilo, saj meni, da je "za uspešno in srečno življenje treba smiselno uravnotežiti več dejavnikov, stebrov". Po njem je pomembna gradnja toplih medčloveških povezav s pravim življenjskim sopotnikom. Sledijo poklicna pot, prispevek k dobrobiti družbe in hobiji, ki ga osrečujejo in mu polnijo baterije. Tudi po usmeritvi v bolj družinske avanture ga gornjski žar in raziskovalna žilica nista zapustila. Svoje številne poklicne poti je včasih dopolnil ali podaljšal. Večkrat je ob tem vznikal načrt za poznejše zasebno, največkrat gornjsko odkrivanje sveta. Za gornike so gotovo najzanimivejši raziskovalni opisi brezpotij v prvem delu knjige. To so bili Stritarjevi zagrizeni družinski podvigi, iskanje prehodov in prečnic, pravi preizkusi zvestobe do nekoristnega sveta. Tehnično dovršena priprava in alpinistične veščine so botrovale odkritju marsikaterih skrivnosti navpičnic doma in onstran meje. Svoje izkušnje je delil

z bralci gornjskih knjig, pri katerih je sodelovala tudi Urška, naj se je podpisala ali ne. Z vzgojo svojih otrok, najraje v gorski naravi, najbolj priljubljenem mestu skupnega preživljanja prostega časa sta zakonca trdno utemeljila družinske gornjske strasti. Obsežno pahljajo predstavljajo avtorjeva odkrivanja odmaknjenih predelov sveta ("... radovednost je tudi boter moje ljubezni do potovanja."). Družinski načrti so se spremenili po začetnih potepanjih po Sloveniji in prvem samostojnem potovanju že polnoletnega naraščaja po Indoneziji leta 2000. Tudi starša sta poslej večino dopustov preživela na potovanjih, ki jih avtor opisuje v 25 zgodbah. Na koncu se pod naslovom Sterilne lokacije obregne ob nasprotja sodobnega turizma, ko večina rada potuje gledat drugačne svetove in tam pričakuje enake udobnosti kot doma. Svet na vseh koncih drvi proti vse večji udobnosti. Zato je žal tudi vse manj pisan, drugačen in skrivnosten – sterilan.

Nekaj zaključnih opomb avtorja predstavi tudi kot nekdanjega zelo aktivnega člana uredniškega odbora, vodjo ustvarjanja digitalnega kazala *Planinskega vestnika* in urednika kartografije PZS.

"Nekdo mi je v zibko položil nemir, ki me celo življenje preganja iz kraja v kraj." Vedoželjnost, osnovno Stritarjevo življenjsko gibalno v poklicu in najljubših konjičkih, tudi s to knjigo utrjuje njegovo družinsko blagovno znamko. Taki ljudje imajo ob vseh življenjskih modrostih in izkušnjah veliko povedati. Naj še naprej delijo svoje zgodbe z nami!

Žarko Rovšček

Sabina Skok: Dora gre na Snežnik. Samozaložba, 2025. 13 EUR.

¹ *111 izletov po slovenskih gorah* (1993), *Izleti po ljubljanski okolici* (1994), *Grintovci, južni pristopi* (1995), *Kamniško-Savinjske Alpe* (2003), *Gore nad Sočo* (1997), *Z otroki v gore* (1998), *Karnijska potepanja* (2006), *Gore Slovenije* (2011).

V slikanici skozi pripoved deklice Dore obiščemo Snežnik, najvišji slovenski vrh izven območja Alp, ki se dviga nad prostranimi gozdovi. Naučimo se, kaj sodi v nahrbtnik, kaj pomenijo rdeče-beli krogci na drevesih, kako se vesti v hribih, kaj je botanični rezervat, katere živali živijo v snežniških gozdovih in da sta Snežnika pravzaprav dva – Mali in Veliki. Izvemo, da je Snežnik zelo priljubljen vrh, saj ob lepih dneh ponuja razgled od Triglava do morja. Dora je zvedava deklica, ki se rada uči in tudi sama najde način, kako se med hojo lahko zabava, pri čemer ji je navdih narava.

Avtorica v besedilo nevsiljivo vplete naravovarstvena, botanična, zgodovinska in geografska dejstva, da je doživljajska zgodba male Dore, ki komaj čaka, da se s staršema odpravi na pohod, tudi poučna. Zgodbi sledi kratka predstavitev območja, na katerem se nahaja Snežnik, ter seznam virov. Na zadnjo stran je avtorica, ki je tudi oblikovala knjižico, umestila prostor za žige in zapis vtisov s planinskega izleta.

Besedilo dopolnjujejo prikupne ilustracije Andreje Kramberger, ki vsebujejo še veristični prikaz rastlin in živali ter okolice ob poti na Snežnik. Še celo jota in orehovi štruklji iz koče pod vrhom, pa razgled z vrha so dobili svojo ilustracijo! Oba prizora sta dober razlog, da se nam pocedijo sline; otrokom ob pogledu na slastne štruklje, odraslim pa na širno obzorje. Slikanica je pristrčno povabilo na "goro z belo kapo"; že poimenovanje najvišje gore Snežniške planote zveni dovolj privlačno, da razburka domišljijo najmlajših. Morda se bodo ob branju zgodbe nalezli tudi Dorinega navdušenja in neučakanosti, da bi se izlet čim prej začel. Pa tudi njene vztrajnosti, da kljub majčkeno utrujenim nogam ne odneha pred ciljem. Knjižica ne vabi le otrok, ampak tudi odrasle: avtorica natrese ravno pravšen ščepec zanimivih dejstev, da vzbudi pozornost zaljubljenecv v slovensko floro in favno ter spodbudi željo po obisku Bele gore, kot so menda Snežniku rekli Rimljani.

Dopadljiv preplet doživetja s poučnimi vsebinami.

Mateja Pate

FILM

Gregor Kresal: Projekt Kili

Leta 2019, tik preden se je svet pogreznil v epidemično stanje in so spričo zaprtih meja tudi gore za marsikoga postale popolnoma nedostopen cilj, so se takrat desetletni Luka, petnajstletna Brina in starša Katka ter Gregor Kresal pripravljali na družinsko odpravo, na kateri bi skupaj osvojili Kilimandžaro, najvišji vrh afriške celine. Film, ki se sredi decembra začne z obmorsko ležernostjo na toplih tanzanijskih plažah, se v resnici že veliko prej odvija doma. Zahtevne priprave, ki bi se zlahka kosale s športnim profesionalizmom, vključujejo naporne treninge, kar med drugim pomeni tudi, da morata Luka in Brina, ne glede na vremenske pogoje, trikrat v kosu in na čas osvojiti Šmarno goro, med poletnimi počitnicami vstati ob treh zjutraj in se s Cresa podati na Osorščico, priplezati na Triglav, Škrlatico in druge slovenske dvatisočake, za lažjo aklimatizacijo pa že doma bivati v višinski sobi.

Vzpon na Kilimandžaro bo tako zgolj češnjica na (božični) torti, a odprava, ki se je zaradi odlične pripravljenosti začela z lahkotnim korakom in neizmerno motivacijo, je družini pustila grenak priokus. Luka se je namreč zaradi hude višinske bolezni moral obrniti in Katka mu je kmalu sledila, ker ni prenesla, da bi bil otrok sam v baznem taboru. Tako sta 5895 metrov visoki Uhuru Peak, najvišji od treh vrhov Kilimandžara, osvojila le Brina in Gregor. A kar je za družino morda pomenilo razočaranje, filmu prinaša dramatično dimenzijo. Božična noč, ki se je začela s sneženjem in hudomušno budnico v bivaku, se je malo pod vrhom spremenila v napeto situacijo. Sredi meteža je bila družina postavljena pred težko psihološko preizkušnjo: cilj, na katerega so se tako dolgo in intenzivno pripravljali, morda ne bo dosežen. Nemirna kamera spremlja mrzlično tehtanje, nad katerim kraljuje močna želja vseh protago-

nistov po osvojitvi vrha in ki jo, tudi ko se Luka z vodnikom že spušča po pobočju, še vedno simbolizira močna Lukova lučka, s katero sveti. Fant počasi izginja v dolino, a se še vedno ozira nazaj.

Pripoved z domačega kavča se prepleta z realističnimi posnetki in Goo-glovimi zračno posnetimi zemljevidi; mestoma se pojavijo skorajda domišljjski prizori iz savane in za hipec zamajajo našo pozicijo, ki stavi na to, da gledamo gorniški film. A *Projekt Kili* je pač film več dimenzij. Je gorniški in otroški – pa ne le zato, ker sta glavna junaka otroka in je navsezadnje v središču prav njuna zgodba, pač pa je otroški tudi po ustvarjalni plati, saj je avtor filma, alpinist in režiser Gregor Kresal, napisal scenarij po Brininih dnevniških zapiskih. Film je vse drugo kot dolgočasen. Nasprotno, je nadvse gledljiv, kajti ima vse, kar ima dober film: dramatičen lok, čustva z nekaj posrečenimi humornimi prebliski in kopico subtilnih naukov, kot so moč volje, optimizem, skrb in družinska povezanost;

za današnje dobo digitalne preobremenjenosti (nemara celo zaslepljenosti) tudi nekaj zelo osnovnega in obenem tudi oddaljenega – soočenje človeka s silami narave in zaradi tega na najbolj avtentičen način tudi s samim sabo, pa najsi gre za odraslega ali za otroka.

A vsemu navkljub se zdi, da je glavno spoznanje filma vendarle nekje drugje. *Pole, pole*, zaključí Luka z utečeno frazo domačinov, ki vsakodnevno vodijo zagnane turiste na afriškega pettisočaka. Le okrog 40 odstotkov pohodnikov, ki se podajo proti vrhu Kilimandžara, ga tudi doseže. Zagotovo med hojo navzgor po vse redkejšem zraku večina doživi svoj poduk o počasnosti; o vrlini, ki jo moramo bržkone na novo spoznati, da bi lahko osmislili čas, v katerem živimo. Kot Luka, ki se že pri desetih letih zave, da bo Kilimandžaro počakal. In svet tudi.

Teja Močnik

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Tema mednarodnega dneva gora 11. decembra so bili v letu 2025 ledeniki, njihov pomen za vodo, hrano in preživetje v gorah in drugod. PZS je ob tem pripravila posebno poslanico.

Miha Habjan je v podkastu *V steni* gostil vrhunskega športnega plezalca Aljoša Groma, sedemkratnega državnega prvaka, izjemnega skalnega plezalca, drznega solo plezalca in podjetnika. Gost je bil tudi Franc Pepevnik – Aco, vrhunski alpinist, ki se je podpisal pod številne zahtevne vzpone in prvenstvene smeri doma, v Alpah, Južni Ameriki in Himalaji, se povzpел na štiri osemtisočake, danes pa je gorski vodnik in gorski reševalec. V 70. podkastu je bil gost duhovnik France Urbanija, triglavski župnik, za marsikoga naslednik Jakoba Aljaža.

PZS je razpisala prosto delovno mesto PZS za strokovnega sodelavca za področje dela Odbora InPlaninac in vodenje programa Inkluzijski

Aleš Erjavec, predsednik PD Polž, prejemnik plakete Državnega sveta RS najzaslužnejšim prostovoljcem za leto 2025
Arhiv DS RS

koraki k zdravju. PZS je posredovala razpis štipendij za leto 2026 v okviru projekta Botrstvo v športu, ki je namenjen podpori mladim perspektivnim športnicam in športnikom iz socialno ogroženih okolij.

V dvorani Državnega sveta je 5. decembra potekala slavnostna podelitev plaket Državnega sveta Republike Slovenije (DS RS) najzaslužnejšim posameznikom in organizacijam s področja civilne družbe za leto 2025. Med letošnjimi petnajstimi prejemniki plakete Državnega sveta RS za delo v prostovoljstvu je tudi Aleš Erjavec, ustanovni član Planinskega društva Polž, Višnja Gora, njegov dolgoletni predsednik, sicer pa pravi glasnik planinstva v občini Ivančna Gorica in tudi širše.

PZS je poročala o uspešno zaključenem projektu Slovenija planinari, ki spodbuja aktivno preživljanje prostega časa v gorah in krepi planinsko povezovanje. Tokrat so v projektu sodelovala planinska društva Iskra Ljubljana, Maks Meško Ormož, Poljčane, Ptuj, Rečica ob Savinji, Polzela, Sežana, Skalca Hoče Slivnica, Šoštanj in Vitanje. Uspešno so zaključili tudi projekt Planinstvo za 3. življenjsko obdobje, namenjen spodbujanju aktivnega in zdravega življenjskega sloga med seniorji. V projektu so sodelovala planinska društva Bohor Senovo, Brežice,

Gorenja vas, Lisca Sevnica, Makole, Metlika, Pohorje Zg. Polskava, Poljčane, Skalca Hoče Slivnica, Velenje in Železničar Maribor. Projekt Skupaj se srečujemo na planinskih poteh, v katerem so sodelovala planinska društva Domžale, Idrija, Lendava, Litija, Šempeter in Akademsko planinsko društvo Kozjak Maribor in ki spodbuja druženje, povezovanje in aktivno preživljanje prostega časa v naravi, je bil prav tako uspešno zaključen.

Mladinska komisija (MK) je poročala z zbora mladinskih odsekov, ki je bil 22. novembra v prostorih PZS v Ljubljani.

Razpisali so 16. usposabljanje za mladinske voditelje, ki bo od 17. do 26. julija 2026 v Planinskem učnem središču Bavšica, v okviru katerega bo izveden tudi tečaj za markaciste kategorije A. Rok prijav je 1. maj.

MK je za mlade pripravila sklop veščin, ki se jih lahko naučijo, saj jih potrebujejo v svojem kariernem naihtrbniku na poti od prvih izkušenj do stabilne zaposlitve.

Vodniška komisija (VK). Zbor načelnikov vodniških odsekov je potekal 29. novembra v Radomljah, kjer so potrdili poročila in načrte VK. Na zboru predstavnikov podelili 17 priznanj častni vodnik PZS, ki so jih prejeli Pavel Drašček (PD Nova Gorica), Igor Golčman (PD Pošte in Telekom Celje), Franci Hlebec (PD Vrhnika), Jože Jenič (PD Metlika), Benjamin Jug (PD Ruše), Marjan Kobav (PD Kamnik), Jožica Kolar (PD Makole), Matej Kortnik (PD Šoštanj), Urška Kosi (PD Maribor Matica),

Andreja Kozjek (PD Horjul), Janko Purkat (PD Krim), Barbara Raičič (OPD Koper), Bojan Rotovnik (PD Šoštanj), Anton Slanc (PD Metlika), Peter Suhadolnik (PD Vrhnika), Martin Tajnik (PD Mislinja) in Primož Zupančič (PD Rašica).

Komisija za planinske poti (KPP) je objavila plan usposabljanj za markaciste PZS v letu 2026. Izvedli bodo tečaj za markaciste kategorije A, B in C ter obnovitvena usposabljanja. PD Sežana je vse planince obvestila o zapori odseka Kosovelove poti pri Sežani, ki bo zaradi gradnje plinovoda predvidoma zaprt do aprila.

Komisija za alpinizem (KA). Zlati cepin 2025 je med 9. in 12. decembrom v Dolomite pripeljal najboljši

alpiniste z vsega sveta, vrhunec pa je bila podelitev najvišje mednarodne alpinistične nagrade na posebni slovesnosti 11. decembra v San Martinu di Castrozza v Italiji. Mednarodno žirijo, ki je izmed 70 izstopajočih vzponov leta 2024 izbrala tri in jih nagradila z zlatim cepinom za alpinistične dosežke, so sestavljala ugledna imena iz sveta alpinizma: Ethan Berman, Aymeric Clouet, Young Hoon Oh, Ines Papert, Enrico Rosso, Jack Tackle in Mikel Zabalza. Luka Lindič je poročal z odprave Kitajska 2025, na kateri sta s soplezalco Fanny Schmutz odkrivala strmine kitajskega pogorja Genyen v pokrajini Sečuan in preplezala tudi več prvenstvenih smeri.

V zasavskih plezališčih je 8. in 9. novembra potekal tradicionalni plezalni tabor orodnega plezanja pod okriljem KA. Tabor sta vodila Miha Habjan (Akademski AO) in Vili Guček (AO Špaltna Hrastnik), pomagali pa so jima še Maja Šuštar Habjan, Marta Krejan Čokl, Klemen Premrl, Marko Guna, Gregor Šegel idr. Udeležba je bila številčna, 21 udeleženk in udeležencev, ki so prihajali iz celotne Slovenije, in sicer kar iz 14 alpinističnih odsekov ali klubov.

29. novembra so se v Žilini na Slovaškem na drugi tekmi celinskega pokala sezone 2025/26 v tekmovalnem lednem plezanju pomerili predstavniki dvanajstih evropskih in treh neevropskih držav (ZDA, Kanada in Japonska). Slovenske barve je zastopalo pet tekmovalcev. Izkušeni Gregor Šegel se je uvrstil na odlično peto mesto, svoj debi na največjih tekmovanjih pa so doživeli novinci Jana Štenkler, Dejan Bevk, Gašper Gros in Andraž Jereb.

6. decembra so se slovenski tekmovalci udeležili 3. tekme celinskega pokala 2025/26 v tekmovalnem lednem plezanju v Brnu na Češkem. Najboljši slovenski rezultat je dosegel Gregor Šegel, Slovenijo pa so zastopali še Jana Štenkler, Dejan Bevk in Gašper Gros.

KA je posredovala razpis Mednarodnega združenja planinskih organizacij (UIAA) za plezalni tabor za mlade Guillestre 2026, ki bo med 22. in 28. februarjem v Guillestru blizu Briançona. Prijave pošljite do 20. januarja na KA, kjer najdete tudi vse informacije. 20. decembra je Planinska zveza Hrvaške (Hrvatski planinarski savez) v Zagrebu organizirala odprto državno prvenstvo Hrvaške v tekmovalnem lednem plezanju, ki se ga je udeležila tudi močna slovenska zasedba. Vsi so se uvrstili v finale, Slovenke so si v ženski konkurenci razdelile stopničke – Katja Brunec in Marta Krejan Čokl sta si delili zmago, tretja je bila Eva Pejić, med moškimi je bil Dejan Bevk drugi.

KA je objavila akcije KA 2026 za člansko in mladinsko reprezentanco, na razpis pa se lahko prijavijo le registrirani alpinisti, člani PZS, ki izpolnjujejo vse pogoje, rok prijav je 30. januar.

Aleš Česen je svoj tretji zlati cepin prejel za prvenstveni vzpon s Tomom Livingstonom po zahodnem grebenu na Gašerbrum III (7952 m) v Karakorumu. Foto Piotr Drożdż Photography

Posebno nagrado za dosežke v ženskem alpinizmu sta kot prvi slovenski alpinistki prejele Anja Petek in Patricija Verdev za prvi pristop na Lalung I (6243 m) v indijski Himalaji. Foto Piotr Drożdż Photography

Komisija za športno plezanje (KŠP) je objavila poziv za uveljavljanje statusa kategoriziranega športnika za športne plezalce.

Društvo športnih novinarjev Slovenije je 9. decembra na slavnostni prireditvi v Cankarjevem domu v Ljubljani za najboljša športnika leta 2025 že tretje leto zapored okronalo športno plezalko Janjo Garnbret (skupno pa šestič) in kolesarja Tadeja Pogačarja. Za najboljšo ekipo leta v moški konkurenci so bili izbrani nogometaši Celja, za žensko ekipo leta so proglasili odbojgarsko reprezentanco, moška skakalna reprezentanca pa je postala najboljša ekipa v individualnih športih.

Komisija za tekmovalno turno smučanje. Ameriški Solitude je 6. in 7. decembra 2025 gostil prvo tekmo svetovnega pokala (SP) v sezoni 2025/26 v tekmovalnem turnem smučanju, ki je bila tudi zadnja kvalifikacijska tekma za olimpijske igre Milano-Cortina 2026. Tekmovalci iz 24 držav so se pomerili v olimpijskih disciplinah – mešani štafeti in sprintu. Slovenijo sta zastopala Ana Čufer in Maj Pritrznik, ki sta se v močni mednarodni konkurenci zavihtela v finale A v mešani štafeti, solidno pa sta sezono začela tudi v sprintu. Naslednja tekma SP je bila 15. in 16. januarja, in sicer v Courchevelu v Franciji, v disciplinah sprint in vzpon. Vrhunec letošnje sezone bodo zimske olimpijske igre Milano-Cortina 2026 med 6.

in 22. februarjem. Na njih žal ne bo slovenskih predstavnikov, saj se niso uvrstili na olimpijsko premiero tekmovalnega turnega smučanja. Tradicionalni, že 18. bovški festival filmov o naravi in športih v naravi *Bovec Outdoor Film Festival* (BOFF) se je odvil med 26. in 28. decembrom v Bovcu, ko se je na platnu zvrstilo 24 filmov s predavanji.

Zdenka Mihelič

NOVICE

Sprejem za Aleša Česna

V začetku decembra je Rok Roblek, župan občine Preddvor, svečano sprejel alpinista Aleša Česna, ki je novembra istega leta postal prejemnik zlatega cepina. Tokratni zlati cepin – to nagrado za izjemne dosežke v alpinizmu je namreč prejel že dvakrat poprej – si je prislužil s soplezalcem Tomom Livingstonom za prvenstveni vzpon po zahodnem grebenu Gašerbruma III, 7952 metrov visokega velikana v Karakorumu. V alpskem slogu sta preplezala častitljivih dva tisoč metrov. Česen je nagrado komentiral z besedami, da je ne doživlja kot trofeje, marveč kot priznanje vrednotam klasičnega alpinizma. Sprejem je potekal v duhu ponosa na domačega alpinista Česna in

sploh v duhu proslavljanja dosežkov lokalnih alpinistov. Alpinizem ima na Preddvorskem bogato zgodovino že vse od prvega pristopa na Storžič po brezpotju v osemnajstem stoletju, ko naj bi bila prvič tudi utrpana cvetlica, ki jo danes poznamo kot Zoisovo zvončico. Dogodka so se med drugim udeležili tudi alpinist Tomaž Jamnik (ta je leta 1986 osvojil Broad Peak), Miha Marenče (najbolj poznan po vzponu na Daulagiri leta 1998), Srečo Rehberger (prepoznaven zlasti po športnem plezanju) in Franci Ekar (ki je kot prvi Slovenec leta 1967 stopil na vrh Pik Lenina, dotlej prvi slovenski sedemtisočak). Kot govorca sta na dogodku nastopila še predsednik Planinske zveze Slovenije dr. Jože Rován in predsednik relativno mladega planinskega društva Preddvor Aleš Drekonja. Poleg čestitk sta bila na dogodku predstavljena tudi zgodovinski pregled lokalnega planinstva z načrti za naprej. V ospredju je bil seveda častitljivi nedavni dosežek Česna, doma iz Mač pri Preddvoru, vseskozi pa je bilo čutiti duha lokalne skupnosti z bogato preteklostjo in obetajočo prihodnostjo.

Franci Ekar

U SPOMIN

Marko Dakskobler

(4. 3. 1952–26. 7. 2025)

Pokojni Marko je bil moj bratranec, pet let starejši od mene. Prvi spomini nanj sežejo v najbolj rano mladost, ko smo se otroci igrali pred Andrejkovo hišo v Binklcu ali poslušali njihovega zanimivega soseda Johana. Ob nedeljah popoldne poleti je naša družina iz Grape v spodnjem

Ob sprejemu Aleša Česna, prejemnika novega zlatega cepina. Z leve proti desni stojijo Aleš Drekonja, Miha Marenče, Rok Roblek, Aleš Česen, Franci Ekar, Jože Rován in Tomaž Jamnik.

Foto Tina Vidmar

delu Podbrda hodila bodisi na očetov dom k Andrejku v najbolj zgornji konec Podbrda na prisojnim vznožju Kupa ali v Hobo, samotno domačijo na drugi, osojni strani istega hriba, na mamin dom. Oče je pomagal pri košnji tako pri Andrejku kot v Hobu, mama in otroci smo včasih pomagali grabiti seno.

Poznejši spomini iz najstniških let so že povezani s hribi in Črno prstjo. Pri tem se spomnim strica Janka in njegove žene Dore, ki sta me skupaj z bratrancem Dušanom prva peljala na to goro. Potem je tu spomin na Ivana Anderleta in njegovo ženo Marico, ki sta nam, mladim fantom, še šolarjem, delila plačilo za nošnjo tovorov na Črno prst. Že kot dijak sem občudoval podbrške pobe, med katerimi je bil tudi bratranec Marko. Takrat so prevzeli vodenje planinskega društva in se lotili gradnje tovarne žičnice na Črno prst. Vodil jih je nekoliko starejši in najbolj izkušen Peter Čufer, večina pa je bila Markovih let. Bili so zagnani hribovci in v gorah so zmogli že marsikaj, hodili in organizirali so izlete tudi v tujino, znali so plezati, turno smučati in kmalu so se nekateri med njimi, tudi Marko, vključili v Gorsko reševalno službo v Tolminu, in to kot posebna skupina, ki je delovala v Podbrdu. Marko se je ukvarjal tudi z smučarskim tekom in atletiko, bil je odličen tekač na dolge proge in pionir gorskega teka na Črno prst. Spomnim se, da sem nekoč tudi sam sodeloval na teku na atletskem stadionu v Novi Gorici. Toda bil sem kratke sape, Marko je bil veliko hitrejši od mene in ko me je prehitel, sem se mu umaknil tako, da sem prestopil rob tekališča. Potem me je podučil, da tega ne smem početi, saj bi moral biti diskvalificiran. Kakorkoli, sam sem bil zelo netipičen Podbrdčan, telesno šibkejši in veliko bolj neroden ter nespreten od večine ostalih. Pri tehnično in fizično zahtevni gradnji žičnice so jim poleg odličnih telesnih sposobnosti prišle prav njihove druge spretnosti, znanja in veščine – bili so zidarji, kovači, Marko elektrotehnik. Kadar je bilo pri nas doma treba kaj postoriti v zvezi z elektriko, se je mama vedno obrnila nanj. Meni je dajal osnovne nasvete glede hribovske opreme in uporabe

derez, cepina in turnih smuči, čeprav slednjih skoraj nisem obvladal.

Marko se je mlad poročil z domačinko, tudi navdušeno hribovko Slavico Kogoj in rodila sta se jima hčerka Jana in sin Blaž, živeli pa so na domačiji pri Andrejku, ki so jo pozneje temeljito obnovili. Markova mama, rekli smo ji teta Julka, poznali smo jo po veliki prijaznosti in dobrosrčnosti, je še mlada, v svojih petdesetih letih, hudo zbolela in obležala, zdravniki ji niso mogli pomagati. To je bila gotovo Markova prva huda življenjska preizkušnja; takrat mu je bilo v veliko oporo prav dekle in potem žena Slavica. Čeprav športnik, tekač, kolesar, smučar, gornik in alpinist, je imel težave s srcem in je preživel srčni infarkt v času, ko še ni bilo nujnega in hitrega helikopterskega reševanje in je vožnja z rešilcem iz Podbrda do Šempetra pri Gorici trajala dolgo, dolgo. Z njim je bila žena Slavica, ki nam je pripovedovala, kako hude in težke so bile tiste ure, ko je šlo za Markovo življenje.

Oba s Slavico sta bila zaposlena v Podbrdu, otroci so rasli in brez težav izdelovali šolo, Marko je bil dolgo električar v tekstilni tovarni Bača, po njenem zaprtju pa samostojni podjetnik. S prijateljema Petrom in Francem so zgradili in oskrbovali tudi malo hidroelektrarno na Prodarjevi grapi.

Dejaven je bil v društvenem življenju na vasi, predvsem v Planinskem društvu Podbrdo in v Gorski reševalni službi, tudi v takrat še nastajajočem društvu Baška dediščina. Otroka sta odrasla in osnovala svoji družini, hči Jana se je odločila ostati doma v Podbrdu, saj je bila hiša pri Andrejku dovolj velika za dve družini. Toda zelo kmalu se je zgodila tretja zelo huda preizkušnja – bolezen in tragična smrt žene Slavice. To so bili težki časi za moža vdovca in za oba otroka, tragedija za celo vas, saj je bila Slavica znana in zelo dejavna, družabna, energična ženska, ki je imela spodbudno besedo za vsakogar in je pogosto "gor držala" celo družbo. Nemogoče se je postaviti v kožo tako hudo preizkušane družine, a kljub temu je življenje zmagalo.

Hišo pri Andrejku so poživiljale tri brhke vnukinje, ki so odraščale in

se šolale ob dedku Marku, ki je bil delovno aktiven do svojega sedemdesetega leta in še čez. Pomagal je zetu pri kmečkih in gozdarskih opravilih, s prijateljico Metko sta hodila na potovanja. Čeprav po preživetem infarktu nikoli več ni bil povsem zdrav; poleg težav s srcem je imel trajne in hude posledice po zastarani neozdravljeni boreliji, a se nikakor ni smilil samemu sebi, temveč bil, kadar se je le počutil dobro, še zelo dejaven kot gornik, smučar in kolesar, prav tako je še pomagal pri podbrški skupini Gorske reševalne službe, kolikor je pač lahko.

Občasno sva se srečevala in poklepetala; bil je zelo prijeten sogovornik. Po značaju je bil podoben svoji mami Julki, nesebičen, dobrohoten, nikoli opravičljiv, vedno pripravljen pomagati drugemu, mojster svojega poklica, a tudi široko razgledan. Z njim sem se lahko pogovarjal o marsičem, tudi o svojem področju, gozdarstvu, na primer zelo ga je bolela že skoraj popolna zaraščenost naše doline. Zanimala ga je tudi naša krajevna zgodovina, južnotirolski izvor prvotnih naseljencev in podobnost med Rutarji in Soričani, zato je imel tudi v Sorici prijatelje in sogovornike. Le nekaj mesecev pred smrtjo je bil pri sv. Marku v Spodnjih Dajnah (Danjah), ko so tam imeli praznično mašo. Od mladih let je bil fotograf in v zadnjih letih je načrtno pošiljal v digitalizacijo svoje posnetke, predvsem diapozitive iz mlajših let. Tudi o tem sva govorila, saj mene vse to še čaka (če bom to sploh kdaj uresničil). Nedvomno je zapustil vredno fotografsko dediščino. Nekaj svojih digitaliziranih posnetkov mi je poslal, dva zame še posebej dragocena, mojega očeta in njegovo mamo pri spravi sena pri Andrejku in naju s pokojnim sinom Vidom ob zimskem vzponu na Črno prst.

Rad je imel svoj domači kraj in želel mu je najboljše, nikoli pa se ni izpostavljali ali silil v ospredje. Kljub svojim mnogostranskim sposobnostim je ostajal v ozadju. Hribi so bili njegova srčna izbira od rane mladosti, imel jih je enostavno rad in v njih se je vedno dobro počutil. Ko mu zdravje ni več dopuščalo zahtevnih vzponov v visokogorje, so to potrebo deloma

nadomestila potovanja v oddaljene dežele in na druge celine. V njem je bil vedno tudi raziskovalni duh.

V naši družini smo *Markota* vedno *obrajtal*! Bil je nekdo, za katerega si vedel, da ga lahko pokličeš, vprašaš za nasvet, ga kaj prosiš. Z mojo sestro Marijo, ki živi na Štajerskem, sta se včasih, ko je bila poleti v Podbrdu, zaklepetala, da ju je bilo veselje poslušati. Zelo ga je cenil in upošteval moj bratranec po mamini strani, Zoran, ki gospodari v Hobi in so z Andrejkovimi na nekaj parcelah mejaši. Jaz sam, Andrejkov in Horbarjev, sem zelo vesel, da niso nikoli v sporih. Najina zadnja srečanja so se dogajala v Podbrdu, v Grapi, kjer smo najemniki na Cvekovih njivah, tako mi kot Markova prijateljica Metka. Tudi to svojo zadnjo pomlad je prvi pokosil dostopno pot od bloka do njive, pomagal prekopati del vrta, večkrat mi je podaril kak kos lesa ali vrtnarske opreme, ki mu ni prišla več prav. Že ženo Ljudmilo naju je nekoč presenetil na Cvetju v Tolminu, s kolesom prihajajoč iz Breginjskega kota. Kupil si je električno kolo in z njim delal zelo dolge izlete po meni zelo ljubih krajih, kjer *botaniziram*, a se do izhodišč največkrat pripeljem z avtom. Že res, da mu je malo pomagala elektrika, a dolžina opravljenih poti in prevožena nadmorska višina sta bili prepričljivo zahtevni. Tudi njegovo zadovoljstvo je bilo veliko – na najboljši možen način je spoznaval kraje svoje ožje primorske domovine, kjer morda prej še ni hodil. "Veš, kadar se počutim dobro, še marsikaj zmorem, tudi ti si že dovolj star, da si lahko omisliš električno kolo," mi je svetoval. Pri najinem zadnjem srečanju v Grapi, tudi takrat je bil s kolesom, mi je potožil: "Nisem čisto ta pravi, zadnje čase nisem naredil nobene dolge kolesarske ture. A pustimo to!"

Nenadoma, nepričakovano in veliko prezgodaj je odšel oče, dedek, tast, prijatelj, sorodnik, sovaščan, dobri človek, nesebični gorski reševalec. Mnogi ga zelo pogrešamo. Ker je bil dolgoletni naročnik *Planinskega vestnika* in predan gornik od rane mladosti do prezgodnje smrti, mislim, da si zasluži ta skromni spominski zapis.

Igor Dakskobler

Tatjana Božič

(1941–2025)

Sredi lanskega leta se je za vedno poslovila Tatjana Božič, ki je bila življenjsko povezana z delovanjem Planinskega društva Tolmin. Po letu 1930 je njen oče prevzel bratovo čevljarstvo obrt in se z družino preselil z Mosta na Soči v Tolmin, kjer se je trem starejšim sestram pridružila najmlajša Tatjana. Očeta je izgubila, preden se ga je dobro zavedala. Leta 1944 je umrl kot ena izmed številnih žrtev taborišča Mauthausen.

Hribe je prvič resneje okusila v družbi strica Srečka Šorlija, navdušenega planinca, rodoljuba, publicista in nekdanjega aktivista organizacije TIGR. Njegova družina je Tatjano prijazno sprejela v času njenega šolanja na jeseniški gimnaziji. Tatjana je tudi med študijem na Ekonomski fakulteti v Ljubljani pridno obiskovala gore in prepevala v Akademskem pevskem zboru Tone Tomšič. Sodelovanje v različnih pevskih zborih je ohranila tudi v poznejših letih po povratku v Tolmin.

Tu se je kmalu po diplomu (1964) in prvi zaposlitvi aktivno vključila v delo PD Tolmin, najprej kot predsednica nadzornega odbora (1965). V letih od 1966 do 1971 smo jo doživljali kot predsednico društva odločnih besed in dejanj, ko je med nami netila ljubezen do gora in prostovoljnega društvenega dela. Pri odločitvah, povezanih z gospodarskim poslovanjem društva, je s pridom uporabljala svoje poklicne izkušnje. Nekateri, danes uspešni odseki so bili takrat šele v povojih, doma je imel malokdo telefon, tudi osebnih vozil še ni bilo veliko. Društvo je bilo pičlo tehnično opremljeno (celo brez pisalnega stroja) in še brez lastnih prostorov; sestanki pa so največkrat potekali v nekdanjem domu JLA, včasih tudi v kakšnem gostinskem lokal. Te pomanjkljivosti sta nado-

meščali dobra volja in visoka zavest o pripadnosti društvu, ki ju je med nas širila Tatjana. V času njenega predsedovanja je kot posledica številnih osebnih stikov odbornikov število članov močno naraslo, v koči na planini Razor pa je bilo opravljenih več obnovitvenih posegov. Mlada predsednica je začela uvajati pogostejše društvene izlete. V cementarni Anhovo, v drugih delovnih kolektivih in v vojski so delovale zelo aktivne sekcije. Društvo je spletalo tudi prijateljske vezi z zamejskimi planinci.

Po predaji vodilne funkcije v planinskem društvu je Tatjana nadaljevala delo kot članica upravnega odbora (1972–1973). Nato je vrsto let, s krajšimi prekinitvami do leta 2024, delala kot članica, nadomestna članica in predsednica nadzornega odbora. Zanj je to pomenilo, da je bila prisotna skoraj na vseh sejah upravnega odbora. Kljub začasnemu umiku od najbolj odgovornih nalog v času, ko je več skrbi posvečala poklicnemu delu in svoji mladi družini, je vedno ohranjala stik z društvom. Z dolgoletnimi izkušnjami, poznavanjem ljudi in modrostjo je bila pri pomembnejših odločitvah vedno dobrodošla opora mlajšim. Delo v komisiji za priznanja od leta 2002 dalje je bilo njeni prislovični natančnosti pisano na kožo. Prizadevno je tehtala predloge za priznanja posameznikom, da ne bi komu storila krivice. Zase je večkrat samokritično pripomnila, da bi morala za društvo narediti še veliko več. Podatki njeno skromnost ovržejo.

Po občnem zboru leta 2024 se je umaknila, polna bogatih spominov na gorniška doživetja, na poti, ki jim žal ni bila več kos, kar je ob vsakem pogovoru tudi bridko obžalovala. Do zadnjega je sledila utripu planinskega društva. Natančno je prebirala sleherni vrstico glasila *Krpelj ter* revije *Planinski vestnik* in komentirala. Včasih nas je presenetila s kakšnim vprašanjem, saj ji ni ušla nobena podrobnost. Ob bolj veselih dogodkih, največkrat povezanih z življenjskimi jubileji odbornikov, je s pesmijo dala duška svoji ljubezni do glasbe.

Tatjana! Tvoj prispevek bo za vedno vgrajen v uspehe našega društva. Hvala ti za skupne trenutke!

Žarko Rovšček

U prihodnjih številkah Planinskega vestnika boste lahko prebrali ...

TEMA MESECA

Po Alpah in drugih celinah, 70 let Zasavske planinske poti

INTERJUJ

Barbara Robič, Matic Di Batista, Aljaž Žnidaršič

TV Krpan

urednistvo@produkcijakrpan.eu +38640 146 101

www.facebook.com/tvkrpan

TELEVIZIJA Z MERO IN OBČUTKOM

GLEJTE NAS

V DIGITALNI SHEMI TELEMACH (PROGR.MESTO 750)

**PRI KABELSKIH OPERATERJIH
(PROGR.MESTO 30)**

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

**Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.**

ZIMSKA DOŽIVETJA NARAVE

vsak petek ob 17.05 h

na radiu Ognjišče

z Blažem Lesnikom

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

trgovina za gornišstvo in alpinizem s strokovnim
svetovanjem za vse, ki ljubijo hribe

www.alternativasport.it

Sesljan, 41/D Devin-Nabrežina (Trst)
Tel. +39 040 2916120

**Vsem bralcem Planinskega vestnika
podarja bon v vrednosti**

10 €

Velja za nakupe v trgovini ob znesku nad 100,00 €.

Alpe-Adria

Sejem turizma

4.—7. februar 2026

Gospodarsko razstavišče, Ljubljana

www.alpeadria.si

GASTexpo

Hibridni HO.RE.CA. sejem

Vzporedni sejem

Država partnerica